

**Tuotantoeläinten hyvinvoinnin rakentuminen lihanjalostajien  
vastuullisuusviestinnässä**

**Maisterintutkielma  
Pauliina Tuomela  
Suomen kieli  
Kieli- ja viestintätieteiden laitos  
Jyväskylän yliopisto  
2017**

|   |  |
|---|--|
| Tiedekunta – Faculty<br>Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta   | Laitos – Department<br>Kieli- ja viestintätieteiden laitos |
| Tekijä – Author<br>Pauliina Tuomela   |  |
| Työn nimi – Title<br>Tuotantoeläinten hyvinvoinnin rakentuminen lihanjalostajien vastuullisuusviestinnässä  |  |
| Oppiaine – Subject<br>Suomen kieli  | Työn laji – Level<br>Maisterintutkielma                    |
| Aika – Month and year<br>Huhtikuu 2017  | Sivumäärä – Number of pages<br>71                          |
| <p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten lihanjalostajat kuvaavat tuotantoeläinten hyvinvointia kuluttajille suunnattujen verkkosivujensa vastuullisuusviestinnässä. Aihe on tärkeä, koska lihanjalostajien kuvaukset vaikuttavat kuluttajien tietoon, uskomuksiin ja ostopäätöksiin. Tutkimusongelmaa lähestytään kahdella tutkimuskysymyksellä: 1. Millaisia eläinten hyvinvoinnin representaatioita lihanjalostajat rakentavat verkkosivujensa vastuullisuusviestinnässä? 2. Miten representaatioita rakennetaan kielellisesti?</p> <p>Teoreettis-analyttisenä viitekehyksenä tutkimuksessa toimivat kriittinen diskurssintutkimus ja systeemis-funktionaalinen kieliteoria. Kriittinen diskurssintutkimus tutkii kielenkäytön ja vallan suhteita ja systeemis-funktionaalinen kieliteoria selittää merkitysten kielellistä rakentumista.</p> <p>Tutkimus on laadullinen. Aineistona on eläinten hyvinvointia käsittelevät kirjoitetut tekstit, jotka on poimittu Atrian <i>Kotikokkaajat</i>-sivustolta ja HKScan Finland Oy:n tuotemerkkien <i>HK</i> ja <i>Kariniemen</i> verkkosivuilta. Analyysissä hyödynnetään systeemis-funktionaalisen kieliteorian metafunktioista erityisesti ideationaalista metafunktiota, joka kuvaa kielen käyttöä todellisuuden representoinnissa. Tarkastelun kohteena ovat prosessityypit eli lausetyypit, sananvalinnat sekä lauseiden ja lausekkeiden väliset suhteet.</p> <p>Eläinten hyvinvointia rakennetaan lihanjalostajien verkkosivuilla yhdeksän representaation avulla. Hyvinvointia kuvaillaan yleisellä tasolla representaatioissa <i>eri osa-alueista koostuva hyvinvointi</i>, <i>tuottava hyvinvointi</i>, <i>mitattava hyvinvointi</i>, <i>säädely hyvinvointi</i> ja <i>valvottu hyvinvointi</i>. Tarkemmin tuotantoeläinten hyvinvointia kuvaillaan representaatioissa <i>suomalaiset terveet eläimet</i>, <i>eläimet elävät hyvissä olosuhteissa</i>, <i>suomalaiset hyvät olosuhteet</i> ja <i>hyvin ruokitut eläimet</i>.</p> <p>Representaatioita rakennetaan erityisesti tarkastelemalla asioita positiivisesta näkökulmasta ja käyttämällä merkitykseltään myönteisiä sananvalintoja, mikä rakentaa positiivisia representaatioita. Representaatiot rakentavat markkinoivaa diskurssia, joka sopii vastuullisuusviestinnän tavoitteisiin. Representaatioilla lihanjalostajat pyrkivät vahvistamaan valta-asemaansa ja kuluttajien luottamusta eläintuotantoon sekä luonnollistamaan nykyistä eläintuotantoa.</p> |  |
| Asiasanat – Keywords diskurssintutkimus, systeemis-funktionaalinen kielioppi, yhteiskuntavastuu, yritysvastuu, viestintä, lihateollisuus, tuotantoeläimet   |  |
| Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, suomen kielen oppiaine  |  |
| Muita tietoja – Additional information  |  |

# SISÄLLYS

|   |           |
|---|-----------|
| <b>1 JOHDANTO</b>   | <b>1</b>  |
| 1.1 Tutkimuksen tausta ja tutkimuskysymykset                                    | 1         |
| 1.2 Eläinten hyvinvoinnin tutkimus  | 3         |
| 1.3 Lihanjalostajien vastuullisuusviestintä                                     | 5         |
| 1.4 Tutkimusaineisto  | 8         |
| 1.5 Laadullinen tutkimus  | 9         |
| <b>2 KRIITTINEN DISKURSSINTUTKIMUS JA SYSTEEMIS-FUNKTIONAALINEN KIELITEORIA</b> | <b>12</b> |
| 2.1 Diskurssi, diskurssit ja representaatio                                     | 12        |
| 2.2 Teksti, konteksti ja diskursiiviset käytänteet                              | 16        |
| 2.3 Diskurssit ja valta   | 17        |
| 2.4 Systemis-funktionaalinen kieliteoria  | 20        |
| 2.5 Kielen metafunktiot   | 23        |
| <b>3 ANALYYSI</b>   | <b>31</b> |
| 3.1 Hyvinvoinnin piirteet   | 31        |
| 3.1.1 Eri osa-alueista koostuva hyvinvointi                                     | 31        |
| 3.1.2 Tuottava hyvinvointi  | 33        |
| 3.1.3 Mitattava hyvinvointi   | 35        |
| 3.1.4 Säädelyt hyvinvointi  | 36        |
| 3.1.5 Valvottu hyvinvointi  | 41        |
| 3.2 Hyvinvoivat eläimet   | 44        |
| 3.2.1 Suomalaiset terveet eläimet   | 44        |
| 3.2.2 Eläimet elävät hyvissä olosuhteissa                                       | 49        |
| 3.2.3 Suomalaiset hyvät olosuhteet  | 55        |
| 3.2.4 Hyvin ruokitut eläimet  | 57        |
| <b>4 PÄÄTÄNTÖ</b>   | <b>61</b> |
| 4.1 Tutkimuksen tulokset ja päätelmät   | 61        |
| 4.2 Tutkimuksen onnistumisen arviointi ja jatkotutkimusideat                    | 67        |
| <b>LÄHTEET</b>  | <b>69</b> |
| Aineistolähteet   | 71        |

# 1 JOHDANTO

## 1.1 Tutkimuksen tausta ja tutkimuskysymykset

Vuonna 2015 Suomessa tuotettiin lihaa vajaat 398 miljoonaa kiloa, mikä on kolme prosenttia enemmän kuin vuonna 2014. Sekä naudan-, sian- että lampaanlihan tuotanto kasvoi edellisestä vuodesta, ja siipikarjanlihan tuotannossa tehtiin uusi ennätys. (Luke 2016: 11–12.) Vuonna 2015 Suomessa syötiin lihaa reilut 79 kiloa vuodessa henkeä kohden, josta sianlihaa oli 35 kiloa, siipikarjanlihaa vajaat 22 kiloa ja naudanlihaa 19 kiloa henkeä kohden. Lihankulutus on kasvanut Suomessa noin 50 kiloa henkeä kohden 1950-luvulta vuoteen 2015. (Mts. 30.) Vaikka kasvissyönti on kasvattanut viime vuosina suosiotaan (ks. Nieminen 2016; Vuorio 2016), lihan kulutus jatkaa kasvuaan.

Kyselytutkimuksessa (Kupsala, Jokinen, Vinnari & Pohjolainen 2011) suomalaisten näkemyksistä tuotantoeläinten hyvinvoinnista lihanautojen hyvinvoinnin arvioi hyväksi tai melko hyväksi 57,3 % vastaajista, sikojen hyvinvoinnin arvioi hyväksi tai melko hyväksi 40,5 % vastaajista ja broilereiden hyvinvoinnin arvioi hyväksi tai melko hyväksi 27,9 % vastaajista. Epäilevämpää suhtautumista sikojen ja siipikarjan tuotantoon selittää nopea siipikarja- ja sikatuotannon rakennemuutos, kuluttajien erkaantuminen tuotannosta sekä sika- ja siipikarjatiloja koskevat videokohut. (Mts. 26.) Vaikka eläinten hyvinvointiin suhtaudutaan paikoin epäilevästi, kyselyn vastaajista 47 % ei ajattele tuotantoeläinten hyvinvointia ruokaostoksilla (mts. 30). Kansainvälisesti vertailtuna suomalaisten luottamus tuotantoeläinten hyvinvointiin on vahva: vuoden 2005 Eurobarometrissä suomalaiset arvioivat lypsylehmien ja sikojen hyvinvoinnin positiivisimmin muihin eurooppalaisiin verrattuna (EC 2005: 14, 18).

Kuluttajien luottamusta suomalaiseen kotieläintuotantoon selvittäneen tutkimuksen (Jokinen, Vinnari & Kupsala 2012: 212.) mukaan kuluttajat ovat etäänntyneet elintarviketuotannosta, joten henkilökohtaisten sidostensa lisäksi kuluttajat joutuvat luottamaan elintarviketeollisuuteen ja viranomaisiin. Monet kuluttajat luottavat siihen, että lainsäädäntö ja valvonta on hoidettu asianmukaisesti ja suomalaisilla tiloilla eläinten olosuhteet ovat kunnossa. Luottamus suomalaiseen tuotantoon ilmeni itsestään selvänä ja totunnaisena, eikä niinkään tietoisien pohdinnan tuloksena. (Mts. 207–209.) Toisaalta ruokaskandaalit ja eläinasiajärjestöjen materiaalit herättävät epävarmuutta eläinten hyvinvoinnista ja luovat tarvetta harkita luottamusta uudelleen

ja tietoisesti (mts. 209–210). Viimeksi tällainen kohu syntyi syksyllä 2015, jolloin Ylen MOT-ohjelma esitti eläinaktivistien kuvaamia teurastamovideoita (Yle 2015).

Tuotantoeläinten hyvinvointia koskevan tiedon luotettavuuden arviointi voi olla vaikeaa, ja sekä elintarvikealan että eläinaktivistien kampanjointi voivat herättää epäilyksiä (Jokinen ym. 2012: 209–212). Tuotantoeläinten hyvinvoinnin tietolähteenä suomalaisilla on korkea luottamus eläinlääkäreihin ja poliisiin eli käytännön eläinsuojelutyötä tekeviin viranomaisiin. Suomalaiset luottavat myös tutkijoihin, maaseutuneuvojiin ja maataloustuottajiin. Meijereihin ja teurastamoihin luotetaan jonkin verran: meijereitä piti erittäin tai melko luotettavina 44,3 % vastaajista ja teurastamoita erittäin tai melko luotettavina 39,7 % vastaajista. Tuottajien, meijereiden ja teurastamoiden taloudellinen intressi ei näytä heikentävän luottamusta niihin tuotantoeläinten hyvinvoinnin tietolähteinä. (Kupsala ym. 2011: 28–29.)

Lihanjalostajien kuluttajilleen kielen avulla luoma kuva yrityksen toiminnasta sekä eläinten kasvattamisesta ja hyvinvoinnista vaikuttaa kuluttajien tietoon, uskomuksiin ja ostopäätöksiin, joten on aiheellista tutkia, millainen kuva kuluttajille rakennetaan. Tämän tutkielman tavoitteena onkin selvittää, millaisen kuvan lihayritykset rakentavat tuotantoeläinten hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista asioista verkkosivujensa vastuullisuusviestinnässä. Valitsin tutkittaviksi yrityksiksi Suomen suurimpiin kuuluvat lihanjalostajat Atria Suomi Oy:n ja HKScan Finland Oy:n, koska suurten yritysten toiminnalla on vaikutusta elintarvikemarkkinoilla ja -tuotannossa. Vuonna 2015 Atria Suomi Oy:n liikevaihto oli noin 1,3 miljardia euroa (Atria 2016) ja HKScan Finland Oy:n noin 0,8 miljardia euroa (HKScan Finland Oy 2016), mikä kertoo yritysten suuresta markkina-asemasta. Diskurssintutkimuksen periaatteiden mukaisesti ymmärrän kielenkäytön valintoina, mistä seuraa, että todellisuutta voidaan kuvata eri tavoin. Valinnat ja niiden myötä luotu kuva vaikuttavat tietoomme, käsityksiimme ja uskomuksiimme maailmasta, joten valintojen kautta lihanjalostajilla on valtaa esimerkiksi kuluttajiin. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 16–17.) Tutkimusongelmaa lähestyn kahdella tutkimuskysymyksellä: 1. Millaisia eläinten hyvinvoinnin representaatioita lihanjalostajat rakentavat verkkosivujensa vastuullisuusviestinnässä? 2. Miten representaatioita rakennetaan kielellisesti?

## 1.2 Eläinten hyvinvoinnin tutkimus

Eläinten hyvinvoinnin tutkimusta on alettu tehdä Suomessa 1990-luvulta alkaen. Tutkimusala laajenee jatkuvasti, kun kiinnostus eläinten hyvinvointia kohtaan lisääntyy. Eläinten hyvinvoinnin tutkimus on laaja tutkimusala, koska eläinten hyvinvointi on laaja käsite, jota voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Eläinten hyvinvointia voidaan lähestyä luonnontieteellisestä näkökulmasta fysiologisine mittauksineen ja käyttäytymisen tutkimisella, mutta myös yhteiskunnallinen tutkimus eläinten hyvinvoinnista on tärkeää, koska eläinten hyvinvoinnin määrittelyminen sekä hyvinvoinnin säätely ja valvonta ovat pitkälti yhteiskunnallisia asioita. (Eläinten hyvinvointikeskus = EHK 2012a: 32.)

Eläinten hyvinvointi voidaan määritellä eri tavoin. Eläinten hyvinvointikeskus (2012a: 15) esittää, että hyvinvointi on tuntevan eläinyksilön oma, hyvästä huonoon vaihteleva kokemus. Hyvinvointi koostuu eri osa-alueista, kuten fyysisestä terveydestä ja hyvästä hoidosta, ja näitä osa-alueita voidaan painottaa eri määritelmässä eri tavoin. Määritelmät ja osa-alueiden painotukset vaikuttavat siihen, miten eläimen hyvinvointia arvioidaan ja miten siitä pidetään huolta. (Mts. 15.)

Maa- ja metsätalousministeriön yhteydessä ja apuna toimiva tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta sekä seura- ja harrastuseläinten neuvottelukunta (EHK 2016: 17) määrittelevät eläimen hyvinvoinnin seuraavasti:

Hyvinvointi on eläimen kokemus sen omasta psyykkisestä ja fyysisestä olotilasta. Käsitteellä eläimen hyvinvointi kuvataan eläimen vointia, joka voi vaihdella hyvästä huonoon. Eläimen hyvinvointiin vaikuttavat sen mahdollisuudet sopeutua ympäristön tapahtumiin ja olosuhteisiin. Jos sopeutuminen ei onnistu, tai aiheuttaa eläimelle jatkuvaa tai voimakasta stressiä, räsitusta, käytöshäiriöitä tai haittaa terveydelle, eläimen hyvinvointi heikkenee. Eläinten hyvinvointiin voidaan vaikuttaa pito-olosuhteilla, hoidolla, käsittelyllä ja eläinjalostuksella.

Eläimen hyvinvointi on siis tuntevan eläinyksilön oma kokemus, johon voidaan vaikuttaa monilla asioilla.

Tuotantoeläinten hyvinvointia on maailmalla ja Suomessa tarkasteltu usein myös viiden vapauden näkökulmasta, joita on kehitelty Iso-Britanniassa 1960-luvulta alkaen Suomen tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukuntaa vastaavassa Farm Animal Welfare Committeessa (FAWC) (FAWC 2009: 2, 6). Viisi vapautta ovat 1. vapaus nälästä ja janosta tarjoamalla vaihtoehtoinen mahdollisuus juoda sekä ruokavalio, joka edistää terveyttä ja voimaa; 2. vapaus epämuokavuudesta tarjoamalla sopiva elinympäristö; 3. vapaus kivusta, vammoista ja sairauksista ennaltaehkäisemällä tai nopealla diagnoosilla ja hoidolla; 4. vapaus normaaliin käyttäytymiseen

tarjoamalla riittävästi tilaa, kunnolliset mukavuudet ja sopivaa seuraa lajitovereista; 5. vapaus pelosta ja kärsimyksestä varmistamalla olot ja hoito, joilla vältetään henkistä kärsimystä. (FAWC 2009: 1–2; EHK 2012a: 16.) Viittä vapautta on kritisoitu siitä, että ne keskittyvät vain kärsimykseen ja sen poistoon (FAWC 2009: 2). Kärsimyksen poiston lisäksi eläimille tulisi mahdollistaa positiivisten tunteiden kokeminen, jotta niiden elämä olisi elämisen arvoista (EHK 2012a: 16).

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan ja tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelun neuvottelukunnan (EHK 2016: 18) mukaan eläinten hyvinvointia voidaan tarkastella Welfare Quality -arviointimenetelmällä. Se on kehitetty Euroopan unionin rahoittamassa tutkimushankkeessa tuotantoeläinten hyvinvoinnin arvioimiseksi. Welfare Quality pohjautuu viiteen vapauteen, mutta siinä otetaan huomioon myös eläimen positiivisten tunteiden arviointi. Arviointijärjestelmässä eläinten hyvinvointia tarkastellaan neljän periaatteen ja kahdentoista indikaattorin avulla:

#### Hyvä ruokinta

1. Ei pitkittynyttä nälkää
2. Ei pitkittynyttä janoa

#### Hyvä kasvatusympäristö

3. Mukava lepopaikka
4. Mukava lämpötila
5. Liikkumisen helppous

#### Hyvä terveys

6. Ei vammoja

7. Ei sairauksia

8. Ei toimenpiteistä johtuvaa kipua

#### Käyttäytyminen

9. Sosiaalinen käyttäytyminen
10. Muut käyttäytymismuodot
11. Hyvä ihmisen ja eläimen välinen suhde
12. Positiivinen tunnetila

(EHK 2012a: 17; EHK 2016: 18.)

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta määrittelee eläimen hyvinvointia myös kolmen oikeuden kautta, jotka ovat oikeus lajinmukaiseen käyttäytymiseen ja elinympäristöön, oikeus hyvään kohteluun sekä positiivisiin tuntemuksiin ja kokemuksiin ja oikeus hyvään terveyteen ja toimintakykyyn (EHK 2016: 19–20).

Tässä tutkimuksessa nojaudun hyvinvoinnin määrittelyssä edellä esiteltyihin käsityksiin. Näen eläimen hyvinvoinnin tuntevan eläinyksilön kokemuksena Eläinten hyvinvointikeskuksen ja tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan tapaan (EHK 2012a; 2016). Katson, että eläimen hyvinvoinnin kokemukseen vaikuttavat monet asiat, kuten onko eläin terve, millaista

ruokaa se saa, onko eläimellä tilaa liikkua tai onko eläimellä seuraa lajitovereistaan. Kun siis tarkastelen analyysissäni, miten eläinten hyvinvointia kuvataan, kiinnitän huomioni hyvinvoinnin käsitteen määrittelyn lisäksi siihen, miten eläinten terveyttä, ruokintaa, olosuhteita ja käyttäytymistä kuvataan.

### 1.3 Lihanjalostajien vastuullisuusviestintä

Tutkimukseni aineisto on osa lihanjalostajien  *vastuullisuusviestintää*. Kuvaja ja Malmelin (2008: 19) määrittelevät vastuullisuusviestinnän sidosryhmien kuuntelemiseksi, sidosryhmiltä saatavan tiedon hyödyntämiseksi ja yrityksen toiminnan lähtökohtien ja tulosten avaamiseksi niistä kiinnostuneille sidosryhmille. Vastuullisuusviestinnällä tarkoitetaan siis yrityksen viestintää sen vastuullisista teoista ja *yhteiskuntavastuustaan* eli siitä, miten yritys toimii taloudellisesti kestävästi, minimoii tai jopa eliminoi ympäristöhaittaansa sekä vastaa sidosryhmänsä tarpeisiin (Juholin 2004: 14). Yhteiskuntavastuun ideana on, että yritys tekee omaehtoisesti enemmän kuin virallisesti esimerkiksi laeissa vaaditaan, ja sitä kautta oikeuttaa olemassaolonsa sekä turvaa toimintansa jatkuvuuden (Mp.). Yhteiskuntavastuuta voidaan tarkastella eri näkökulmista ja se voidaan jakaa esimerkiksi ympäristövastuuseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen vastuuseen (Joutsenvirta, Halme, Jalas & Mäkinen 2011: 13). Tutkimukseni aihe, eläinten hyvinvointi, kuuluu ympäristövastuun kenttään.

Juholinin (2004: 16) mukaan teollisuuden ympäristöä säästävistä toimista on tullut itsensänselvyyksiä, jolloin kuluttajat kiinnostuvat ympäristöasioista vasta sitten, kun tapahtuu rikkeitä. Sama ilmiö on nähtävissä siinä, kun eläinaktivistien kuvaamat karut videot herättävät kuluttajien epäilykset lihantuottajia kohtaan (ks. Jokinen ym. 2012). Vastuullisuuden osoittaminen nostaakin esiin erityisesti viestinnän, eli sen, mitä ja miten yritys puhuu toiminnastaan (Juholin 2004: 16). Toisaalta voidaan ajatella, että yhteiskuntavastuun viestintä on kaikkea sitä, mitä yritys tekee ja on. Silloin voi kysyä, onko tarvetta erilliselle yhteiskuntavastuun viestinnälle, aivan kuin siitä viestittäisiin eri tavalla kuin muista asioista. Esimerkiksi ympäristöviestinnässä on käytännössä kyse siitä, miten yritys viestii ympäristöarvoistaan ja -toimenpiteistään osana identiteettiään ja brändiään. (Kuvaja & Malmelin 2008: 33.)

Syitä vastuullisuuden raportointiin on monia. Julkinen raportointi toimii yrityksen oman sisäisen kehittämisen ja riskienhallinnan työkaluna, kun raportoitaessa samalla esimerkiksi ke-



hitetään seurantaan. Myös poliittiset syyt eli ulkoinen paine voi saada yrityksen kertomaan toiminnastaan ja sen yhteiskunnallisista vaikutuksista. (Kuisma & Temmes 2011: 268.) Lisäksi viestinnällä voidaan lisätä myönteistä vuorovaikutusta yrityksen ja sidosryhmien välillä, rakentaa hyvää mainetta, vahvistaa brändiä ja parantaa asiakkaiden luottamusta yritykseen (Kuisma & Temmes 2011: 268–269; Kuvaja & Malmelin 2008: 34).

Yritykset viestivät vastuullisuudestaan muun muassa vastuuraporteissa, esitteissä ja tuotepakkauksissa ja verkkosivuilla (Halme & Joutsenvirta 2011: 252; Kuvaja & Malmelin 2008: 21). Vastuullisuudesta voi raportoida siis eri kanavissa. Verkossa sekä Atrian että HKScan Finland Oy:n yrityssivuilla löytyy kuvauksia siitä, miten ne toteuttavat yhteiskuntavastuun eri osa-alueita. Lisäksi Atrian yrityssivuilla on luettavissa yritysvastuuraportteja eri vuosilta. Lihanjaloistajat viestivät vastuullisuudestaan myös erilaisilla kuluttajille suunnatuilla verkkosivuilla, kuten Atrian *Kotikokkaajat*-kuluttajasivuilla ja HKScan Finland Oy:n tuotemerkkien *HK* ja *Kariniemen* verkkosivuilla. Lisäksi vastuullisuudesta viestitään esimerkiksi mainoksissa.

Vastuullisuus on jatkuva prosessi, jonka kehityksestä, tavoitteista ja suunnitelmista kertominen parantaa avoimuutta. Niukan viestinnän taustalla on joskus pelko siitä, että esimerkiksi media kaivaa esiin epäkohdat ja yritys jää kiinni asioista, joissa on vielä parannettavaa. (Halme & Joutsenvirta 2011: 259–260.) Kuluttajan kannalta vastuuviestinnän tulisi olla sekä uskottavaa että kiinnostavaa (mts. 252). Epämääräiset ja monitulkintaiset viestit herättävät epäilyksiä, minkä takia vastuullisuusviestinnässä tulisi pyrkiä yltiöpositiivisuuden sijaan selkeyteen. Yksityiskohtaisuus ja tarkkuus tuottavat uskottavuutta, mutta voivat toisaalta haitata kiinnostavuutta ja ymmärrettävyyttä (mts. 262–263). Epämääräisyyttä tulisi kuitenkin välttää ja pyrkiä konkreettisuuteen eli siihen, mitä lupaukset tarkoittavat käytännössä (mts. 257).

Yritykset haluavat kertoa positiivisia asioita toiminnastaan, jotta vastuuviestintä vaikuttaisi positiivisesti yrityksen maineeseen (Halme & Joutsenvirta 2011: 253). Vastuullisuuden viestimisessä yritys joutuu aina pohtimaan, kuinka läpinäkyvä se voi olla. Läpinäkyvyys ei tarkoita sitä, että kaikki yritykseen liittyvä tieto olisi julkista, vaan se on jatkuvaa tasapainoilua siinä, vastaavatko yrityksen ja esimerkiksi asiakkaiden näkemykset yrityksen vastuullisuudesta toisiaan. (Kuvaja & Malmelin 2008: 28–29.) Esimerkiksi tuotantoeläinten hyvinvoinnista ei ole Halmeen ja Joutsenvirran (2011: 253) mukaan onnistuttu viestimään läpinäkyvästi, jolloin kansalaisten mielikuvat eläintuotannosta ovat perustuneet yrityksen oman viestinnän sijaan dokumentteihin ja kansalaisaktivistien kuvaamiin videoihin.

Läpinäkyvyyttä on yrityksen jakaman tiedon totuudellisuus ja tasapuolisuus eli se, kerrotaanko asioista vain mahdollisimman positiivisesti markkinoinnin hengessä vai tuodaanko

myös yritystoiminnan kielteisiä asioita ja niihin tehtäviä parannuksia esiin (Kuvaja & Malmelin 2008: 28–30.) Niin sanotulla viherpesulla tarkoitetaan markkinointiviestintää, joka luo tuotteesta perusteettoman ympäristöystävällisen kuvan ja siten johtaa kuluttajaa harhaan (mts. 38). Lappalaisen (2012: 320–323) mukaan lihayritysten markkinointi antaa usein eläinten hyvinvoinnista todellisuutta paremman kuvan, ja harhaanjohtavalla markkinoinnilla ne altistavat itse itsensä skandaaleille alttiiksi, kun kohu syntyy tuotantoeläinten normaaleistakin oloista.

Minna Kaljonen ja Annika Lonkila (2013) ovat tutkineet artikkelissaan Atrian ja HK Ruokatalon verkkosivujen vastuullisuusviestintää: miten yritykset perustelevat vastuullisuuttaan ja millaisia sitoumuksia ja tulkintoja ne tuottavat ympäristö- ja yritys vastuusta? Heidän aineistonaan on yritysten verkkosivut vuodelta 2013, jolloin sivustot myös uudistuivat ja vastuullisuudesta alettiin kertoa laajemmin (mts. 92, 95). Vastuullisuuden viestiminen kuluttajille verkkosivujen välityksellä vaikuttaisi siis olevan melko uusi asia lihanjalostajille. Kaljosen ja Lonkilan (mts. 95) mukaan mielikuviin perustuva kerronta on uudistuksessa muuttunut asia-pohjaisemmaksi. Lihayritysten vastuullisuusviestinnässä tuottajia tuodaan runsaasti esiin teksteissä ja videoissa, joissa tuottajat kertovat arjestaan. Esittelyissä kuvataan muun muassa maatilojen historiaa, lapsia, isovanhempia ja peltomaisemia eli idyllistä maaseudun kuvastoa. Näillä keinoilla lihatuotanto saa tutut ja helposti lähestyttävät kasvot. (Mts. 92–96.) Myös kotimaisuus on vahva vastuullisuuden tae. Tällöin suomalaista tuotantoa verrataan ulkomaiseen tuotantoon ja rakennetaan kuva siitä, että Suomessa asiat ovat paremmin. (Mts. 96.)

Samantyyppisiä tuloksia on saanut myös Elina Salonen (2014), joka on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan, kuinka lihateollisuuden vastuullisuus ja sen markkinoiminen kuluttajalle on rakentunut yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti. Tutkimusaineistona työssä on Atrian, Snellmanin ja Saarioisten vastuullisuudesta kertovia mainoksia, ja niitä on tarkasteltu kulttuurisen diskurssianalyysin avulla (mts. 5–6, 40–41). Salosen (mts. 70) mukaan lihayritysten mainoksissa rakentuu maaseutumaisuuden, luonnonläheisyyden, suomalaisuuden, luotettavuuden ja yhteisöllisyyden diskurssit. Mainonta nojaa perinteisiin lihansyöntiin ja lihan alkuperään liitettäviin mielikuviin, kuten idylliseen maaseutuun ja suomalaisuuteen (mp.). Vastuullisuuden oikeutukset näyttävät siis nojaavan melko samanlaisiin asioihin eri yrityksillä (ks. myös Laiho 2014).

## 1.4 Tutkimusaineisto

Tutkimukseni aineistona on lihanjalostajien kuluttajille suunnatuilta verkkosivuilta keräämäni tekstit, jotka käsittelevät tulkintani mukaan eläinten hyvinvointia. Olen siis valikoinut aineistooni tekstejä, joissa määritellään, mitä eläinten hyvinvointi on, tai kuvataan eläinten hyvinvoinnin eri osa-alueita, kuten millaisissa olosuhteissa eläimet elävät ja miten niitä ruokitaan. Atria Suomi Oy ja HKScan Finland Oy valikoituivat tutkimukseeni suuruutensa lisäksi myös siksi, että ne kertovat verkkosivuillaan eläinten hyvinvoinnista toisin kuin jotkin muut yritykset. Olen kerännyt aineiston Atrian *Kotikokkaajat*-sivustolta ja HKScan Finland Oy:n tuotemerkkien *HK* ja *Kariniemen* verkkosivustoilta, jotka tulkintani mukaan on suunnattu kuluttajille. Valitsin kuluttajasivut enkä konsernisivuja, koska olen kiinnostunut siitä, millaista tietoa nimenomaan kuluttajille tarjotaan, ja oletan, että kuluttaja tutkii ensisijaisesti kuluttajille tarkoitettuja sivuja. Yritysten konsernisivujen ensisijaisena kohdeyleisönä ovat muun muassa sijoittajat ja tuottajat, ja erilainen kohdeyleisö vaikuttaa myös tekstin tuottamiseen ja sisältöön.

Analyysini kohteena on kieli ja nimenomaan kirjoitetut tekstit, joten kuvat ja muut visuaaliset elementit olen rajannut aineistoni ulkopuolelle. Osa aineistoa sisälsi myös kuvia, mutta huomioin analyysissäni pelkät tekstit. En myöskään tarkastele kirjoituksen ja kuvien suhdetta. Yritysten verkkosivuilla on videoita, joissa saatetaan sivuta tutkimuksen kohdettani. Videoiden analysointiin tarvittaisiin kuitenkin omat menetelmänsä, joten videoita en ole sisällyttänyt aineistooni.

Aineiston riittävää määrää voi arvioida kylläntymisellä eli saturaatiolla: aineistoa on tarpeeksi, kun se ei enää tuota uutta informaatiota tutkimusaiheesta (Eskola & Suoranta 2014: 62–63). Olen kerännyt aineistoni kahtena eri ajankohtana: syyskuussa ja marraskuussa 2016. Kerättyäni ensimmäisen aineiston syyskuussa huomasin, ettei se ollut kattava Atrian *Kotikokkaajat*-sivuston ja HKScan Finland Oy:n *Kariniemen*-sivuston osalta, joten täydensin aineistoani marraskuussa. Vaikka aineisto on kerätty eri aikoina, verkkosivut ovat kuitenkin pysyneet samanlaisina. Aineistoni on siis samanlainen, kuin jos se olisi kerätty yhdellä kertaa.

Atrian aineiston olen kerännyt Atrian kuluttajille suunnatuilta *Kotikokkaajat*-sivustolta. Atrialla on lisäksi *Atria yrityksenä* -sivusto, joka on tulkintani mukaan missioineen, yrityksen arvojen esittelyn ja liiketalouslukujen perusteella suunnattu lähinnä sijoittajille, sekä *Atria ammattilaiset* -sivusto, joka on suunnattu Atrian tuotteita ostaville ravintola-alan yrityksille. Atrian verkkosivulla tarjotaan ensimmäisenä *Kotikokkaajat*-sivustoa niin yläpalkin linkeissä kuin

verkkosivua vieritettäessä alaspäin, mikä mielestäni ohjaa kuluttajia nimenomaan *Kotikokkaajat*-sivustolle.

*Kotikokkaajat*-sivustolla eläinten hyvinvoinnista ja kasvatuksesta kerrotaan *Lihan alkuperä* -alasisivulla: broileritiloista, nautatiloista ja porsastiloista jokaisesta erikseen. Kaikilla eri tilojen sivuilla on otsikko *Vastuullisen toiminnan periaatteet*, jonka alla on kolme tekstiä. Ensimmäisenä on eläinten hyvinvointia yleisesti käsittelevä teksti, toisena on *Usein kysytyt kysymykset* -teksti, jossa vastataan kuluttajien kysymyksiin eläinten hyvinvoinnista kootusti, ja kolmantena on tiloittain vaihteleva teksti. Olen ottanut broileritilojen, nautatilojen ja porsastilojen sivuilta nämä kolme tekstiä, yhteensä siis 9 tekstiä Atrian sivuilta.

HK:n aineiston olen kerännyt HK:n verkkosivuilta *Yritys*-välilehdeltä, *Eläinten hyvinvointi* -osan *Vastuullista eläintuotantoa* -otsikon alta. Valitsemieni tekstien otsikot ovat *Hyvinvoivat eläimet* ja *Laatuvastuu – kansallinen sianlihan laatujärjestelmä*.

Kariniemen sivuilta eläinten hyvinvoinnista kiinnostuneen polku kulkee *Vastuullisuus*-välilehdelle. Siellä on ensimmäisenä vastassa otsikolla *10 vastuullisuustekoa* kymmenen tekstiä, joista neljä kuvaa broilereiden hyvinvointia ja kasvattamista. Olen ottanut nämä neljä tekstiä aineistooni. Olen sisällyttänyt aineistooni myös *Kotitilan päivä* -nimisen tekstin, jossa kerrotaan broileritilan tyypillisestä päivästä.

Aineistoa on yhteensä noin 20 A4-sivua, 5087 sanetta. Aineistossani on eniten tekstiä Atrialta, kun taas HK:lta ja Kariniemeltä tekstiä on huomattavasti vähemmän. Atrian osuus aineistosta on 15 A4-sivua, 4131 sanetta. HK:lta on reilu 2 A4-sivua eli 444 sanetta ja Kariniemeltä noin 2,5 A4-sivua ja 512 sanetta. Yritysten eri osuudet aineistossa johtuvat siitä, että yritykset kertovat verkkosivuillaan eläintuotannosta vaihtelevasti. Atria on panostanut eläinten hyvinvoinnista kertomiseen, joten eläinten oloista löytyy paljon enemmän tietoa kuin HK:lta tai Kariniemeltä. Käsittelen aineistoani kuitenkin kokonaisuutena enkä vertaile eri yrityksiä toisiinsa.

## 1.5 Laadullinen tutkimus

Tutkimukseni on *kvalitatiivista* tutkimusta. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus erotetaan usein *kvantitatiivisesta* eli määrällisestä tutkimuksesta, mutta niitä voisi pitää vastakohtien sijaan jatkumona (Alasuutari 2011: 31–32). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tarkastellaan mää-

rättyjen muuttujien vaikutusta toisiinsa ja argumentoidaan lukujen ja niiden välisten tilastollisten yhteyksien avulla (mts. 34–37). Numeraalisen esityksen sijaan laadullisen tutkimuksen tuloksena on tutkittavan ilmiön tiheää kuvausta ja sen peilaamista teoreettiseen taustaan ja tutkimuskysymyksiin (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 140). Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan siis määrän sijasta laatua. Pyrkimyksenä on analysoida tarkasti pieni määrä aineistoa, luoda siitä tarkka kuva ja sijoittaa se yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä. (Eskola & Suoranta 2014: 18.) Tutkimukseni aineisto onkin suhteellisen pieni verrattuna kvantitatiivisten tutkimusten aineistoihin. Tutkimukseni sijoittuu kriittisen diskurssintutkimuksen kenttään, jossa tavoitteena on kielenkäytön tarkka kuvaus ja sen tutkiminen, miten kielenkäytöllä vaikutetaan sosiaaliseen toimintaan (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 7). Teoreettista viitekehystä tarkastelen luvussa 2. Vaikka tapana onkin ollut erottaa laadullinen ja määrällinen analyysi toisistaan, niitä voi myös yhdistellä. Voi esimerkiksi analysoida yhtä aineistoa sekä kvalitatiivisin että kvantitatiivisin menetelmin, tai lähestyä kvalitatiivista aineistoa kvantitatiivisin menetelmin. (Alasuutari 2011: 32.) Tämän tutkimuksen analyysi on kuitenkin laadullista, enkä ole tarkastellut aineistoa kvantitatiivisesta näkökulmasta. Analyysin etenemistä esittelen tarkemmin luvun 3 alussa.

Laadullinen tutkimus on prosessi, jossa tutkimuksen eri vaiheet kietoutuvat yhteen eikä niitä ole välttämättä helppo erottaa toisistaan. Teorioihin ja käsitteisiin perehtyminen, aineiston analyysi ja tutkielman kirjoittaminen ohjaavat toisiaan ja kulkevat rinnakkain tutkimusprosessissa. (Eskola & Suoranta 2014: 15–16; ks. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 141–144.) Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan usein aineistolähtöisestä analyysistä, joka pelkistetyimmillään tarkoittaa, että aineisto ohjaa teorian rakentamista. Aineistolähtöisyys näkyy myös hypoteesittomuudessa: tutkimusta lähdetään tekemään ilman ennakko-olettamuksia tutkimuksen kohteesta tai tuloksista. Aineisto opettaa tutkijaa ja herättää uusia ajatuksia. (Eskola & Suoranta 2014: 19–20.) Diskurssintutkimuksessa aineiston analyysi ohjaa tutkimusta eteenpäin, mitä voidaan tarkastella *hermeneuttisen kehän* käsitteen avulla. Hermeneuttisessa kehässä uusi tieto lisää ymmärrystä aiheesta, mikä vaikuttaa tapaan tarkastella ja ymmärtää aihetta, mikä taas luo uutta tietoa ja laajentaa ymmärrystä. Kehä on tutkimusprosessi, joka päättyy sitten, kun tutkija on saavuttanut tutkimuksen kannalta riittävän ymmärryksen tutkittavasta aiheesta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 143–144.) Prosessin edetessä tutkimusasetelmaa voi joutua muokkaamaan ja tarkentamaan, kun aineisto tarjoaa tutkijalleen näkökulmia ja informaatiota, jota tutkija ei osannut etukäteen odottaa (Eskola & Suoranta 2014: 15–16; mts. 143).

Tutkijan on tutkimusta tehdessään otettava huomioon objektiivisuus. Eskolan ja Suoranan (2014: 17–18) mukaan objektiivisuus syntyy omien subjektiivisuuksiensa tunnistamisesta,

kun objektiivisuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija erottaa tutkimuskohteestaan omat uskomuksensa, asenteensa ja arvostuksensa. Tutkijan lähtökohdat voivat vaikuttaa tutkimusasetelman rakenteeseen, joten tutkijan tulisi pyrkiä tunnistamaan omat ennakko-oletuksensa ja tuomaan ne esiin tutkimusraportissa (mp.). Myös kriittisen diskurssintutkimuksen teoreetikot nostavat esiin tutkijan aseman ja objektiivisuuden. Kriittisen diskurssintutkimuksen poliittisuuden vuoksi tutkijan pitäisi positioida tutkijan asemansa sosiopoliittisesti (van Dijk 1993: 252). Tutkijan tekemät valinnat ohjaavat osaltaan tutkimusta, ja siksikin tutkimuksen ja tutkijan aseman läpinäkyvyys on tärkeää (Wodak 1989: xiv). Tutkijan tulisi olla avoin arvojensa ja kiinnostuksen kohteidensa suhteen ja tuoda ilmi näkökulmansa, periaatteensa ja tarkoituksensa tieteenalansa ja yhteiskunnan tasoilla (Mp.; van Dijk 1993: 252; Pietikäinen 2000: 203–204). Voidaan toki myös pohtia, onko tutkimus koskaan täysin objektiivista (Wodak 1989: xiv; Pietikäinen 2000: 203–204). Wodakin (mp.) mukaan täydellistä objektiivisuutta ei ole.

Tutkijana ja yksityishenkilönä olen kiinnostunut eläinten hyvinvoinnista ja suhtaudun kriittisesti lihantuotantoon. Kannatan kasvissyöntiä ja ekologista elämäntapaa. Kiinnostukseni eläinten oikeuksiin motivoi minua tutkijanakin tämän tutkielman teossa. Työni tavoitteena on valottaa lihantuotannon markkinointia, vastuullisuusviestintää sekä tapoja kuvata eläinten hyvinvointia. Toivon, että tutkimukseni lisäisi kuluttajien tietoa eläintuotannosta ja lihan markkinoinnista ja saisi aikaan muutoksia ostokäyttäytymisessä. Pietikäinen (2000: 203) muistuttaa, että diskurssianalyysin tavoitteena ei ole paljastaa totuutta tai että tutkijalla olisi oikea tieto asioista. Tutkimalla lihanjalostajien kuvauksia tuotantoeläinten hyvinvoinnista en siis voi päätellä, millaiset olot eläimillä on tai millaista eläinten kasvattaminen todellisuudessa on. Olennaista on, että tutkimuksen tulokset perustellaan aineiston analyysillä.

## 2 KRIITTINEN DISKURSSINTUTKIMUS JA SYSTEEMIS-FUNKTIONAALINEN KIELITEORIA

Tutkimuksessani teoreettisina kehyksinä toimivat *kriittinen diskurssintutkimus* (mm. Fairclough 1992; Pietikäinen & Mäntynen 2009) ja M. A. K. Hallidayn (1985; 2009; Halliday & Matthiessen 2004) *systemis-funktionaalinen kieliteoria*. Tässä luvussa esittelen ensin kriittisen diskurssintutkimuksen ja sitten systemis-funktionaalisen kieliteorian keskeisiä periaatteita sekä tutkimukseni kannalta relevantteja käsitteitä.

### 2.1 Diskurssi, diskurssit ja representaatio

Kriittinen diskurssintutkimus on monitieteinen tutkimussuuntaus, jossa yhdistyvät yhteiskunta- ja kielitieteellinen ala (Chouliaraki & Fairclough 1999: 6). Kriittisessä diskurssintutkimuksessa yhdistyy tekstien, sosiaalisen tilanteen, vallan, yhteiskunnan ja kulttuurin monimutkaisten suhteiden tarkastelu (van Dijk 1993: 253). Se tarttuu vallankäytön, epäoikeudenmukaisuuden ja niistä seuraavan epätasa-arvon kysymyksiin. Kriittisen diskurssintutkimuksen tavoitteena on paljastaa yhteiskunnallisia epäkohtia sekä lisätä ymmärrystä ja tietoa niistä (Wodak 1989: xiv; van Dijk 1993: 252). Kriitikki osoitetaan niitä kohtaan, jotka toiminnallaan ylläpitävät, uusintavat ja oikeuttavat sosiaalista epätasa-arvoa ja epäoikeudenmukaisuutta. Kriittinen diskurssintutkija on heikomman puolella ja vallanpitäjää vastaan, ja hän pyrkii tutkimuksellaan aikaansaamaan muutoksen parempaan. (van Dijk 1993: 252.) Kriittiset ja poliittiset tavoitteet erottavatkin kriittisen diskurssintutkimuksen muista diskurssintutkimuksen suuntauksista (Pietikäinen 2000: 193). Kriittisen diskurssintutkimuksen alaan kuuluvat työt ovat yleensä tarkastelleet syrjinnän kohteeksi joutuneita ja vähemmistössä olevia väestöryhmiä, kuten maahanmuuttajia. Omassa työssäni kiinnostuksen kohteenani ei ole ihmisryhmä vaan tuotantoeläimet, jotka nekin ovat syrjitty ja marginaaliin jäänyt ryhmä yhteiskunnassamme.

Sosiaalisten prosessien paljastamisen lisäksi kriittinen diskurssintutkimus pyrkii selvittämään, miksi todellisuus rakentuu siten kuin rakentuu (Wodak 1989: xiv). Kielenkäyttö on merkittävä työkalu todellisuuden rakentumisessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 12–13). Kriittisen diskurssintutkimuksen tavoitteena on tarkastella diskursii-

visten käytänteiden, tapahtumien ja tekstien välisiä suhteita sekä laajempia sosiaalisia ja kulttuurisia rakenteita, suhteita ja prosesseja (Fairclough 1993: 135). Tuomalla epäkohtia esiin ja lisäämällä tietoa ja ymmärrystä kriittinen diskurssintutkimus pyrkii saamaan aikaan yhteiskunnallisia muutoksia, sillä kielenkäytön muuttuminen voi johtaa myös sosiaalisen todellisuuden muuttumiseen. (Wodak 1989: xiv; Pietikäinen 2000: 193). Kriittinen diskurssintutkimus sopii tutkimukseni teoreettiseksi taustaksi, koska tutkin, millaista kuvaa todellisuudesta lihanjalostajat aineistossani rakentavat, miten kuvaa rakennetaan kielenkäytöllä ja millaisia vaikutuksia sillä on lihan markkinointiin, kuluttajiin ja lopulta myös eläinten hyvinvointiin.

Kriittisen diskurssintutkimuksen kohteena olevien ongelmien monimutkaisuudesta seuraa alan monitieteisyys (van Dijk 1993: 252). Vaikkapa omassa tutkimuksessani kielitiede yhdistyy yhteiskunnalliseen eläinten hyvinvoinnin tutkimukseen ja kauppatieteelliseen yrityksen vastuullisuusviestinnän tutkimukseen. Moninaisuutensa vuoksi kriittinen diskurssintutkimus on Meyerin (2001: 14) mukaan nimenomaan enemmän tutkimussuuntaus kuin yksittäinen menetelmä. Siitä seuraa, että mahdollisia tutkimusasetelmiäkin on lukuisia. Käytettävät taustateoriat, aineistot ja menetelmät on valittava tutkittavan ilmiön mukaan siten, että valitut menetelmät ovat funktionaalisia ja sopivat yhteen tutkimusongelman kanssa. (van Dijk 1993: 252.) Chouliaraki ja Fairclough (1999: 16) näkevät sen sekä teoriana että metodina, jolla voidaan tutkia sosiaalisia käytäntöjä ja niiden diskursiivisia ilmentymiä. Tutkimuksessani kriittistä diskurssintutkimusta tukee M. A. K. Hallidayn (1985; 2009; Halliday & Matthiessen 2004) systeemifunktionaalinen kieliteoria. Se sopii taustateoriaksi ja menetelmäksi kriittisen diskurssintutkimuksen rinnalle, koska olen tutkimuksessani kiinnostunut kielen roolista representaatioiden ja diskurssien rakentumisessa, ja systeemifunktionaalinen teoria tarjoaa käsitteitä kielen analyysiin.

Alun perin sana *diskurssi* tulee ranskan kielestä ja tarkoittaa juttelua. 1960- ja 1970-luvuilla termi sai teoreettisemmän merkityksen, kun eri tieteenaloilla kiinnostuttiin kielen ja yhteiskunnan välisestä suhteesta ja kieli nousi keskeiseksi tutkimuskohteeksi. Uutta tutkimuksen tapaa ja sen tuomia muutoksia kutsutaan *kielelliseksi käännteeksi*. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 23; Kuortti, Mäntynen & Pietikäinen 2008: 25.) Kielellisen käänteen taustalla on konstruktionistinen näkökulma kieleen: kieli ei kuvaa todellisuutta puhtaasti sellaisena kuin se on, vaan kieli on työkalu, jota eri konteksteissa eri tavoin käyttämällä saadaan aikaan erilaisia lopputuloksia. Kielenkäytöllä on seurauksia ja se rakentaa sosiaalista todellisuuttamme. (Kuortti, Mäntynen & Pietikäinen 2008: 25, 27.) Kun kielen rakenteeseen keskittyneen kielentutkimuk-



sen rinnalle nousi konstruktionistinen kielikäsite ja kiinnostus kontekstiin, syntyi uusi kielen tutkimuksen tapa, diskurssintutkimus. Diskurssin käsitekin sai uuden määritelmän ja sillä alettiin tarkoittaa ”lausetta suurempia kielenkäytön kokonaisuuksia kontekstissään”. Kielellinen käänne toi mukanaan myös muun muassa ideologian ja representaation käsitteet. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 24–25.)

Yksi kriittisen diskurssintutkimuksen uranuurtaja, Norman Fairclough (1992; 1993), tarkoittaa diskurssilla kielenkäyttöä sosiaalisena toimintana, joka tapahtuu sosiaalisessa ja historiallisessa kontekstissa. Kalliokoski (1996: 8–14) avaa kielenkäytön sosiaalisuutta siten, että kielenkäyttö, kuten puhe tai kirjoitus, on aina suunnattu jollekulle ja sillä välitetään referentiaalisen merkityksen lisäksi tunteita ja ilmaistaan suhtautumista puheena olevaan asiaan tai toisiin ihmisiin. Fairclough’n (1992: 64) mukaan diskurssi merkityksellistää ja rakentaa maailmaa. Se rakentaa sosiaalisia identiteettejä, ihmisten välistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja uskomusten järjestelmiä. Nämä kolme diskurssin vaikutusta ovat suoraan yhteydessä kielen kolmeen metafunktoon ja merkitysulottuvuuteen: *identiteettifunktioon*, *relaationaaliseen* ja *ideationaaliseen* funktioon. Identiteettifunktiolla Fairclough tarkoittaa, miten sosiaaliset identiteetit rakentuvat diskurssissa. Kielen relationaalinen funktio kuvaa, miten sosiaaliset suhteet diskurssin osallistujien välillä neuvotellaan ja esitetään. Kolmas ideationaalinen funktio kuvaa, miten tekstissä merkityksellistetään maailmaa ja sen prosesseja, olioita ja suhteita. (Mp.) Esittelemissään kielen metafunctioissa Fairclough pohjaa kriittiseen lingvistiikkaan ja soveltaa M. A. K. Hallidayn systeemis-funktionaalista kieliteoriaa ja kielen metafunctioita, joihin kriittisen lingvistiikan suuntaus pohjaa (Mts. 25–30; Kalliokoski 1996: 18).

Diskurssi eli kielenkäyttö sosiaalisena toimintana tapahtuu ajassa ja paikassa, sosiaalisessa todellisuudessamme, jonka osana on myös jo aiemmin tapahtunut kielenkäyttö, kirjoitetut tekstit ja pidetyt puheet. (Kalliokoski 1996: 8.) Konteksti muokkaa diskurssia, sitä miten kieltä käytetään ja miten kielenkäyttö ymmärretään (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 28–29). Toisaalta diskurssi vastavuoroisesti muokkaa kontekstia: joko konventionaalisesti uusintaen vanhaa tai luovasti vanhaa muokaten ja uutta tuottaen (Fairclough 1993: 134; 1992: 65). Diskurssin ja kontekstin suhde on siis dialoginen.

Tässä tutkimuksessa määrittelen diskurssin Fairclough’n (1992; 1993) sekä Pietikäisen ja Mäntynen (2009: 26–27) tavoin sosiaalisessa ja historiallisessa kontekstissa tapahtuvaksi kielenkäytöksi, joka on sosiaalista toimintaa. Toinen olennainen käsite on monikollinen *diskurssit* (*a discourse*), jonka Fairclough (1993: 135) erottaa abstraktista käsitteestä *diskurssi* (*dis-*

*course*). Diskurssit monikollisessa muodossa on tietty näkökulma, vakiintunut tapa kuvata puheenaihetta. Tällöin sana *diskurssi* saa eteensä määritteen, esimerkiksi taloudellinen diskurssi tai luonnonsuojeludiskurssi (Mp.; Pietikäinen & Mäntynen 2009: 27).

Tekstit eivät tule tyhjiöstä, vaan niihin vaikuttaa historia, mikä tekee teksteistä monimuotoisia ja heterogeenisiä. Niissä ovat yhtäaikaaisesti läsnä erilaiset genret ja diskurssit. (Fairclough 1993: 136–137.) Ranskalaiset diskurssianalyttikot käyttävät tästä heterogeenisyydestä käsitettä interdiskursiivisuus, mutta Fairclough käyttää Foucault'n termiä *diskurssijärjestys*. Kielenkäyttötilanteessa voi olla läsnä useita eri diskursseja, mutta osa niistä on hyväksytympiä kuin toiset (Fairclough 1992: 68–71.) Tilanteessa siis tehdään tietoisia tai tiedostamattomia valintoja siitä, mitä diskurssia käytetään ja millainen kuva sillä luodaan maailmasta. Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 58–59) selittävät diskurssijärjestyksen käsitettä siten, että sillä kuvataan diskurssien järjestymistä sosiaalisin ja yhteiskunnallisin perustein: eniten arvostetaan niitä diskursseja, joiden tavat kuvata maailmaa on omaksuttu. Tuttuja ja läheisiä diskursseja pidetään jopa itsestään selvinä, jolloin vieraat diskurssit jäävät marginaaliin ja jopa hiljennetään. (Mp.) Tämä vaikuttaa siihen, millainen kuva maailmasta syntyy.

Diskurssit ovat eri näkökulmia, joten eri näkökulmista todellisuus näyttäytyy erilaisena. Diskurssit synnyttävät kohteena olevasta aiheesta konkreettisen kuvan, jota kutsutaan *representaatioksi*. (Fairclough 2003: 124; Pietikäinen & Mäntynen 2009: 55–56.) Representaatio on löydettävissä tekstistä, mutta jokaista konkreettista representaatiota ei kuitenkaan välttämättä kuvata omaksi diskurssikseen, koska yksi diskurssi voi synnyttää useampia representaatioita (Fairclough 2003: 124). Diskurssi on ikään kuin konkreettisten representaatioiden yläpuolella abstraktimpana, yhdistävänä käsitteenä. Representaatioiden avulla voi selvittää esimerkiksi, miten todellisuutta kuvataan, millaisista näkökulmista ja millaisin keinoin (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 56). Representaatio ei ole todellisuuden suora esitys, vaan toisinnus, jossa rakennetaan tiettyjä merkityksiä tiettyjen valittujen diskursiivisten resurssien avulla. Representaatiotkin käiuttavat aiempia representaatioita toisintamalla tai muuttamalla niitä, ja siten diskurssien tavoin rakentavat kuvaa todellisuudesta. (Mts. 62.) Representaatio onkin yksi tutkielmani keskeisimmistä käsitteistä, jonka avulla lähestyn aiheitani. Representaatioita rakennetaan kielen avulla erilaisilla sananvalinnoilla. Kielellä esimerkiksi nimetään, kuvataan ja luokitellaan maailmaa, joten erilaiset sanat luovat erilaisia merkityksiä ja siten rakentavat erilaisia representaatioita. (Mts. 69–72.) Representaatioita voidaan rakentaa toki myös esimerkiksi visuaalisesti (ks. Kress & van Leeuwen 2006). Tässä tutkielmassa keskityn kuitenkin tutkimaan, miten maailmaa kuvataan nimenomaan kielellä.

## 2.2 Teksti, konteksti ja diskursiiviset käytänteet

Fairclough (1992: 73) käsittää diskurssin kolmesta tasosta koostuvana kokonaisuutena. Kaiken ytimenä on puhuttu tai kirjoitettu *teksti*, jossa diskurssi kielellisesti rakentuu. Tekstiä ympäröivät *diskursiiviset käytänteet*, jotka sisältävät tekstin tuottamiseen, jakeluun ja käyttöön liittyvät prosessit. Tekstiin ja diskursiivisiin käytänteisiin taas vaikuttaa sosiaalinen toiminta, joka toimii *kontekstina* diskursiivisille käytänteille ja tekstile. (Mts. 71–73, 78–80; 1993: 136.) Diskursiiviset käytänteet toimivat välittäjänä tekstin ja sosiaalisen toiminnan välillä yhdistäen ne toisiinsa. Sosiaalinen toiminta, konteksti, ohjaa tekstin tuottamista ja jättää tekstiin jälkiä, joita tekstin tulkitsija tulkitsee. (Fairclough 1993: 136.)

Kontekstilla Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 30–31) tarkoittavat kaikkia tekijöitä, jotka vaikuttavat kielenkäyttöön ja merkityksen rakentumiseen tilanteessa. Konteksti on monikerroksinen, ja sillä voidaan viitata hyvin erilaisiin ilmiöihin yksittäisestä tilannekontekstista laajempaan yhteiskunnalliseen tilaan riippuen siitä, mitä tarkastellaan ja millaisesta näkökulmasta. Vaikka keskityttäisiin vain pieneen palaseen kontekstia, muutkin kontekstin tasot ovat aina läsnä. Eritasoisten kontekstien käsittely mahdollistaa kielenkäytön mikro- ja makrotason tarkastelun. (Mts. 30–31.) Olennaisimpia kontekstin tasoja on tilannekonteksti, jolla viitataan kielenkäyttötilanteen välittömään sosiaaliseen ja kielelliseen toimintaan, sen toimijoihin sekä fyysiseen ympäristöön. Tilannekontekstilla tarkoitetaan usein kielenkäytön mikrotasoa. (Mts. 31–32.) Konteksti rajaa kielellisten resurssien käyttöä, mutta samalla toimijat luovat kontekstia kielellisesti (mts. 34).

Diskursiiviset käytänteet ovat tilannekontekstin mikrotason sekä yhteiskunnallisen ja sosiokulttuurisen makrotason väliin jääviä kontekstikäsitteitä, jotka kurottavat mikro- ja makrotasolle (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 35). Fairclough (1992: 78) määrittelee ne tekstien tuottamiseen, jakeluun ja tulkitsemiseen liittyviksi prosesseiksi. Pietikäisen ja Mäntynen (2009: 35, 42–44) mukaan diskursiiviset käytänteet ovat sekä kielenkäytön että sosiaalisen toiminnan resursseja, kuten diskursseja, genrejä, tyylejä, narratiiveja tai rekistereitä. Ne ovat kiteytyneitä diskursiivisen toiminnan tapoja, jotka ovat syntyneet sosiaalisessa toiminnassa ajan kuluessa. Diskursiiviset käytänteet muokkaavat kielellistä toimintaa sekä tekevät siitä helpommin tunnistettavaa ja tulkittavaa kielenkäyttötilanteessa, jossa ovat läsnä yhteiskunnallisen ja historiallisen kontekstin jännitteet ja suhteet. (Mts. 35, 42.)

Tekstin tuottamisen ja tulkitsemisen prosesseja rajoittavat tuottajan ja tulkitsejan resurssit, eli esimerkiksi sisäistetyt normit ja konventiot sekä tiedot ja taidot, joilla tekstejä tuotetaan ja tulkitaan. Vaikkapa ensimmäisen vuoden yliopisto-opiskelija osaa kirjoittaa ja tulkita tieteellisiä tekstejä eri tavalla kuin väitöskirjaansa viimeistelevä tutkija. Toisekseen sosiaalinen toiminta eli konteksti, jonka osana tekstejä tuotetaan ja tulkitaan, vaikuttaa siihen, mitä ja miten resursseja käytetään. (Fairclough 1992: 80; ks. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 16–19.) Eri resurssit ovat käytössä esimerkiksi silloin, kun tutkija tarkastelee lihanjalostajien verkkosivuja tutkimustarkoituksessa tai kun kuluttaja tarkastelee samoja sivuja etsiessään reseptejä. Diskursiivisten käytänteiden hallintaan usein soviaalidutaan ja kasvetaan osana yhteisöä. Kontekstista ja kielenkäyttäjän omista resursseista riippuu, mitkä diskursiiviset käytänteet ovat käytettävissä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 42–43.)

Diskursiivisten käytänteiden analyysi vaatii tietoa tekstin tuottamisesta ja tulkinnasta, diskursiivisen tapahtuman ja diskurssijärjestyksen välisen suhteen analysointia ja tietoa siitä, mitkä diskursiiviset käytänteet ovat tilanteessa mukana (Fairclough 1993: 136–137). Diskursiivisen käytänteen sosiaalista toimintaa voidaan tarkastella eri konteksteissa, esimerkiksi tilanekontekstissa, institutionaalisessa kontekstissa tai laajemmassa kulttuurisessa tai yhteiskunnallisessa kontekstissa. Valta ja ideologia voivat ilmentyä kaikissa näissä konteksteissa. (Mts. 137.)

### **2.3 Diskurssit ja valta**

Kriittinen diskurssintutkimus on erityisesti kiinnostunut kielen ja vallan suhteesta (Fairclough 1993: 135; Wodak 2001: 1–2). Diskurssi poliittisena toimintana mahdollistaa, ylläpitää ja muuttaa valtasuhteita ja ryhmiä, joiden välillä valtasuhteet toimivat (Fairclough 1992: 67). Wodakin (2001: 3) mukaan kriittinen diskurssintutkimus tutkii, kuinka kielellä rakennetaan, uusinnetaan ja oikeutetaan sosiaalista epätasa-arvoa. Kriittisessä diskurssintutkimuksessa oletetaan, että valinnat ovat sosiaalisesti motivoituneita (Fairclough 1992: 75). Niitä ohjaavat kielenkäyttäjän, kontekstin ja diskursiivisten käytänteiden asettamat ehdot, rajoitukset ja resurssit (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 70). Erilaiset sananvalinnat tuottavat erilaisia merkityksiä ja kuva todellisuudesta rakentuu sen mukaan, mitä valintoja tehdään ja mitä jätetään tekemättä (Fairclough 1992: 75; mts. 71). Kielelliset valinnat vaikuttavat siis siihen, millaisia represen-

taatioita syntyy (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 77). Vaikkapa eläinsuojelujärjestöjen verkkosivuilla olevat tekstit tuotantoeläinten oloista rakentavat erilaisia representaatioita kuin lihanjalostajien verkkosivujen vastuullisuusviestintä. Erilaiset representaatiot ja diskurssit vaikuttavat tietoomme ja uskomuksiimme maailmasta, mikä liittyy vallankäyttöön (Fairclough 1992: 75). Lihanjalostajien viestinnälläkin on siis valtaa ja vaikutusta kuluttajien mielikuviin lihantuotannosta.

Keskeisimpiä käsitteitä kriittisessä diskurssitutkimuksessa van Dijkin (1993: 254) mukaan ovat *valta* ja *dominanssi*. Valta on yhden ryhmän kontrollia toista ryhmää kohtaan. Vallan alla olevaa ryhmää kohtaan voidaan kohdistaa toimia, esimerkiksi rajoittaa vapautta, mutta myös vaikuttaa alemman ryhmän ajatteluun. Kognitiivinen vallankäyttö, ajatuksiin vaikuttaminen, on van Dijkin (mp.) mukaan fyysistä vallankäyttöä modernimpi ja usein myös tehokkaampi vallankäytön muoto. Vallan käsite liittyy henkilökohtaisen vallan sijaan eri sosiaalisten ryhmien välisiin valtasuhteisiin. Valta on niillä, joilla on pääsy esimerkiksi hyvään tulotasoon, koulutukseen tai sosiaaliseen asemaan tai ryhmään, ja lisäksi niillä, joilla on pääsy tiettyihin diskursseihin, teksteihin tai vuorovaikutuksen muotoihin. (Mp.) Wodakin (1989: xv) mukaan kielenkäyttö on vallankäyttöä, mutta vain, kun sitä käyttää taho, jolla jo on valtaa. Lihanjalostajilla lienee enemmän valtaa kuin eläinaktivisteilla, koska lihayritykset ovat voitokkaita yrityksiä, joilla on varaa maksaa näkyvästä markkinoinnista ja siten saada näkyviin heidän luomansa kuva maailmasta. Eläinaktivistien voi olla vaikeampi saada yhtä paljon näkyvyyttä. Lisäksi eläinaktivistien toimintaan voi liittyä epäluuloja, mikä jo näkyy käytetyssä nimityksessä *aktivisti*. Eläinoikeusasioiden puolustaminen nähdään aktivismina eikä asiana, johon tavallinen kansalainen ja kuluttaja voisi ottaa kantaa. Wodakin (mp.) ajatuksen mukaan lihanjalostajien kielenkäyttö voitaisiin nähdä vallankäyttönä toisin kuin eläinsuojelujärjestöjen kielenkäyttö, koska lihanjalostajilla on enemmän valtaa.

Dominanssilla tarkoitetaan lakien, oikeudenmukaisuuden ja hyväksyttävän vallan käytön ulkopuolella olevaa vallan väärinkäyttöä. Dominanssi ei välttämättä ole totaalista, vaan se voi olla rajoittunut vain tietylle alalle. Sitä voidaan harjoittaa tiedostamatta tai tietoisesti erilaisissa muodoissa. (van Dijk 1993: 255.) Suoran manipulaation sijaan dominanssia voidaan tuottaa arkipäiväisissä vuorovaikutuksen muodoissa, jolloin se ilmenee luonnollistuneena ja hyväksyttävänä (mts. 254). Dominanssin vakiinnuttaessa paikkansa se luonnollistuu ja näyttäytyy normaalina niin, että vallankäytön alla olevat hyväksyvät heihin kohdistuvan vallankäytön ja toimivat valtaa pitävien tahdon mukaan. Tällaisesta tilanteesta käytetään käsitettä *hegemonia*. (Mts. 255.) Hegemonia on Gramscin käsite, joka tarkoittaa ylivaltaa ja johtajuutta yhteiskunnan

eri aloilla. Se on yhden ryhmän osoittamaa vallankäyttöä muita yhteiskunnan ryhmiä kohtaan. Hegemonia saavutetaan suoran pakottamisen sijaan luomalla liittoja ja antamalla joitakin myönnytyksiä alemmaa ryhmää kohtaan, jotta ryhmän luottamus saavutetaan. Hegemoniaa ei kuitenkaan koskaan saavuteta täydellisesti, vaan se on aina epävakaata ja väliaikainen. (Fairclough 1992: 92.) Diskurssin osuus hegemonian ylläpidossa on merkittävä. Diskurssintutkija analysoi tekstien ja kielen kautta tätä kognitiivista vallankäytön muotoa ja pyrkii paljastamaan luonnollistuneita sosiaalisia järjestyksiä (van Dijk 1993: 254). Aiemman tutkimuksen (ks. luku 1.3) perusteella lihanjalostajat uusintavat valta-asemaansa esittämällä idyllistä maaseutukuvas-toa iloisista eläimistä laitumilla. Lihayritysten saavuttama valta-asema on kuitenkin epävakaata, ja sitä horjuttaa välillä esimerkiksi eläinaktivistien videoiden nostattamat kohut. Toistaiseksi suomalaisten luottamus eläintuotantoa kohtaan on kuitenkin melko vahvaa (ks. luku 1.1).

Valta ja dominanssi järjestyvät ja institutionalisoituvat. Kun valta ja dominanssi institutionalisoituvat, ryhmien sosiaalista dominanssia vahvistetaan yksilöiden lisäksi myös muun muassa lainsäädännön, poliisin ja median toimesta. Vallankäytön hierarkiassa niin sanotulla ylimmällä eliitillä on erikoistehtävä vallankäytön suunnittelussa, päätöksenteossa ja kontrolloinnissa. Tämä vallankäytön eliitti on myös se ryhmä, jolla on pääsy diskursseihin. (van Dijk 1993: 255.) Ryhmien valta ja dominanssi arvioidaan sen perusteella, millainen pääsy heillä on diskursseihin. Kontrolli diskursseista mahdollistaa kontrollin ihmisten ajatuksista, mikä tapahtuu sosiaalisten representaatioiden hallinnan kautta. Mitä enemmän mahdollisuuksia päästä rakentamaan ja uusintamaan diskursseja mitä suuremmille yleisöille, sitä enemmän valtaa. (Mts. 257.)

Diskursseja rakennettaessa rakennetaan myös *ideologioita*. Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 59) määrittelevät ideologian tiedosta ja uskomuksista koostuvaksi ajatusjärjestelmäksi, joka voi myös ohjata toimintaa. Heidän mukaansa jokainen diskurssi kuvaa ja järjestää jotakin ideologiaa eli näkemyksiä ja uskomuksia maailmasta, sen toimijoista ja tapahtumista. Diskurssit luovat ideologioita ja siten rakentavat rajatun kuvan maailmasta. (Mts. 59.) Pietikäinen (2000: 202) avaa ideologian käsitettä kriittisestä näkökulmasta siten, että ideologia on tietty tapa esittää ja rakentaa yhteiskuntaa, jolloin ideologia siis osallistuu valtasuhteiden uusintamiseen ja muuttamiseen. Lihatuotannon taustalla voi olla ideologia ihmisestä luomakunnan kruununa, jolla on oikeus käyttää hyödykseen eläimiä, joita pitää itseään vähempiarvoisina. Lisäksi lihansyöntiä kenties ohjaa perinteen ideologia: lihaa on aina syöty ja liha kuuluu ihmisen ruokavalioon.

Faircloughin (1992: 87) mukaan ideologia materialisoituu ja toimii ideologisten instituutioiden ja järjestelmien, kuten koululaitoksen tai median kautta. Ideologiat rakentuvat diskursiivisissa käytänteissä ja ovat todellisuuden merkityksellistymiä tai rakentumia, joten instituutioiden diskursiivisia käytänteitä voidaan tutkia ideologian materiaalisina muotoina. Ideologiat ovat voimakkaimmillaan, kun ne ovat luonnollistuneita eli saavuttavat yleistiedon statuksen eikä niitä enää kyseenalaisteta. (Mp.) Faircloughin (mts. 89) mukaan ideologia sijaitsee rakenteissa eli diskurssijärjestyksessä sekä meneillään olevissa tapahtumissa, joissa tuotetaan uudeleen ja muutetaan nykyisiä rakenteita. Pietikäinen (2000: 203) sanoo, että koska diskurssilla on valta konstruoida ympäröivää maailmaa, se on kytköksissä valtasuhteisiin ja se, kuinka diskursiiviset käytänteet vaikuttavat valtasuhteiden muodostumiseen, on osa ideologisia käytänteitä. Diskursiivisten käytänteiden ideologisella toiminnalla viitataan siis lähinnä kielenkäytön sosiaalisiin vaikutuksiin. Diskurssin ideologisen merkityksen analysoinnin tavoitteena on tuoda esiin diskurssin mahdolliset sosiaaliset vaikutukset ja sen mahdolliset yhteydet laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. (Mp.) Lihatuotteiden markkinoinnilla pyritään houkuttelemaan kuluttajia ostamaan lihanjalostajien tuotteita. Sillä, millaisia tuotteita markkinoidaan, on vaikutusta siihen, millaisia tuotteita ostetaan ja edelleen tuotetaan. Lihanjalostajilla on siis valtaa.

## 2.4 Systemis-funktionaalinen kieliteoria

Systemis-funktionaalinen teoria (Halliday 1985; 2009; Halliday & Matthiessen 2004) pohjautuu Saussuren ajatuksiin ja eurooppalaisen kielitieteen perinteisiin. Aineksia Hallidayn teoria on saanut niin sanotulta Prahan koulukunnalta, johon kuuluvat kielitieteilijät kehittivät ajatuksen kielen funktioista. (Luukka 2002: 92.) Hallidayn opettajan J. R. Firthin teorioilla on ollut erityisen suuri vaikutus Hallidayn systemis-funktionaalisen kieliteorian syntymiseen. (Halliday 1985: xxvi; mp.). Systemis-funktionaalinen teoria on kehitelty sovellettavaksi ja hyödynnettäväksi muun muassa tekstien analysoinnissa (Halliday 1985: xv). Suomalaisten tekstien analyysissä sitä on käyttänyt muun muassa Shore (2012a; 2012b), jonka näkemyksiin tukeudun erityisesti soveltaessani teoriaa suomen kieleen. Teorian tekstikäsitys on laaja: teksteiksi käsitetään niin puhutut kuin kirjoitetut tekstit (Halliday 1985: xiii; Halliday & Matthiessen 2004: 26) samoin kuin kriittisessä diskurssintutkimuksessa.

Systemis-funktionaalinen kieliteoria tarkastelee, kuinka kieltä käytetään. Kieli on kehittynyt ihmisen tarpeisiin, ja näiden tarpeiden mukainen kielenkäyttö on tehnyt kielisysteemistä

sellaisen kuin se on. Kielenkäyttö ei ole sattumanvaraista. (Halliday 1985: xiii.) Teoriassa kieli nähdään merkityssysteeminä, joka realisoituu muotojen kautta (mts. xiv). Merkitys ja muoto kietoutuvat toisiinsa, eikä niiden välille voida rakentaa rajaa (mts. xix). Kuten muut semioottiset järjestelmät, kieli perustuu reaalistumiselle eli muodon ja merkityksen suhteelle (Halliday 2009: 62). Muoto on tyhjä ilman merkitystä, ja merkitys tarvitsee järjestyäkseen muotoa.

Systeemis-funktionaalissa teoriassa kieli määritellään yhdeksi semioottisista systeemeistä, joilla rakennetaan merkityksiä. Kielen potentiaali rakentaa aina uusia merkityksiä on rajaton. Kieli systeeminä aktivoituu ihmisten käytössä sosiaalisissa konteksteissa, joten kieli muuttuu ja uusia sanoja syntyy kulttuurin ja kielen käyttäjien muuttuessa ja kehittyessä. (Halliday 2009: 60.) Diskurssintutkimuksen tapaan kontekstin käsite on myös systeemis-funktionaalissa teoriassa oleellinen. Kieli on enemmän sosiaalinen kuin henkilökohtainen ilmiö (Halliday 1985: xxx). Kielenkäyttö on aktiivista toimintaa, asioiden aikaansaamista ja tekemistä (mts. xxviii). Sananvalinnoilla on väliä, koska niillä on erilaisia merkityksiä ja vaikutuksia.

Systeemis-funktionaalissa kieliteoriassa kieltä tarkastellaan kahdesta näkökulmasta: kieltä voidaan lähestyä sekä *systeeminä* että *tekstinä* (Halliday & Matthiessen 2004: 26). Hasan (2009: 170) puhuu kielisysteemistä ja kielenkäytöstä sekä siitä, kuinka ne ovat dialogisessa suhteessa toisiinsa: kielisysteemi ohjaa kielenkäyttöä ja sen ilmentymistä, toisaalta kielenkäyttö sekä ylläpitää että muokkaa systeemiä. Kielisysteemi ja teksti ovat siis yksi ilmiö, kuin kolikon kaksi puolta. Teksti on kielisysteemin ilmentymä, eikä tekstiä voida ymmärtää ilman tietoa kielisysteemistä. Kielisysteemiä Halliday kutsuu merkityspotentiaaliksi. (Halliday & Matthiessen 2004: 26–27.) Shore (2012a: 134) kuvaa merkityspotentiaalia kaikiksi mahdollisiksi kielellisiksi valinnoiksi. Yksittäisessä tekstissä ja kielenkäyttötilanteessa kielen koko merkityspotentiaalista ilmentyy vain osa (Halliday & Matthiessen 2004: 26–27), eli teksti on kielen merkityspotentiaalista tehtyjen valintojen tulos. Voisi sanoa, että kielenkäyttö on valintojen verkosto (Halliday 1985: xv) ja teksti on kokoelma valintoja suuremmasta systeemiverkostosta (Halliday & Matthiessen 2004: 22–23).

Kieli on siis systeemi, joka rakentuu vaihtoehtoista (Halliday & Matthiessen 2004: 22–23). Kielisysteemissä valinnat perustuvat syntagmaattisille ja paradigmaattisille suhteille. Syntagmaattiset suhteet ovat niiden kielen osien välillä, jotka sopivat yhteen. Paradigmalla tarkoitetaan sitä, mitkä osat tulevat valituiksi. (Halliday 2009: 63.) Yhdellä tasolla tehty valinta vaikuttaa siihen, mitkä valinnat ovat mahdollisia seuraavilla tasoilla. Systeemiverkostossa erilaiset systeemit liittyvät toisiinsa siten, että ne ovat joko riippuvuussuhteessa toisiinsa tai esiintyvät



samanaikaisesti. Systeemiverkostot esiintyvät esimerkiksi kielen eri metafunktioissa. Vaikkapa transitiivisuussysteemi näkyy ideationaalisessa metafunktiossa ja informaatorakenteen valinnat tekstuaalisessa metafunktiossa. (Mts. 67.) Tehtyjen valintojen lisäksi on mielenkiintoista pohtia, mitkä mahdolliset valinnat jossakin kontekstissa jäivät tekemättä ja miksi. Nämä kielelliset valinnat ja valitsematta jättämiset vaikuttavat representaatioiden ja diskurssien rakentumiseen ja siten myös ihmisten tiedon ja uskomusten järjestelmiin.

Systeemis-funktionaalisessa kieliteoriassa kielenulkoinen konteksti on teorian ylin taso. Konteksti aktivoi semanttiset valinnat, jotka taas aktivoivat sanoittamisen. Toisin päin taas sananvalinnat rakentavat merkityksiä, jotka rakentavat kontekstuaalisia valintoja. Merkityksen rakentaminen siis toimii välikappaleena kontekstin ja kielellisen muodon välillä (Hasan 2009: 171) niin kuin kriittisessä diskurssintutkimuksessakin. Kontekstista riippuu, millaiset kielelliset valinnat ovat mahdollisia, mistä seuraa, että tekstitkin ovat erilaisia riippuen tilanteesta. Samanlaisia piirteitä omaavat tekstit muodostavat yhdessä tekstityypin, kuten reseptit, mainokset tai kahvipöytäkeskustelut. Teksteistä voikin yleensä nähdä helposti, mistä tilanteesta on kyse (Shore 2012a: 135). Systeemin näkökulmasta tekstityypeistä käytetään termiä rekisteri, joka tarkoittaa kielen funktionaalista varieteettia. (Halliday & Matthiessen 2004: 27.) Shore (2012a: 134) käyttää rekisteristä myös termiä osapotentialiaali, joka kuvaa hyvin systeemin ja tekstin eli merkityspotentialiaalin ja osapotentialiaalin suhdetta. Systeemis-funktionaalisessa teoriassa kontekstia voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta. Tilanteisen kielenkäytön näkökulmasta tarkastellaan konkreettista, tilanteista kontekstia; systeemin näkökulmasta tarkastellaan potentiaalista kontekstia. (Hasan 2009: 175.) Kontekstin tarkastelu kahdesta näkökulmasta on järkevää, koska kieltäkin katsotaan tekstin ja systeemin näkökulmista.

Rekisteri ilmenee tietyssä tilannekontekstissa, joka on jaettavissa kolmeen osaan: *alaan*, *osallistujaroleihin* sekä *ilmenemismuotoon*. Ala viittaa sosiaaliseen toimintaan, jonka osana teksti on eli siihen, mihin tarkoitukseen kieltä käytetään. (Hasan 2009: 172; Shore 2012a: 135.) Tässä tutkimuksessa tilannekontekstin ala voisi olla tiedottaminen ja markkinoiminen, koska ne ovat vastuullisuusviestinnän päätavoitteita. Toisistaan voidaan erottaa myös toiminnan ala ja sisällön ala, jolloin sisällön ala tarkoittaa sitä, minkä kyseessä oleva toiminta saa aikaan (Shore 2012a: 135). Aineistoni sisällön alana eli tekstien aiheena on tuotantoeläinten kasvattaminen ja hyvinvointi sekä vastuullinen tuotanto.

Osallistujaroolit viittaavat tilanteen osallistujien tilanteen kannalta olennaisiin sosiaalisiin rooleihin sekä niihin liittyviin muuttujiin (Hasan 2009: 172; Shore 2012a: 135). Aineistoni osallistujaroolit ovat yritys ja asiakas. Kielestä riippumattomista sosiaalisista rooleista voidaan

lisäksi erottaa kielelliset roolit, joita tuotetaan ainoastaan kielellisesti (Shore 2012a: 135). Niitä ovat esimerkiksi kirjoittaja, lukija, puhuja ja kuulija.

Diskurssin ilmenemismuoto (suom. Shore 2012a) viittaa vuorovaikutuksen muotoon eli siihen, onko se esimerkiksi kasvokkaista vai ei (Hasan 2009: 172). Kasvokkaisuuden lisäksi ilmenemismuodosta tarkastellaan, kuinka suuri osa sosiaalisesta toiminnasta toteutetaan kielellisesti ja kuinka suuri osa ei-kielellisesti sekä mihin kielellä pyritään. (Shore 2012a: 135.) Aineistoni vuorovaikutuksen ilmenemismuoto on kirjoitus, tilanteen sosiaalinen toiminta tapahtuu suurimmaksi osaksi kielellisesti ja kielellä pyritään lähinnä kuvailemaan ja kertomaan.

Kielellinen viesti vaihtelee riippuen kontekstin osien vaihtelusta, eli kieli mukautuu puhujansa tarpeen mukaan. (Hasan 2009: 172.) Tilannekontekstista erotetaan tilanteen käsite, jolla tarkoitetaan konkreettista aikapaikkaista kontekstia (Shore 2012a: 136). Aineistoni tilanteeseen voisi kuulua vaikkapa, että kuluttaja lukee yrityksen verkkosivuja kotonaan omalta kannettavalta tietokoneeltaan.

## 2.5 Kielen metafunktiot

Yksi systeemis-funktionaalisen teorian perustava idea on kielen rakentuminen kolmelle keskeiselle metafunktiolle. Näillä metafunktioilla tarkoitetaan, kuinka kieltä käytetään yhtäaikaaisesti representoimaan maailmaa (*ideationaalinen metafunktio*), rakentamaan sosiaalisia suhteita (*interpersoonainen metafunktio*) ja järjestämään näitä merkityksiä kontekstiin sopiviksi teksteiksi sekä suhteessa toisiinsa (*tekstuaalinen metafunktio*). (Halliday 2009: 62.)

Metafunktiot korreloivat tilannekontekstin osien kanssa: ideationaaliset valinnat kytkeytyvät tilannekontekstin alaan, interpersoonaiset valinnat osallistujaroleihin sekä tekstuaalinen metafunktio ilmenemismuotoon (Hasan 2009: 172; Shore 2012a: 148–149). Kielen funktionaalisuus siis tulee merkittävässä määrin ilmi kontekstin, merkityksen ja leksikkokieliopin suhteessa, vaikka joitakin funktionaalisuuden merkkejä on havaittavissa myös fonologian tasolla (Hasan 2009: 174). Korrelointisuhteet eivät kuitenkaan ole ehdottomia, vaan metafunktiot voivat korreloida muidenkin muuttujien kanssa (Shoren 2012a: 149 mukaan Halliday 1978: 225–226).

Ideationaalinen metafunktio kuvaa, kuinka kielellä kuvataan maailmaa, ihmisen kokemuksia ja tapahtumia. Ideationaalinen metafunktio jakautuu Hallidayn teoriassa *eksperientiaa-*

*liseen ja loogiseen metafunktiioon.* (Halliday & Matthiessen 2004: 29.) Eksperientiaalisella metafunktiolla tarkoitetaan, kuinka kieltä käytetään kuvaamaan ulko- ja mielikuvitusmaailmamme olioita, toimintaa ja tapahtumia sekä olosuhteita ja tiloja. Loogisella metafunktiolla tarkoitetaan, kuinka kieltä käytetään representoimaan olioiden ja tapahtumien laajempia yhteyksiä eli lause- ja lausekeyhdistelmiä, esimerkiksi kuinka pää- ja sivulauseet liittyvät toisiinsa. (Shore 2012a: 147.)

Ihminen kokee todellisuuden erilaisina prosessien ja tapahtumien virtana. Eksperientiaalinen metafunktio representoi näitä prosesseja. (Halliday & Matthiessen 2004: 169). Prosessi koostuu tyypillisesti kolmesta komponentista: itse aikatasolla operoivasta prosessista, prosessiin liittyvistä osallistujista ja siihen liittyvistä olosuhteista. Olosuhdetta ilmaisevat elementit ovat lauseessa yleensä valinnaisia. (Mts. 175.) Eksperientiaalisessa lauseessa prosessit ilmenevät verbeinä, osallistujat nomineina ja olosuhteet adverbiaaleina. Verbi eli prosessi on lauseen ydin. (Mts. 176–177; Halliday 1985: 101.) Verbin lisäksi siis tarkastellaan sen saamia välttämättömiä tai valinnaisia muita lauseenjäseniä (Shore 2012b: 164). Transitiivisuussysteemi jäsentää kokemusmaailman erilaisiin prosessityyppeihin. Ison suomen kieliopin verkkoversion (VISK § 892) mukaan transitiivisuutta voidaan tarkastella jatkumona, jossa transitiivisimmillaan verbi saa täydennyksikseen vähintään subjektin ja objektin, verbi on dynaaminen, subjekti on elollinen, lause esittää asian todella tapahtuvana eikä mahdollisena ja toiminta johtaa pisteeseen ja saa aikaan muutoksen kohteessa. Intransitiivisimmillaan verbi ilmaisee elollisuuden suhteen neutraaleja tiloja tai elollista tekijää edellyttäviä toiminta ja saa täydennykseen vain subjektin tai subjektin ja adverbiaalinen (VISK § 459).

Materiaaliset prosessit kuvaavat ulkoisen maailman toimintaa ja tapahtumia: joku tekee jollekin jotakin tai saa jotakin aikaan (Halliday & Matthiessen 2004: 170). Materiaalisen prosessin subjekti on toimija, joka saa aikaan muutoksen kohteessa (Halliday 1985: 104). Materiaalisen prosessin kohde on objekti, mikä tekee lauseesta transitiivisen (Halliday & Matthiessen 2004: 180). Suomen kielessä materiaalista prosessia vastaa transitiivilause, jonka ytimenä on dynaamista toimintaa kuvaava verbi (VISK § 891, § 892). Esimerkissä 1 on materiaallinen verbi *syövät*. Se saa täydennyksikseen substantiivilausekkeen *kananpojat*, joka on prosessin subjekti, ja objektikseen substantiivilausekkeen *lähellä tuotettua kotimaista kokojyväviljaa*:

- 1) *Kananpojat syövät lähellä tuotettua kotimaista kokojyväviljaa*, joka takaa hyvän ravinnonsaannin. (Kariniemen, Viljaa kotitiloilta)

Konkreettisen tekemisen lisäksi materiaaliset prosessit voivat olla luonteeltaan myös abstraktimpia ja kuvata tapahtumia (Halliday 1985: 104). Silloin kyseessä on intransitiivilause, jonka verbi ei saa objektia, ja joka tyypillisimmillään ilmaisee suuntautumaton toimintaa, kuten muutosta, ilmiötä tai reaktiota (Halliday & Matthiessen 2004: 180; VISK § 891, § 459). Toisaalta suomen kielessä transitiiiverbi voi joskus ilmetä ilman objektia intransitiivisuusmuotissa, jolloin se voidaan analysoida intransitiiviseksi, ja intransitiiviverbi puolestaan voi saada objektin transitiiivimuotissa, joten transitiiivilause ja intransitiivilause ovat avoimia luokkia (VISK § 891, § 460, § 464). Esimerkin 2 virkkeen ensimmäinen lause on objektiton intransitiivilause. Intransitiiviverbi *heräävät* kuvaa elollisen olennon toimintaa (VISK § 459), ja se saa subjektikseen nominatiivimuotoisen *Tuomolan kotitilan kananpojat*:

- 2) *Tuomolan kotitilan kananpojat heräävät* ja nousevat ylös, räpyttelevät siipiään ja menevät syömään ja juomaan. (Kariniemen, Kotitilan päivä)

Mentaaliset prosessit kuvaavat ihmisen sisäistä maailmaa ja sen tapahtumia, tietoisuuden prosesseja. Ne ovat aistimisen, tuntemisen ja ajattelun prosesseja. (Halliday & Matthiessen 2004: 172.) Näissä prosesseissa toiminta ei kohdistu eikä vaikuta kohteeseensa (Shore 2012b: 164–165). Mentaalisessa prosessissa osallistujina ovat ihmishahmoinen kokija ja koettava ilmiö (Halliday & Matthiessen 2004: 201, 203). Mentaaaliset prosessit ovat suomen kielessä transitiiiverbejä, jotka kuvaavat muun muassa ajattelutoimintaa, tuntemista, arviointia ja havainnointia (VISK § 461). Mentaalinen prosessi voi saada täydennykseksen toisen lauseen, joka ilmaisee projektiota (Mts. 206; Shore 2012b: 164–165). Esimerkissä 3 on mentaalinen havainnointia kuvaava verbi *tarkkailevat*, joka saa subjektikseen ihmishahmoisen kokijan *tuottajat* ja objektiiviksi havainnoitavan ilmiön *nautojen hyvinvointia*. Mentaalista prosessia kuvaillaan adverbilla *päivittäin*.

- 3) *Tuottajat tarkkailevat nautojen hyvinvointia* päivittäin. (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)

Relationaaliset prosessit ovat identifioinnin, luokittelun ja yleistämisen prosesseja – asioiden liittämistä toisiinsa (Halliday & Matthiessen 2004: 170). Luokittelun ja identifioinnin lisäksi ne kuvaavat olemassaoloa ja omistamista (Mts. 210). Ne siis kuvaavat olioiden tai olion ja olosuhteen välisiä suhteita (Shore 2012b: 165). Relationaalisia prosesseja ilmaistaan tyypillisesti *olla*-verbillä tai vastaavaa suhdetta konstruoivalla verbillä, kuten *sisältää* tai *koostua*.

Toisin kuin materiaaliset prosessit, relationaaliset prosessit ovat staattisia (Halliday & Matthiessen 2004: 211, 212; mp.). Suomen kielessä relationaalisia prosesseja kuvataan erilaisilla lausetyypeillä, joista oman aineistoni kannalta keskeisimpiä esittelen seuraavaksi.

Relationaalisista prosesseista voidaan erottaa identifioivat ja määrittelevät prosessit (Halliday & Matthiessen 2004: 215). Shore (2012b: 165) käyttää määrittelevistä prosesseista termiä luonnehtiva. Luonnehtivissa prosesseissa johonkin olioon liitetään jokin ominaisuus tai luokka, ja on selkeää, kumpi osallistujista on määriteltävä ja kumpi määrite (Halliday & Matthiessen 2004: 215, 219). Suomen kielessä luonnehtivaa relationaalista prosessia kuvaa predikatiivilause, jossa on adjektiivipredikatiivi eli predikatiivina toimiva adjektiivilauseke tai substantiivipredikatiivi eli predikatiivina toimiva substantiivilauseke. Adjektiivipredikatiivi kuvaa luonnehdittavan ominaisuutta. Substantiivipredikatiivi kuvaa luonnehdittavan luokkaa ja se luonnehtii yleensä kategorialtaan saman tyyppistä entiteettiä (VISK § 944, § 945.) Substantiivi- ja adjektiivipredikatiivilla voi ilmaista myös kannanottoja ja arvioita. Predikatiivilauseen subjekti on nominatiivissa (VISK § 919) ja predikatiivi on yleensä nominatiivissa tai partitiivissa, tietyissä tapauksissa myös genetiivissä (§ 944). Subjektin erottaa predikatiivista siitä, että subjekti on viittausalaltaan kapeampi kuin predikatiivi (VISK § 945). Esimerkissä 4 nominatiivimuotoista subjektia *sikojen terveystilanne* luonnehditaan adjektiivipredikatiivilla *koko maailman mittakaavassakin todella hyvä*:

- 4) *Sikojen terveystilanne* Suomessa on *koko maailman mittakaavassakin todella hyvä*. (Atria porsastilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkissä 5 on ennen *olla*-verbiä subjektina substantiivilauseke *eläinten hyvä hoito* ja verbin jälkeen substantiivipredikatiivi *avain kannattavaan ja vastuulliseen tuotantoon*:

- 5) *Eläinten hyvä hoito* on *avain kannattavaan ja vastuulliseen tuotantoon*. (Atria nautatilat, Vastuullinen toiminta)

Identifioivissa prosesseissa rakennetaan suhde kahden olion välille, jotka voivat olla lauseessa kummin päin tahansa. (Halliday & Matthiessen 2004: 215; Shore 2012b: 165). Identifioivaa prosessia vastaa suomen kielessä ekvatiivilause, jossa on nominatiivimuotoinen substantiivipredikatiivi, jolla ilmaistaan kahden substantiivilausekkeen tarkoitteet samaksi, eikä näistä lausekkeista voi erottaa, kumpi on subjekti ja kumpi predikatiivi. Ekvatiivilauseen tiukemman määritelmän mukaan ekvatiivilauseita ovat ne, jotka samastavat kaksi yksiselitteisesti

samaa tarkoitetta. Ilmeisimmässä ekvatiivilauseessa kumpikin substantiivilauseke on pronimi tai erisnimi. Väljemmän määritelmän mukaan ekvatiivilauseessa kahden substantiivilausekkeen viittausalat ovat yhtenevät. Tällöin predikatiivi on semanttisesti yksilöity yksilöllä adjektiivilla, superlatiivimuodolla, ainutkertaista roolia tarkoittavalla substantiivilla tai sukulaisuussuhdetta ilmaisevalla substantiivilla, johon liittyy genetiivimäärite tai possessiivisuffiksi. (VISK § 950.) Esimerkki 6 edustaa väljemmän määritelmän mukaista ekvatiivilauseetta. Määrittelyn ensimmäisen substantiivilausekkeen *tärkein osa nautojen ravintoa* predikatiiviksi sen superlatiivimuodon perusteella ja verbin jäljessä olevan melko yksilöidyn substantiivilausekkeen *oman tilan nurmirehu* subjektiksi:

- 6) *Tärkein osa nautojen ravintoa on oman tilan nurmirehu.* (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)

Relationaaliin prosesseihin kuuluvat myös olosuhteita ilmaisevat prosessit, jotka ilmaisevat olion sijoittumisen johonkin paikkaan tai tilaan (Halliday & Matthiessen 2004: 239; Shore 2012b: 165). Olosuhdeprosessin erikoistuneena alatyypinä voidaan pitää eksistentiaalilauseetta (Shore 2012b: 165). Suomen kielen prototyyppisen eksistentiaalilauseen tunnistaa *olla*-verbistä, teemapaikkaisesta paikanilmauksesta, jaollisesta partitiivisubjektista, nominatiivimuotoisesta subjektista kieltolauseessa, kongruoimattomasta verbistä sekä aiemmin mainitsemattomasta subjektista. (VISK § 893.) Esimerkki 7 on lähes prototyyppinen eksistentiaalilause, sillä siinä on teemapaikkainen paikanilmaus *monen pihaton yhteydessä* ja nominatiivimuotoinen subjekti *ympäri vuoden käytössä oleva jaloittelutarha*:

- 7) *Monen pihaton yhteydessä on ympäri vuoden käytössä oleva jaloittelutarha.* (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)

Suomen kielessä eksistentiaalilauseen alatyypinä on omistuslause, jolla ilmaistaan suhde omistajan ja omistettavan asian välillä. Se poikkeaa eksistentiaalilauseesta muun muassa siinä, että omistettavaa tarkoittava substantiivilauseke on usein määräinen ja omistajaa ilmaiseva lauseke elollinen. (VISK § 895.) Esimerkissä 8 omistajaa ilmaisee adverbiaali *kaikilla Atrian eläinkuljetuksia hoitavilla sopimusyrittäjillä* ja omistettavaa e-subjekti *voimassa oleva eläinkuljetuslupa*:

- 8) *Kaikilla Atrian eläinkuljetuksia hoitavilla sopimusyrittäjillä on voimassa oleva eläinkuljetuslupa, ja lisäksi Atria jatkokouluttaa kuljettajiaan säännöllisesti.* (Atria nautatilat, Vastuullinen toiminta)

Prosessityyppien rajat ovat häilyviä ja toisiinsa sulautuneita, aivan niin kuin ihmisen kokemusmaailmakin on, joten päätyyppien lisäksi on tunnistettavissa alatyyppejä. Systemis-funktionaalissa teoriassa erotetaan materiaalisen ja mentaalisen prosessin rajalla käyttäytymisprosessi (Halliday & Matthiessen 2004: 173). Käyttäytymisprosessit kuvaavat tyypillisesti ihmisen fysiologista ja psykologista käyttäytymistä, kuten hengittämistä, yskimistä, hymyilyä tai unelmointia. Prosessin osallistujia on yleensä tietoinen, ihmismäinen olento. (Mts. 249–250.) Suomen kielessä käyttäytymisprosesseja kuvataan intransitiivisilla verbeillä, tyypillisesti intransitiivilauseilla (VISK § 459). Myös tunnekausatiivilauseet voisivat vastata käyttäytymisprosessia (VISK § 905). Esimerkissä 9 toimintaa kuvaavan verbin *virkoaa* toimija ei ole ihminen, mutta kuitenkin elävä ja tietoinen olento, *vasikka*:

- 9) Samalla *vasikka virkoaa* ja tämän verenkierto lähtee toimimaan – – (Atria nautatilat, Vastuullinen toiminta)

Mentaalisen ja relationaalisen prosessin rajalla Halliday erottaa verbaaliset prosessit, jotka representoivat esimerkiksi puhumista, sanomista, vastaamista ja kertomista eli erilaisia puheakteja. Verbaalisiin prosesseihin liittyy usein projektiota, jossa kerrotaan, mitä verbaalisesti ilmaistaan (Halliday & Matthiessen 2004: 252.) Projektio on representaation representatio, kielellinen kuvaus kielellisestä kuvauksesta. Projektiota voi olla verbaalisten prosessien lisäksi mentaalisten prosessien yhteydessä. (Shore 2005: 51–53.) Verbaaliset prosessit vastaavat suomen kielen kommunikaatioverbejä, jotka kuuluvat transitiivisten verbien ja lauseiden joukkoon (VISK § 461). Kommunikaatioverbit saavat täydennyksikseen kommunikaatiotilanteen osallistujia: puhujan, puhuteltavan, aiheen ja sisällön (VISK § 483, § 484). Fennistiikassa puhutaan referoinnista, mutta se eroaa jonkin verran projektion käsitteestä. Referoinnilla viitataan puheen tai kirjoituksen osiin, jotka perustuvat toiseen kielelliseen esitykseen tai välittävät ajattelua ja muuta sisäistä tietoisuutta. Lisäksi referoinnin tulee olla osoitettu kielen muodossa. (Shore 2005: 47–51; ks. VISK § 1457.) Kieliopillisesti fennistiikassa referointiosa on nähty objektina tai täydennyksenä, mutta Halliday näkee referoinnin lauseiden rinnastussuhteina ja alistussuhteina (Shore 2005: 56–58). Esimerkki 10 edustaa suomen kielen termein referointimuottia, jossa kommunikaatioverbi *kertoo* saa täydennyksikseen puhujaa ilmaisevan subjektin Jussi sekä sisältöä ilmaisevan *että*-lauseen:

- 10) *Jussi kertoo, että* heillä lämmitys hoituu kotimaisella turpeella. (Atria broileritilat, Vastuullinen toiminta)

Hallidayn mukaan materiaaliset, mentaaliset ja relationaaliset prosessit ovat englannin kielen pääprosessityypit (Halliday & Matthiessen 2004: 171). Ne ovat Shoren (1992: 213) mukaan myös suomen kielen keskeisimmät prosessityypit. Shore laskee mentaaliseen prosessityyppiin mukaan myös verbaaliset ja käyttäytymisprosessit (Shore 1992: 213), minne ne merkityksensä puolesta sopivatkin. Omassa analyysissäni tarkastelen keskeisimpiä kolmea prosessityyppiä eli materiaalista, mentaalista ja relationaalista prosessia, mutta puhun analyysissäni kuitenkin Hallidayn prosessin käsitteen sijaan suomen kielen lausetyypeistä, jotta analyysi olisi suomen kieliopin mukaista (ks. Shore 2012b: 159). Suomen kielen kuvauksessa tukeudun Ison suomen kieliopin verkkoversioon (VISK).

Eksperientiaalista metafunktiota tutkittaessa tekstistä tarkastellaan prosessien lisäksi leksikaalisia valintoja eli sanastoa. Lisäksi voi kiinnittää huomiota sanojen välisiin merkityssuhteisiin, esimerkiksi muodostavatko sanat meronymiaa eli osa-kokonaisuussuhteita, hyponymiaa eli ylä- ja alakäsitteiden suhteita tai synonymiaa tai antonymiaa. (Shore 2012b: 163.)

Tapahtumien ja ilmiöiden kuvaamisen lisäksi kielellä samaan aikaan rakennetaan sosiaalisia suhteita. Tätä kutsutaan interpersoonaiseksi metafunktioksi. Nimitys interpersoonainen kuvaa, kuinka sosiaalisten suhteiden luominen on sekä vuorovaikutteista että omakohtaista. (Halliday & Matthiessen 2004: 29–30.) Interpersoonainen metafunktio kuvaa, kuinka kieltä käytetään konstruoimaan sosiaalisia suhteita ja toisaalta, kuinka kieltä käytetään osoittamaan suhtautumista omiin ja toisten sanomisiin (Shore 2012a: 146–147).

Interpersoonaisen metafunktion alalta keskeisimpiä tarkastelun kohteita ovat polaarisuus ja modaalisuus. Polaarisuus tarkoittaa positiivisuus–negatiivisuus–vastakohtaparua ja sitä, kumpi asia esitetään. Modaalisuus tarkoittaa tekstin kirjoittajan tai puhujan osoittamaa suhtautumista kertomaansa asiaa kohtaan, esimerkiksi sitä, kuinka varma tai epävarma jokin asia on. (Halliday & Matthiessen 2004: 143.) Polaarisuus on kahden ääripään suhde, modaalisuus sen sijaan sijoittuu näiden ääripäiden väliin (mts. 146–147). Interpersoonaista metafunktiota tarkasteltaessa huomio tekstissä kiinnitetään siis suhtautumiseen liittyviin sananvalintoihin, persoonaan, modaalisiin lausetyyppisiin ja muihin modaalisiin aineksiin (Shore 2012b: 177).

Kolmanneksi kieltä käytetään luomaan koheesiota ja jatkuvuutta tekstiin, mitä kutsutaan tekstuaaliseksi metafunktioksi (Halliday & Matthiessen 2004: 30). Tekstuaalinen metafunktio kuvaa tekstin rakentumista, koheesiota ja teeman- ja informaationkulkua. Kun ideationaalinen ja interpersoonainen metafunktio kohdistuvat kielenulkoiseen maailmaan, tekstuaalinen metafunktio kohdistuu itse kieleen. (Shore 2012a: 147–148.)



Tekstuaalisen metafunktion osalta voi kiinnittää huomiota tekstin temaattiseen rakenteeseen ja informaatorakenteeseen. Temaattisella rakenteella tarkoitetaan sitä, kuinka tekstin aihetta kuljetetaan tekstissä: mikä asia laitetaan lauseen alkuun teemapaikalle eli mikä on lauseen *teema* ja mitä siitä sanotaan verbin jälkeen lauseen lopussa reemapaikalla eli mikä on lauseen *reema* (Halliday & Matthiessen 2004: 64–65). Informaatorakenteella kuvataan, mitkä asiat oletetaan tutuiksi eli mikä on annettu tieto ja mitkä asiat uusiksi eli mikä on uusi tieto. Informaatorakenne liittyy myös siihen, miten informaatiota kuljetetaan tekstissä ja lauseet liittyvät merkityksen tasolla toisiinsa. (Mts. 87.) Temaattinen rakenne ja informaatorakenne linkittyvät semanttisesti toisiinsa siten, että informaatorakenteen annettu tieto on lauseen teema ja uusi tieto on reema. Ne eivät kuitenkaan ole sama asia, vaan teema-reema-rakenne on nähtävissä kirjoittajan tai puhujan näkökulmana, kun taas informaatorakenne kuvaa lukijan tai kuulijan näkökulmaa. Sekä temaattinen rakenne että informaatorakenne syntyvät tekstin tuottajan valinnoista, ja erilaisia valintoja tekemällä tuottaja voi rakentaa erilaisia diskursseja. (Mts. 93.) Temaattisen ja informaatorakenteen lisäksi huomiota voi kiinnittää muihin tekstin koheesiokeinoihin.

### 3 ANALYYSI

Aineiston tarkan kielellisen analyysin lisäksi kriittiseen diskurssianalyysiin kuuluvat makrotason eli yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kontekstin sekä diskursiivisten käytänteiden tarkastelu. Tutkimukseni aiheen laajempaa taustaa olen tarkastellut johdannossa luvuissa 1.1 ja 1.2. Diskursiivisia käytänteitä eli tekstien tuottamiseen, jakeluun ja käyttöön liittyviä asioita (Fairclough 1992: 78–79) olen käsitellyt luvuissa 1.3 ja 1.4.

Analyysini perustuu Hallidayn ajatukselle kielen metafunktiosta. Koska olen kiinnostunut hyvinvoinnin representaatioista, keskityn erityisesti tarkastelemaan ideationaalisen metafunktion alaan kuuluvia prosessityyppejä eli lausetyyppejä, sananvalintoja sekä lauseiden ja lausekkeiden välisiä suhteita (ks. luku 2.5). Systemis-funktionaalinen kieliteoria on tehty englanniksi englannin kielestä, eikä se sellaisenaan täysin sovellu suomenkielisten tekstien tutkimiseen. Jotta kielen kuvaus olisi asianmukaista, Shoren sanoin ”fennosentristä” (Shore 2012b: 159), käytän analyysissäni Ison suomen kieliopin verkkoversion (VISK) mukaisia suomen kielen käsitteitä Hallidayn termien sijaan.

Aineiston analyysi on lähtenyt liikkeelle aineistoon tutustumisesta. Aluksi olen lukenut aineistoni useaan kertaan ja tarkastellut, missä kohdissa puhutaan eläimen hyvinvoinnin eri osa-alueista, ja ryhmitellyt tekstin hyvinvoinnin eri osa-alueiden mukaisesti. Sen jälkeen olen ottanut löytämäni ryhmät tarkempaan kielelliseen analyysiin. Analyysiprosessin tuloksena olen tunnistanut esiin nousevat representaatiot. Seuraavissa alaluvuissa käsittelen löytämiäni representaatioita ja analysoin niitä. Löytämäni representaatiot jakautuvat kahteen ryhmään. Luvun 3.1 representaatiot kuvaavat hyvinvointia yleisellä tasolla eli niissä esimerkiksi kuvataan hyvinvoinnin käsitettä ja sitä, mitä ja millaista hyvinvointi on. Luvun 3.2 representaatioissa kuvaillaan hyvinvoinnin eri osa-alueita (ks. luku 1.2) ja sitä, miten eläimistä huolehditaan käytännössä ja miten eläimet voivat. Analyysiluvut on nimetty representaatioiden mukaan.

#### 3.1 Hyvinvoinnin piirteet

##### 3.1.1 Eri osa-alueista koostuva hyvinvointi

Tässä representaatioissa kuvataan hyvinvoinnin käsitettä ja nähdään hyvinvoinnin koostuvan eri osa-alueista. Esimerkissä 11 puhutaan hyvinvoinnin osa-alueista ja annetaan niistä esimerkkejä:

- 11) Tarkastuksilla varmistetaan, että sioilla on *terveydentilan lisäksi myös muut hyvinvoinnin osa-alueet* kunnossa, kuten *ruokinta, elinolosuhteet ja käyttäytyminen*. (Atria porsastilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkissä 11 representaation tunnistaa substantiiveista *terveydentilan, muut hyvinvoinnin osa-alueet, ruokinta, elinolosuhteet ja käyttäytyminen*. Fokuspartikkeli *myös* (VISK § 839) ohjaa lukijan huomion lausekkeeseen *muut hyvinvoinnin osa-alueet*, jolloin lauseen muut osat eli tässä tapauksessa *terveydentila* jää taustalle. Terveysdentila siis erotetaan hyvinvoinnin osa-alueeksi, mutta partikkeli *myös* toimii inklusiivisesti (VISK § 839) ja siten ilmaisee ruokinnan, elinolosuhteiden ja käyttäytymisen kuuluvan eläinten hyvinvointiin. Esimerkissä siis representoidaan, että hyvinvointi käsitetään monista osa-alueista koostuvaksi kokonaisuudeksi eikä pelkästään terveydeksi. Esimerkissä representoidut hyvinvoinnin osa-alueet – *terveydentila, ruokinta, elinolosuhteet, käyttäytyminen* – ovat samat kuin Welfare Quality -arviointimenetelmän neljä periaatetta (ks. luku 1.2).

Esimerkissä 12 ei suoraan käytetä sanoja *hyvinvoinnin osa-alueet*, vaan siinä kuvaillaan sitä, mitkä asiat saavat eläimen voimaan hyvin ja millainen on hyvinvoiva eläin:

- 12) Eläin *voi hyvin silloin, kun* se saa toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistään, liikkua vapaana, sekä syödä ja juoda riittävästi ja oikein. *Hyvinvoiva nautaa on luonnollisesti myös terve*, eikä joudu kokemaan pelkoa tai kipua. (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkissä 12 hyvinvoinnin osa-alueet nähdään sananvalinnoista *toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistään, liikkua vapaana, syödä ja juoda riittävästi ja oikein, on luonnollisesti myös terve, eikä joudu kokemaan pelkoa tai kipua*. Ensimmäisessä virkkeessä luodaan päälauseen ja *kun*-konjunktioilla alkavan sivulauseen avulla ehdot ja määritelmä sille, milloin *eläin voi hyvin*. Deonttinen modaaliverbi *saa* kuvaa, että eläimellä on lupa tai eläimen sallitaan tehdä kuvattuja asioita eikä kukaan tai mikään estä sitä (VISK § 1569). Hyvinvoiva eläin siis representoidaan olennoiksi, joka toteuttaa vapaasti itseään. Terveys esitetään itsestään selvänä osana hyvinvointia asenneadverbilla *luonnollisesti*, joka toimii tässä lausekkeen *myös terve* määritteenä ja kuvaa kirjoittajan asennoitumista (VISK § 667; § 999). Kielteinen ja additiivinen liitekonjunktio *eikä* (VISK § 1095) liittää itsestään selviin asioihin myös sen, ettei eläin *joudu kokemaan pelkoa tai kipua*. Terveys sekä vapaus pelosta ja kivusta ovat siis asioita, joita ei voi kyseenalaistaa puhuttaessa hyvinvoinnista. Modaaliverbi *joutua* ilmaisee pakkoa ja välttämättömyyttä (VISK § 1577). Tässä siihen liitetään kielteinen konjunktio *eikä*, jolloin lauseessa representoidaan, että

hyvinvoivien nautojen ei ole pakko, niiden ei tarvitse tai niitä ei pakoteta kokemaan pelkoa tai kipua.

Kuten johdannossa luvussa 1.2 todettiin, eri hyvinvoinnin määritelmässä eri osa-alueet voivat saada erilaisia painotuksia. Esimerkissä 13 terveys representoidaan hyvinvoinnin tärkeimmäksi osa-alueeksi:

- 13) Petri Yli-Soini kasvattaa broilereita Alatalon tilalla ja toimi aikaisemmin Atrian siipikarjatuotannon terveydenhuoltoeläinlääkärinä. *Terveys on hänen mukaansa eläimen hyvinvoinnin perusta.* (Atria broileritilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkissä 13 toisen virkkeen ekvatiivilauseessa nominatiivimuotoinen substantiivilauseke *terveys* identifioidaan substantiivilausekkeen *eläimen hyvinvoinnin perusta* kanssa samaksi asiaksi (VISK § 950). Substantiivin *perusta* kuvaannollinen merkitys on 'lähtökohta, pohja' (KS s.v. *perusta*) eli terveys representoidaan hyvinvoinnin osa-alueista tärkeimmäksi osaksi, koska kaikki muu rakentuu sen päälle. Predikatiivin ilmaisema luonnehdinta on referoitu, mikä ilmenee lauseen adverbiaalina ja referoinnin johtoilmauksena toimivasta postpositioliouseksesta *hänen mukaansa*, joka ilmaisee tiedon lähteen (VISK § 1457, § 1480). Referoitavana henkilönä toimii broilerinkasvattaja ja Atrian entinen siipikarjatuotannon terveydenhuoltoeläinlääkäri. Asiantuntijan käyttäminen toimii retorisenä keinona ja vakuuttavana perusteluna. Toisaalta esitetty asia on haastateltavan näkemys, eli erilaisetkin määritelmät olisivat mahdollisia.

### 3.1.2 Tuottava hyvinvointi

Tämä representaatio kuvaa eläinten hyvinvoinnin hyödyllisenä asiana, joka tuottaa muun muassa taloudellista kannattavuutta. Esimerkissä 14 hyvinvointi ja eettisyys nähdään liittyvän toisiinsa:

- 14) *Terveet ja hyvinvoivat* tuotantoeläimet ovat perusedellytys koko lihaketjun eettiselle toiminnalle. *Eläinten hyvinvointi vähentää* stressiä, sairastavuutta ja sitä kautta lääkinnän tarvetta. (HK, Hyvinvoivat eläimet)

Esimerkin 14 ensimmäinen virke on määrittelevä predikatiivilause, jossa subjektia *terveet ja hyvinvoivat tuotantoeläimet* kuvataan kopulaverbillä *ovat* ja substantiivipredikatiivilla *perus-*

*edellytys koko lihaketjun eettiselle toiminnalle.* Terveys ja hyvinvointi representoidaan erillisiksi, vaikkakin samanarvoisiksi asioiksi *ja*-rinnastuskonjunktioilla, mutta toisaalta syntyy kuva, että ne nimenomaan yhdessä muodostavat eettisen toiminnan perustan. Lauseen merkitys muuttuisi, jos vaikka sana *hyvinvoivat* otettaisiin pois, jolloin *terveet* (mutta ei välttämättä *hyvinvoivat*) *tuotantoeläimet* olisivat eettisen toiminnan edellytys. Toisen virkkeen transitiivilauseessa on ytimenä materiaallinen verbi *vähentää*. Lauseen subjekti *eläinten hyvinvointi* tekee konkreettisesti jotakin objektille eli stressille, sairastavuudelle ja lääkinnän tarpeelle. *Stressiä, sairastavuutta ja sitä kautta lääkinnän tarvetta* ei siis vähennetä ihmisen toimesta esimerkiksi eläinten elinoloja säätelemällä, vaan eläinten hyvinvointi vähentää niitä. Kiinnostavaa on, että hyvinvointi nähdään aikaansaavana subjektina, joka vähentää stressiä, sairastavuutta ja lääkinnän tarvetta, eikä siten, että stressin ja sairastavuuden vähentäminen tuottaisi hyvinvointia.

15) *Kannattavuus tulee eläinten hyvinvoinnista*

*Eläinten hyvä hoito on avain kannattavaan ja vastuulliseen tuotantoon. Mitä paremmin hoidettu tila on, sitä paremmin se menestyy myös taloudellisesti.* (Atria naudatilat, Vastuullinen toiminta)

Esimerkissä 15 eläinten hyvinvointia lähestytään taloudellisen kannattavuuden näkökulmasta. Otsikossa ilmaistaan intransitiivilauseella, että *kannattavuus* on seuraus *eläinten hyvinvoinnista*. Toisen virkkeen predikatiivilauseessa substantiivilauseke *eläinten hyvä hoito* on subjekti, jota määritellään substantiivipredikatiivilla *avain kannattavaan ja vastuulliseen tuotantoon*. Kannattavuus ja vastuullisuus on rinnastettu *ja*-rinnastuskonjunktioilla samanarvoisiksi osiksi eli eläinten hyvä hoito vaikuttaa yhtä lailla molempiin. Substantiivi *tuotanto* kuvaa eläinten kasvattamista taloudellisena toimintana. Kielitoimiston sanakirjan mukaan *tuotannon* (KS s.v. *tuotanto*) merkitys taloudellisessa kontekstissa on 'ihmisen hyödykkeitä tuottava toiminta'. Eläimet siis ovat tuotteita, joista ihminen hyötyy. Parikonjunktio *mitä-sitä* (VISK § 815) kytkee toisiinsa hyvän hoidon ja taloudellisen edun. Fokuspartikkeli *myös* nostaa esiin tapaa ilmaisevan adverbien *taloudellisesti* (VISK § 839; § 840). Usein saatetaan ajatella, että eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen on taloudellisesti hankalaa, mutta tässä representoidaan, että tilan hyvä hoito luo taloudellistakin menestystä.

### 3.1.3 Mitattava hyvinvointi

Hyvinvointi ei näyttäydy aineistossa pelkästään laadullisena asiana. Seuraavissa esimerkeissä kuvaillaan, miten eläinten hyvinvointia mitataan kahdella eri mittarilla. Esimerkissä 16 hyvinvoinnin mittarina toimii hedelmällisyys:

16) Miksi eläimiä ei kasvateta mahdollisimman luonnollisesti?

*Vapaana kasvaneet naudat eivät välttämättä voi karjatilalla kasvatettuja lajitovereitaan paremmin. Usein nautojen hyvinvoinnin mittarina käytetään niiden hedelmällisyyttä. Karjasuojassa kasvanut nauta saa useimmiten enemmän terveitä jälkeläisiä kuin villinä luonnossa kasvanut lajitoverinsa. (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)*

Esimerkissä 16 rakennetaan vastakkainasettelu vapaana kasvaneen naudan ja karjatilalla karjasuojassa kasvaneen naudan välille ja vertaillaan niiden hyvinvointia. Ensimmäisessä virkkeessä episteemistä modaalisuutta ilmaiseva moduspartikkeli *välttämättä* (VISK § 1556, 1601) jättää mahdolliseksi, että *vapaana kasvaneet naudat* voivat karjatilalla kasvaneita nautoja *paremmin* tai ainakin yhtä hyvin. Se, että vapaana kasvaneet naudat eivät voi *paremmin* kuin karjasuojassa kasvaneet, tarkoittaa, että ne saattavat voivat yhtä hyvin. Esimerkin kolmannen virkkeen transitiivilauseessa predikatiiviadverbiaali *nautojen hyvinvoinnin mittarina* luonnehtii objektia *niiden hedelmällisyyttä* ja toimii passiivimuotoisen verbin *käytetään* rektiötäydennyksenä (VISK § 974, § 977). Lauseessa eläimen hyvinvointi siis rinnastuu sen hedelmällisyyteen. Tavan adverbi *usein* ilmaisee, että hyvinvointia mitataan hedelmällisyydellä 'monesti' (KS s.v. *usein*), mutta ei aina. Lisäksi passiivimuotoinen verbi *käytetään* jättää ilmaisematta, ketkä käyttävät. Yhdessä adverbi *usein* ja passiivi muodostavat asiantilasta epävarman kuvan. Eläinten kasvattamista perustellaan sillä, että kasvatettu nauta saa *useimmiten enemmän terveitä jälkeläisiä* kuin luonnollisesti kasvanut nauta. *Useimmiten* merkitsee 'useimmissa tapauksissa, tavallisesti, yleensä' (KS s.v. *useimmiten*) eli aina kasvatettu nauta ei voita luonnollisesti kasvanutta terveiden jälkeläisten tuottamisessa. On siis mahdollista, että yleensä karjasuojassa kasvanut nauta saa *enemmän terveitä jälkeläisiä*, mutta joskus ei, ja voi olla, että villinä kasvanut nauta saa terveitä jälkeläisiä yhtä paljon, vaikka ei *enemmän*. Luonnonvaraista eläintä ei ole jalostettu poikimaan yhtä paljon kuin tilalla kasvanutta nautaa, joten luonnonvaraisen ja tilalla kasvatetun naudan hedelmällisyyden vertaaminen toisiinsa ei tuo vertailukelpoisia tuloksia.

17) Etualalla on elopainovaaka, jolla lintujen kasvua seurataan. *Vaa'an lukemat yhdistettynä veden ja rehun kulutuksen seurantaan antavat tietoa parven kehityksestä ja näin kasvattaja tietää, onko kaikki*

*parvessa kunnossa*. Poikkeamat rehun tai veden kulutuksessa *voivat olla* merkkejä sairaudesta. Tälöin kasvattaja ottaa yhteyttä tilan terveydenhuoltoeläinlääkäriin. (Atria broileritilat, Broilerin elä-mää)

Esimerkissä 17 hyvinvointia mitataan veden ja rehun kulutuksella. Toisen virkkeen ensimmäisessä transitiiivilauseessa ytimenä on verbi *antavat*, joka saa täydennyksikseen subjektin *vaa'an lukemat yhdistettynä veden ja rehun kulutuksen seurantaan* sekä partitiiviobjektin *tietoa parven kehityksestä*. Lause yhdistetään *ja*-rinnastuskonjunktioilla toiseen lauseeseen, jolloin ensimmäinen lause kuvaa, kuinka kasvattaja tietää parven hyvinvoinnista. Partitiiviobjekti kuvaa koh-teensa kvantitatiivisesti epämääräisenä (VISK § 930), mikä antaisi olettaa, että *vaa'an lukemat ja ruokien kulutus* eivät kerro kaikkea parven kehityksestä ja siitä, onko kaikki kunnossa. Eläin-ten hyvinvoinnin arvioinnissa siis käytettäisiin muitakin mittareita kuin rehun kulutus. Kolman-nen virkkeen predikatiivilauseessa subjekti *poikkeamat rehun tai veden kulutuksessa* kuvataan mahdollisuutta ilmaisevalla modaaliverbillä *voivat olla* sekä substantiivipredikatiivilla mahdol-lisiksi sairauden merkeiksi. Broilereiden hyvinvointi siis nähdään tuottavuutena: hyvinvoiva broileri syö, juo ja kasvaa.

### 3.1.4 Säädely hyvinvointi

Tämä representaatio kuvaa, kuinka eläinten hyvinvointia ja eläintuotantoa normitetaan teks-teillä. Tekstit toimivat ikään kuin takeena sille, että eläimistä pidetään hyvää huolta ja eläimet voivat hyvin. Teksteillä säätelemiseen liittyy myös valvonta: yritykset valvovat, että säädöksiä noudatetaan. Esimerkissä 18 ilmenevät kaikki edellä mainitut asiat:

- 18) Kuluttaja haluaa luonnollisesti olla varma, että eläimiä hoidetaan hyvin ja mahdollisiin ongelmiin puututaan. Atria *varmistaa* eläinten hyvän hoidon niin *tuotantosopimuksiin* kuin *eläinten osto- ja myyntiehtoihin* asetetuilla laatuvaatimuksilla. *Sopimustilan eläinten hyvinvoinnin ja terveystilanteen tulee vastata eläinten terveydenhuollon kansallisen tason vaatimuksia*. Kansallisten laatuvaatimusten lisäksi *tilat noudattavat Atrian yhteisiä tuotantotapaohjeita*. Vaatimusten täyttymistä *seurataan* tuotantotulosten ja NASEVA-järjestelmän avulla. (Atria nautatilat, Vastuullinen toiminta)

Esimerkin 18 toisessa virkkeessä verbi *varmistaa* kuvaa, kuinka teksteillä 'tehdään varmem-maksi' ja 'turvataan' eläinten hyvinvointi (KS s.v. *varmistaa*). Esimerkissä mainitaan useita tekstejä: tuotantosopimukset, eläinten osto- ja myyntiehtot, eläinten terveydenhuollon kansal-lisen tason vaatimukset ja Atrian yhteiset tuotantotapaohjeet. Ne luovat kuvaa institutionaali-sesta toiminnasta, jossa tekstit konkreettisesti ohjaavat ja säätelevät ihmisten työtä, esimerkiksi

kuinka tilallinen hoitaa eläimiään. Hiidenmaan (2001: 29.) mukaan institutionaalisen tekstien funktioita on, että niillä määritellään toimintaa ja työtä, jolloin ne ovat työtä varten, ja kun tekstin laatijat määrittelevät itse työtään, he kielen ja tekstin kautta sitoutuvat työhön.

Esimerkin 18 kolmannen virkkeen transitiivilauseessa on välttämättömyyttä ilmaiseva modaali-verbi *tulla*. Se viittaa usein normeihin ja onkin yleinen ohjeissa ja säädösteksteissä. (VISK § 1577.) Se muodostaa verbiketjun infiniittimuotoisen *vastata*-verbin kanssa (VISK § 496). Predikaattina toimiva *tulee vastata* on osa nesessiivirakennetta, eli verbi on yksikön 3. persoonassa ja se saa täydennykseksen genetiivimuotoisen subjektin *sopimustilan eläinten hyvinvoinnin ja terveystilanteen* (VISK § 1565). Substantiivilausekkeen määritteellä *sopimustilan* viitataan Atrian kanssa sopimuksen tehneisiin tiloihin ja niiden eläinten hyvinvointiin ja terveyteen. Objektina on substantiivilauseke *eläinten terveydenhuollon kansallisia vaatimuksia*, eli predikaatilla *tulee vastata* viitataan normeihin. Virkkeessä siis representoidaan, että eläinten hyvinvoinnin on oltava sopimusten mukaista.

Neljännän virkkeen transitiivilauseen verbi *noudattavat* merkitsee 'toimia jnk mukaisesti, mukautua jhk, totella jtk' (KS s.v. *noudattaa*). Verbi on indikatiivissa, eli se esittää yleisenä totuutena, että tilat toimivat tuotanto-ohjeiden mukaisesti (VISK § 1590). Sopimusten noudattamista myös valvotaan, mikä käy ilmi viimeisen virkkeen verbistä *seurataan* ja sen saamasta partitiiviobjektista *vaatimusten täyttymistä*. Passiivimuotoinen verbi *seurataan* ei suoraan kerro, kuka valvonnan suorittaa. Koska toimijaa ei henkilöidä, passiivin voi tulkita representoivan toimijaksi koko instituution. Kokonaisuudessaan esimerkki 18 siis representoi, että eläinten hyvinvoinnin ja terveydentilan tasosta on annettu ohjeet, joita on noudatettava, ja joiden noudattamista myös seurataan.

Tekstien kautta käytetään valtaa, kun esimerkiksi ohjeistetaan toimimaan jollakin tavalla. Esimerkissä 19 ihmishahmoisen toimijan sijaan teksti on suuressa roolissa toiminnan ohjaamisessa:

- 19) Edellytämme *kaikilta* naudantuottajiltamme *Atrian tuotanto-ohjeiden noudattamista*. *Ne kieltävät niin kutsutun tehotuotannon*, jolla tarkoitetaan tuotannon kannattavuuden maksimointia eläinten hyvinvoinnista välittämättä. (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkin 19 ensimmäisen virkkeen transitiivilauseessa kuvataan, että Atria edellyttää eli 'vaatii' (KS s.v. *edellyttää*), että tuotanto-ohjeita noudatetaan eli 'toimitaan ohjeiden mukaisesti' (KS s.v. *noudattaa*). Lauseen toimija on ilmaistu verbin persoonapäätteessä *-mme* sekä adverbiaalinen possessiivisuffiksissa *-mme*, mitkä viittanevat Atriaan yrityksenä. Universaalinen kvanttoripronomini *kaikilta* tarkentaa substantiivivia *naudantuottajiltamme* ja ilmaisee verbin



kuvaavan toiminnan koskevan koko naudantuottajien joukkoa (VISK § 750). Toiminnan kohde ja lauseen objekti, Atrian tuotanto-ohjeiden noudattaminen, sijoittuu lauseen reemapaikalle. Se esitetään siis uutena asiana, ja seuraavassa virkkeessä transitiivilauseessa tuotanto-ohjeet onkin nostettu lauseen teemapaikalle verbin *edellyttävät* subjektiksi. Aiemmin mainittuihin tuotanto-ohjeisiin viitataan demonstratiivipronominilla *ne* (VISK § 722). Teksti on siis toimija, joka kieltää tehotuotannon. Tekstin toimijuudessa näkyy institutionaalisuus, se kuinka tekstit ohjaavat toimintaa (Hiidenmaa 2001: 29). Toisaalta edellisessä virkkeessä persoonapäätteiden kautta ilmi tuotu Atria on tekstin taustalla ja siten käyttää valtaa tuottajia kohtaan tekstin eli tuotanto-ohjeiden kautta. Nimitys tehotuotanto kyseenalaistetaan sanoilla *niin kutsutun*, kuin kirjoittaja ei olisi varma nimityksen tunnustettavuudesta tai ei kokisi termiä omakseen. Esimerkki liittyykin tekstikatkelmaan, jossa eritellään *tehotuotannon* ja *tehokkaan tuotannon* eroja ja tuodaan *tehokas tuotanto* esiin positiivisena ja Atriankin harjoittamana tuotantotapana.

Toiminnan normittamisesta voi ohjetekstien luettelemisen sijaan kertoa myös metaforisemmin puhumalla vaikkapa *yhteisesti sovitusta tavasta* kuten esimerkissä 20:

- 20) Atrian broileriketjussa on lähes 70 *Hyvän Mielen Perhetilaa*. Jokaisella tilalla on oma tarinansa. Myös laitteet ja tekniikka voivat olla erilaisia. Yhteistä on vastuullinen toiminta: se näkyy mm. siinä, että päivittäiset askareet ovat hyvin samanlaiset joka tilalla. Broilereista huolehditaan *yhteisesti sovitulla tavalla*. Se takaa kuluttajille hyvät ja maukkaat sekä turvalliset broilerituotteet *mutta myös hyvän elämän broilerille*. (Atria broileritilat, Vastuullinen toiminta)

Esimerkissä 20 kuvataan, mikä yhdistää Atrian broileritiloja. Esimerkin sananvalinnat *Hyvän Mielen Perhetilaa* ja *jokaisella tilalla on oma tarinansa* representoivat broilerituotantoa vanhanaikaisena maaseutuidyllinä. Broilereiden hoitamista kuvaillaan tavan adverbialilla *yhteisesti sovitulla tavalla*. ilmaus *yhteisesti* ei kerro, ketkä ovat sopineet tavoista, joilla broilereista huolehditaan. *Yhteisesti* luo kuitenkin positiivisia mielikuvia yhdessä tekemisestä, siitä, että yhdessä saa aikaan hyviä asioita. Toisaalta *yhteisesti* kuvaa myös sitä, että kaikki sitoutuvat sovittuun toimintatapaan. Viimeisen virkkeen transitiivilauseessa demonstratiivipronominilla *se* viitataan edelliseen lauseeseen. Se, että *broilereista huolehditaan yhteisesti sovitulla tavalla* siis takaa eli 'antaa lupauksen' tai 'varmistaa' (KS s.v. *taata*) siitä, että kuluttajat saavat *hyvät ja maukkaat sekä turvalliset broilerituotteet*. Konjunktion *mutta* (VISK § 1103) ja inklusiivisen fokuspartikkelin *myös* (VISK § 839, 840) yhdistelmä kuvaa, että kuluttajien saamat hyvät tuotteet ja broilerin hyvä elämä eivät sulje toisiaan pois, vaan tuotantosopimus mahdollistaa sen, että ne molemmat voidaan saavuttaa yhtä aikaa. Yhteinen sopiminen varmistaa, että broilerilla on hyvä elämä.

Tekstien ja sitä kautta eläinten hyvinvoinnin kehittäminen liittyy myös hyvinvoinnin säätelyyn, kuten ilmenee esimerkistä 21:

- 21) *Yhtiöt ovat aktiivisesti mukana kehittämässä alan yhteisiä ohjeistuksia eläinten hyvinvoinnille. HK Agri on yksi Eläintautien Torjuntayhdistyksen (ETT), kansallisen sikaloiden terveydenhuollon seurantajärjestelmän (Sikava) ja kansallisen nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmän (Naseva) perustajajäseniä. (HK, Hyvinvoivat eläimet)*

Esimerkissä 21 kuvataan HK:n osallistumista ohjeistusten kehitystyöhön. Ensimmäisen virkkeen transitiivilauseen ytimenä on predikaatti *ovat kehittämässä*. Se saa täydennyksikseen subjektin *yhtiöt* sekä objektin *alan yhteisiä ohjeistuksia eläinten hyvinvoinnille*. Adverbi *aktiivisesti* kuvaa tapaa, jolla kehittämistyössä ollaan mukana. Aktiivinen osallistuminen kehitystyöhön luo representaatiota, että yritykset ovat kiinnostuneita eläinten hyvinvoinnista. Representaatiota vahvistaa seuraavan virkkeen ekvatiivilause, jossa subjekti *HK Agri* (HKScan Oy:n eläinhankinta ja tuottajapalvelut) identifioidaan yhdistysten ja järjestelmien perustajajäseneksi numeraalilla *yksi* ja sen saamalla täydennyksellä, partitiivisijaisella substantiivilausekkeella *Eläintautien Torjuntayhdistyksen (ETT), kansallisen sikaloiden terveydenhuollon seurantajärjestelmän (Sikava) ja kansallisen nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmän (Naseva) perustajajäseniä*. Esimerkin 21 ensimmäisessä virkkeessä puhutaan eläinten hyvinvoinnista ja toisessa virkkeessä kerrotaan, kuinka yhdistys torjuu eläintauteja ja järjestelmillä seurataan tilojen terveydenhuoltoa, joten rakentuu kuva, että terveys ja hyvinvointi ovat synonyymeja.

- 22) *Osana kansallisen eläinten hyvinvointimittariston luomista HKScan Finland ja HK Agri ovat osallistuneet eläinten hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävään EU-tason Welfare Quality -hankkeeseen. Hankkeessa määriteltiin sikojen hyvinvoinnin periaatteet ja mittarit. Tähän asti eläinlääkärin tilakäyntien päähuomio on ollut eläinten terveydessä, jatkossa arvioidaan entistä paremmin myös ruokintaa, kasvuolosuhteita ja eläinten mahdollisuutta lajinomaiseen käyttäytymiseen. (HK, Hyvinvoivat eläimet)*

Esimerkissä 22 kuvataan myös HK:n osallistumista kehitystyöhön. Ensimmäisessä virkkeessä rakennetaan kuvaa lihayrityksen kiinnostuksesta eläinten hyvinvointiin intransitiivilauseen verbillä *ovat osallistuneet* ja sen saamalla adverbiaalitäydennyksellä *eläinten hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävään EU-tason Welfare Quality -hankkeeseen*. Viimeisen virkkeen eksistentiaalilauseen muunnelmassa kuvataan abstraktia sijaintia eli sitä, mitä eläinlääkärit ovat tarkastelleet tilakäynneillä: *eläinlääkärin tilakäyntien päähuomio on ollut eläinten terveydessä*. Terveys on siis ollut tärkein tarkkailtava hyvinvoinnin osa-alue. Ajan adverbiaali *jatkossa*, indikatiivimuotoinen *arvioidaan* ja adjektiivilauseke *entistä paremmin* antavat lupauksen siitä, miten yritys aikoo toimia tulevaisuudessa. Komparatiivadjektiivi *paremmin* on kuitenkin suhteellinen,

eikä tekstistä käy ilmi, tulevatko muut hyvinvoinnin osa-alueet saamaan jatkossa yhtä suuren painoarvon kuin terveys. Erityishuomion kiinnittäminen terveyteen muiden hyvinvoinnin osa-alueiden kustannuksella kertoo myös siitä, kuinka yritys määrittelee hyvinvoinnin.

Kuluttajille eläinten hyvinvoinnin säätelystä ja eläintuotannon vastuullisuudesta viestitään esimerkiksi erilaisilla sertifikaateilla, kuten Laatuvaraus-merkillä. Sitä käsitellään seuraavissa esimerkeissä.

### 23) Mikä Laatuvaraus on?

Laatuvaraus on nimi sianlihan tuotantotavalle, joka ylittää lakisääteiset vaatimukset eläinten terveyden sekä liharaaka-aineen tuoteturvallisuuden osalta. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira on myöntänyt Laatuvaraukselle kansallisen laatuvarausjärjestelmän statuksen heinäkuussa 2013.

Eläinten terveys etusijalla

Laatuvaraus on *sertifioitu laatuvarausjärjestelmä ISO9001:n mukaisesti*. Se pohjautuu säännöllisiin n. 4 kertaa vuodessa suoritettaviin eläinlääkärin terveydenhuoltokäynteihin *Sikavan ohjelman mukaisesti*. Sikatila liittyy Sikavaan *solmimalla terveydenhuoltosopimuksen* eläinlääkärin kanssa. Eläinlääkäri tekee tarvittavat terveydenhuoltokäynnit, jotka *dokumentoidaan Sikavaan*. Terveydenhuoltoeläinlääkäri käy porsastuotantotilalla vähintään 4 kertaa vuodessa ja lihasikalassa vähintään kerran kasvatuserässä terveydenhuoltokäynnillä. Käynnillä havainnoidaan Laatuvaraus-tilan eläinten olosuhteita, terveyttä, hyvinvointia sekä tilan toimintatapoja. Porsastuotantotilalla havaintokohteita on 158, lihasikalassa 60 kpl. (HK, Laatuvaraus)

Esimerkissä 23 kuvaillaan vastuullista sianlihan tuotantotapaa eli Laatuvaraus-tilaa. Laatuvaraus-tilan määrittävä määrittely rakennetaan kielellisesti ekvatiivilauseella, jossa subjekti *Laatuvaraus-tila* identifioidaan substantiivipredikaatiivilla *nimi sianlihan tuotantotavalle, joka ylittää lakisääteiset vaatimukset eläinten terveyden sekä liharaaka-aineen tuoteturvallisuuden osalta*. Laatuvaraus-tila siis ylittää lakisääteiset vaatimukset terveyden, mutta ei muiden eläimen hyvinvoinnin osa-alueiden osalta. Lakisääteisten vaatimusten ylittäminen luo kuvan siitä, että laki ei ole riittävä säätely eläinten terveyttä, koska miksi muuten lakisäädöksiä paremmin tarvitsisi toimia.

Institutionaalinen toiminta representoituu esimerkissä 23 sananvalinnoissa *sertifioitu laatuvarausjärjestelmä ISO9001:n mukaisesti, Sikavan ohjelman mukaisesti, solmimalla terveydenhuoltosopimuksen, dokumentoidaan Sikavaan*. Eläinten terveyttä ja tuoteturvallisuutta säädellään tekemällä sopimuksia ja valvomalla niiden noudattamista. Esimerkissä mainitut tekstit ja sopimukset eivät perehtymättömälle lukijalle kerro paljoa, koska niitä ei kuvailla tarkemmin. Hiidenmaan (2001: 42.) mukaan ulkopuoliselle lukijalle institutionaaliset tekstit voivat näyttäytyä ympäröivinä ja vaikeaselkoisena, mikä johtuu siitä, että kielellä toimitaan ja neuvotellaan eikä teksti vain välitä merkityksiä, vaan tekstin merkitykset avautuvat paremmin sille, joka on

ollut mukana neuvottelussa. Koko esimerkki 23 oikeastaan edustaa ulkopuoliselle lukijalle vaikeasti avautuvaa institutionaalista diskurssia. Se, että eläinten terveys näyttäytyy laatujärjestelmällä säädeltynä, luo kuvaa luotettavuudesta ja asiantuntijuudesta, että lihayritykset tietävät mitä tekevät.

- 24) *Laatuvastuu-merkintä pakkauksessa kertoo, että sianliha on vastuullisesti tuotettua.* Se tulee silloin tiloilta, jotka kuuluvat *eläinten terveydestä ja tuoteturvallisuudesta* huolehtivaan sertifioituun, kansalliseen laatujärjestelmään. Laatuvastuu-merkinnän kriteerit ovat *monin paikoin vallitsevaa lainsäädäntöä tiukemmat*. Atrian kaikki sopimustilat ovat Laatuvastuu-tiloja. (Atria porsastilat, Laatuvastuumerkittyä sianlihaa)

Esimerkissä 24 Laatuvastuu-merkki representoidaan synonyymiksi vastuulliselle tuotannolle. Ensimmäisen virkkeen ytimenä on kommunikaatioverbi *kertoo*, jonka subjektina on *Laatuvastuu-merkintä pakkauksessa* ja sisällön ilmauksena *että*-lause *että sianliha on vastuullisesti tuotettua*. Toisessa virkkeessä tarkennetaan, että vastuullisuus liittyy nimenomaan *eläinten terveydestä ja tuoteturvallisuudesta* huolehtimiseen eikä kokonaisvaltaiseen, kaikki osa-alueet huomioivaan vastuullisuuteen. Kolmannen virkkeen predikatiivilauseessa substantiivilauseketta *Laatuvastuu-merkinnän kriteerit* luonnehditaan adjektiivilausekkeella *monin paikoin vallitsevaa lainsäädäntöä tiukemmat*. Adjektiivilausekkeen määrite *monin paikoin* antaa epätarkan kuvan siitä, miltä osin kriteerit ovat lainsäädäntöä tiukemmat. Virke herättää esimerkin 23 tapaan ajatuksen eläinsuojelulainsäädännön riittämättömyydestä. Viimeisen virkkeen predikatiivilauseessa *Atrian kaikki sopimustilat* luokitetaan substantiivilausekkeella *Laatuvastuu-tiloja*. Kaikki Atrian tuottama sianliha on siis vastuullisesti tuotettua.

### 3.1.5 Valvottu hyvinvointi

Säädely hyvinvointi -representaatioon liittyy yrityksen taholta tuleva valvonta, jossa seurataan tuotanto-ohjeiden ja muiden säädösten noudattamista. Valvottu hyvinvointi -representaatiossa kuvataan sen sijaan arkipäiväistä seurantaa eli sitä, kuinka tuottajat tarkkailevat ja havainnoivat eläinten hyvinvointia.

- 25) Hoidetaanko sikoja yksilöllisesti?  
Tuottajat *tarkkailevat* sikojen hyvinvointia päivittäin. Eläinten hoitajat huolehtivat siitä, että *sairastuneet yksilöt saavat tarvitsemansa hoidon mahdollisimman nopeasti*. Sairastuneet eläimet siirretään omaan karsinaan toipumaan. (Atria porsastilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkissä 25 vastataan usein kysytyyn kysymykseen sikojen yksilöllisestä hoidosta. Suomalaiset arvostavat tuotantoeläinten yksilöllistä hoitoa (Kupsala ym. 2011: 26–27), mikä on kenties innoittanut Atriaa vastaamaan sitä koskevaan kysymykseen. Valvontaa representoidaan toisessa virkkeessä transitiviilauseella, jonka ytimenä on havainnointia kuvaava verbi *tarkkailevat*. Tarkkailijana ovat *tuottajat* ja tarkkailtavaa kohdetta ilmaistaan substantiiviilausekkeella *sikojen hyvinvointia*. Ajan adverbiaali *päivittäin* ilmaisee valvonnan olevan säännöllistä. Jos poikkeamia hyvinvoinnissa havaitaan, *sairastuneet yksilöt saavat tarvitsemansa hoidon mahdollisimman nopeasti*. Eläimet siis saavat yksilöllistä hoitoa, jos ne ovat sairaita.

26) Eivätkö suuret eläinmäärät estä yksilöllisen hoidon?

“Hoitaja kiertää kanalassa päivittäin siten, että hän *näkee jokaisen linnun*. Näillä kierroksillaan hoitaja *voi itse todeta lintujen hyvinvoinnin*, jolloin *yksilöllinen hoito on mahdollista, mikäli siihen on tarvetta*. Koska linnut elävät *parvessa*, on esimerkiksi *sairauden takia poikkeavasti käyttäytyvä eläin helppo huomata*.” (Atria broileritilat, Usein kysytyt kysymykset)

Sama yksilöllisen hoidon tema on myös esimerkissä 26. Toisessa virkkeessä kuvataan valvontaa sivulauseen aistihavaintoa kuvaavalla verbillä *näkee*. Persoonapronominilla *hän* viitataan edellisen lauseen elolliseen subjektiin *hoitaja*. Havaintokohteena on genetiivimuotoinen substantiiviilauseke *jokaisen linnun*. Kvanttoripronomini *jokainen* (§ 714) täsmentää, että hoitaja todellakin näkee ’kaikki’ (KS s.v. *jokainen*) linnut. Broileritiloilla on keskimäärin 40 000 broileria (EHK 2012b: 31), mikä herättää epäilyksiä, voiko hoitaja todella nähdä *jokaisen linnun*. Seuraavassa virkkeessä ilmaistaan transitiviilauseella, että *hoitaja voi itse todeta lintujen hyvinvoinnin*. Näkemällä jokaisen linnun hoitaja siis ’havaitsee’ tai ’saa selville’ (KS s.v. *todeta*), ovatko linnut hyvinvoivia. Hoitaja siis ehkä etsii katseellaan lähinnä sairaita eläimiä. Lisäksi kolmannen virkkeen sivulauseiden yhdistelmällä *yksilöllinen hoito on mahdollista, mikäli siihen on tarvetta* rakentaa kuvan, että linnut eivät tarvitse aina yksilöllistä hoitoa. Viimeisessä virkkeessä kerrotaankin paikanilmauksella lintujen elävän *parvessa*, mistä syystä *sairauden takia poikkeavasti käyttäytyvä eläin* on helppo huomata. Syntyy representaatio, että lintujen terveyttä ja sairastumista valvotaan ja yksilöllistä hoitoa lintu saa, jos siihen on tarvetta eli lintu on sairas.

27) Tuomolat kävelevät rauhallisesti kasvatushallit päästä päähän noin 3 metrin välein siten, että he *pysyvät näkemään kaikki linnut ja toteamaan niiden hyvinvoinnin*. ”Seuraamme lintujen käyttäytymistä: kuopsuttelevatko ne pehkua ja miten vilkkaita ne ovat. Jos *havaitsemme sairaita lintuja, poistamme ne kasvattamosta*. Samoin poistamme kuolleet linnut.” (Kariniemen, Kotitilan päivä)

Esimerkissä 27 kuvataan broilereiden valvontaa samalla tavalla kuin esimerkissä 25. Ensimmäinen virke on intransitiiviilause, jossa verbi on *kävelevät* ja kävelijöinä toimivat *Tuomolat*.

Konjunktio *siten* viittaa seuraavaan *että*-konjunktioilla alkavaan adverbiaalina toimivaan sivulauseeseen, jolla ilmaistaan tapaa, jolla Tuomolat kävelevät. Tuomolat kävelevät *siten*, että *he pystyvät näkemään kaikki linnut ja toteamaan niiden hyvinvoinnin* samoin kuin Atrian broilereiden hoitajat. Lainausmerkein merkityssä osassa on suora lainaus Tuomoloilta. Valvontaa kuvataan *nähdä*-verbin lisäksi verbillä *seuraamme*, jonka merkityksiä ovat esimerkiksi 'havainnoida', 'tarkkailla' ja 'tehdä huomioita' (KS s.v. *seurata*). Viimeisessä virkkeessä on myös verbi *havaitsemme*, joka kuvaa myös valvontaa. Sairaat linnut *poistetaan* kuolleiden lintujen tavoin kasvattamosta. Herää kysymys, minne sairaat yksilöt joutuvat.

Edellisissä esimerkeissä on kuvattu, kuinka tuottajat tarkkailevat eläinten hyvinvointia ja käyttäytymistä. Seuraavissa kahdessa esimerkissä eritellään tarkemmin, mitä kaikkia asioita tuottajat tarkkailevat.

- 28) Eläinten terveyttä ja siihen vaikuttavia seikkoja kuten elinolosuhteita, ruokintaa ja hoitokäytäntöjä *seurataan* jatkuvasti. (Atria nautatilat, Vastuullinen toiminta)

Esimerkin 28 lauseessa on ytimenä havainnointia kuvaava passiivimuotoinen verbi *seurataan*. Seurattavia asioita ilmaistaan substantiivilausekkeella *eläinten terveyttä ja siihen vaikuttavia seikkoja kuten elinolosuhteita, ruokintaa ja hoitokäytäntöjä*. Substantiivilausekkeen runsailla rinnastuksilla luodaan kenties tyhjentyvyyttä ja sitä kautta vakuuttavuutta (Hiidenmaa 2001: 51–52), millä luodaan kuva, että terveyden valvonta on kattavaa.

- 29) Tuomolat *tekevät* kasvattamokäynnillä *havainnot* kaikesta mahdollisesta; kasvattamojen ilmanlaadusta, lämpötilasta, vetoisuudesta, ilman suhteellisesta kosteudesta ja kuivikepohjan kunnosta. ”Varmistamme myös rehujen ja juomaveden saannin.” (Kariniemen, Kotitilan päivä)

Esimerkissä 29 listataan tarkkailtavia asioita ensimmäisen virkkeen transitiivilauseessa. Sen ytimenä on verbi *tekevät*, subjektina *Tuomolat* ja partitiiviobjektina *havainnot*, jota tarkennetaan kokonaisuuden elatiivirakenteella *kaikesta mahdollisesta; kasvattamojen ilmanlaadusta, lämpötilasta, vetoisuudesta, ilman suhteellisesta kosteudesta ja kuivikepohjan kunnosta*. Loput havaintokohteet ilmaistaan sitaatilla, jossa inklusiivisella fokuspartikkelilla *myös* (VISK § 840) kiinnitetään huomio lausekkeeseen *rehujen ja juomaveden saannin*. Rinnastusten runsaudella ja inklusiivisen fokuspartikkelin käytöllä luodaan jälleen tyhjentyvyyttä ja sitä kautta vakuuttavuutta ja luotettavuutta (Hiidenmaa 2001: 51–52). Syntyy siis kuva, että valvonta on kattavaa. Esimerkissä 29 hyvinvoinnista huolehtiminen rakentuu olosuhteista huolehtimiseksi ja eläintuotanto teolliseksi tuotannoksi, jossa ihmisen rooli on valvoa olosuhteita. Eläintuotantoon tu-

tustunut toimittaja Lappalainen (2012: 112) toteaakin, että broileritiloilla automatiikka huolehtii olosuhteista suurimmaksi osaksi, joten ihmisten tehtäväksi jää valvonta, heikkokuntoisten lintujen lopettaminen ja kuolleiden kerääminen.

## 3.2 Hyvinvoivat eläimet

Luvussa 3.1.1 eläinten hyvinvointi representoitiin eri osa-alueista koostuvaksi. Tässä luvussa tarkastelen aineistosta esiin nousseita hyvinvoinnin osa-alueita ja sitä, miten niitä kuvataan. Luvussa 3.2.1 teemana on terveys, luvuissa 3.2.2 ja 3.2.3 olosuhteet ja luvussa 3.2.4 ruokinta.

### 3.2.1 Suomalaiset terveet eläimet

Tässä luvussa esittelemäni representaatio kuvaa suomalaiset eläimet terveiksi. Ominaista representaatiolle on Suomen ja muun maailman tuotantoeläinten terveydentilan vertailu keskenään, jolloin suomalaisen tuotantoeläimen terveys saadaan näyttämään paremmalta kuin ulkomaalaisen eläimen hyvinvointi. Suomalaisten tuotantoeläinten hyvää tilannetta kuvaavat myös positiiviset adjektiivit ja muut määritteet.

- 30) Sikojen terveystilanne Suomessa on koko maailman mittakaavassakin todella hyvä. Sikoja joudutaan lääkitsemään meillä neljänneksi vähiten kaikista Euroopan maista. Suomessa sikojen lääkitysmäärät ovat vain noin 20-50 % siitä, mitä ne ovat Euroopan suurissa sikatalousmaissa (Tanska, Hollanti, Saksa, Espanja, Ranska). Lääkitysmäärä on yhtä kuin sian hoitotarve, joten meidän alhaiset lääkitysmäärät kertovat pääosin terveistä ja hyvinvoivista eläimistä. (Atria porsastilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkin 30 ensimmäinen lause on predikatiivilause. Teemapaikalla subjektin *sikojen terveystilanne* perässä on paikan adverbi *Suomessa*. Lauseen kopulaverbin jäljessä on subjektia kuvaileva adjektiivipredikatiivi. Adjektiivilausekkeen edussanan *hyvä* edellä oleva astemäärite *todella* kuvaa hyvyyden asteen korkeaksi (VISK § 611). Substantiivin määrite *koko* vahvistaa suomalaisten sikojen terveystilanteen hyvää asemaa kaikkien maailman maiden joukossa. Toisen virkkeen transitiiivilauseen ytimenä on välttämättömyyttä ja pakkoa ilmaiseva modaaliverbi *joudutaan*, jolloin *joudutaan lääkitsemään* merkitsee, että lääkitseminen on välttämätöntä (VISK § 1577). Eläimet siis sairastavat joskus ja niille on pakko antaa lääkettä. Eläimiä kuitenkin lääkitään Suomessa vähemmän kuin muualla, mikä ilmenee paikan adverbialista *meillä*

sekä kokonaisuuden elatiivirakenteesta *neljänneksi vähiten kaikista Euroopan maista* (VISK § 1254).

Kolmannen virkkeen luonnehtivassa predikatiivilauseessa nominatiivimuotoista subjektia *sikojen lääkitysmäärät* kuvaavan substantiivipredikatiivin muodostaa numeraali *20-50 %*, sen saamat etumääritteet ja sen jäljessä oleva elatiivitäydennys *siitä, mitä ne ovat Euroopan suurissa sikatalousmaissa* (*Tanska, Hollanti, Saksa, Espanja, Ranska*). Prosenttiluku on kuitenkin epätarkka, koska tekstissä ei ilmaista, minkä kokonaisluvun osa prosentit ovat ja koska vertailukohtia eli muita maita mainitaan useampi. Eksklusiivinen fokuspartikkeli *vain* antaa prosenttiluvulle merkityksen 'ei muuta kuin' (VISK § 839, 844) ja korostaa luvun ilmaisemaa pientä osaa kokonaisuudesta. Toisaalta intensiteetti-partikkeli *noin* kuvaa numeraalin *20-50 %* likimääräisyyttä (VISK § 855). Tekstissä ei siis suoraan kerrota, kuinka suurta osaa suomalaisista tuotantoeläimistä todella lääkitään. Viimeisen virkkeen *pääosin* kertoo, että suurin osa eläimistä voi hyvin, mutta eivät kuitenkaan kaikki niin kuin kuvatuista lääkitysmääristä kävi ilmi. Paikallissijaisilla persoonapronomineilla *meillä* ja *meidän* kirjoittaja laskee itsensä kuuluvaksi mukaan meihin eli sisäryhmään. Samalla hän rakentaa kuvan heistä eli ulkoryhmästä, joka toimii toisin. Kontekstista voi päätellä, että *me* viittaa suomalaisiin. Pronominien käytöllä siis rakennetaan kuvaa suomalaisista hyvänä kansana ja Suomesta hyvänä maana eläimille. (Ks. Pälli 2003: 41, 95–104, 134–135.)

- 31) *Suomessa* nautojen terveystilanne on *kansainvälisesti vertailtuna erinomainen*. *Suomalainen nautakarja* on *vapaa muualla maailmassa valitettavan yleisistä* sairauksista, kuten nautatuberkuloosista sekä IBR- ja BVD-taudeista. *Suomalaisilla nautatiloilla* todetaan EHEC- ja salmonellabakteeritapauksia *selvästi harvemmin kuin esimerkiksi Keski-Euroopassa*. – – *Muista EU-maista poiketen* todettuihin EHEC-tartuntoihin puututaan *Suomessa* tartuntatilalla tehtävillä toimenpiteillä. (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkin 31 ensimmäinen lause on luonnehtiva predikatiivilause. Kuvailtavana kohteena on subjekti *nautojen terveystilanne* ja sitä luonnehtii adjektiivipredikatiivi *kansainvälisesti vertailtuna erinomainen*. Adverbiaali *Suomessa* ilmaisee paikkaa. *Erinomainen* on edussana, joka saa määritteekseen partisiippilausekkeen *kansainvälisesti vertailtuna*, mikä saa aikaan representation, että nautojen terveystilanne Suomessa ei voisi välttämättä pitää erinomaisena, jos vertailukohta olisi joku muu tai vertailua ei olisi ollenkaan.

Esimerkin toinen lause on myös luonnehtiva predikatiivilause. Siinä luonnehdittava subjekti *suomalainen nautakarja* kuvataan substantiivipredikatiivilla vapaaksi erinäisistä sairauksista. Adjektiivin *vapaa* voi nähdä viittauksena eläimen hyvinvoinnin viiteen vapauteen, joista yksi on vapaus sairauksista (ks. FAWC 2009: 1–2; EHK 2012a: 16). Adjektiivipredikatiivissa



*vapaa muualla maailmassa valitettavan yleisistä sairauksista, kuten nautatuberkuloosista sekä IBR- ja BVD-taudeista VA-partisiipin valitettavan merkityksiä ovat muun muassa ’ikävä, harmillinen’ (KS s.v. valitettava), ja se tuo ilmi kirjoittajan suhtautumista sairauksien yleisyyteen.*

Kolmannen virkkeen transitiivilauseessa vertaillaan *suomalaisilla nautatiloilla ja esimerkiksi Keski-Euroopassa* todettuja tautitapauksia adjektiivilausekkeella *selvästi harvemmin*. Adjektiivilausekkeen ytimessä on komparatiivimuotoinen adjektiivi *harvemmin* ja sitä määrittävä adverbi *selvästi*. Adverbi *selvästi* korostaa adjektiivia *harvemmin*, eli ero suomalaisten ja keskieurooppalaisten nautatilojen tautitapausten välillä representoidaan huomattavaksi. Viimeisessä virkkeessä Suomen toimintatapa eli EHEC-tartuntoihin puuttuminen tilalla tehtävillä toimenpiteillä esitetään poikkeukselliseksi muuhun Eurooppaan verrattuna adverbialilla *muista EU-maista poiketen*. Samalla representoidaan, että muissa Euroopan Unionin maissa EHEC-tartuntoihin ei puututa tiloilla tehtävillä toimenpiteillä. Virkkeellä rakennetaan representaatiota, että Suomessa toimitaan asianmukaisesti – toisin kuin muualla.

- 32) Laatuvastuu edellyttää vapautta taudeista, jotka ovat *muissa maissa yleisiä* eikä niitä kansallisenkaan viranomaisten toimesta meillä vastusteta. (HK, Laatuvastuu)

Esimerkki 32 on osa tekstiä, jossa kerrotaan kansallisesta laatu järjestelmästä, Laatu vastuusta. Virke koostuu transitiivilauseesta ja sen saamista sivulausemääritteistä. Lauseen subjekti on *Laatu vastuu* ja objektina on partitiivimuotoinen substantiivilauseke *vapautta taudeista*, joka saa relatiivisen sivulauseen määritteekseen. Verbi *edellyttää* merkitsee muun muassa ’pitää jnk edellytyksenä, ehtona’ (KS s.v. *edellyttää*), ja lauseen objekti ilmaisee tätä ehtoa. Laatu vastuu ei siis toteudu, jos taudeista ei olla vapaita. Substantiivilauseke *vapautta taudeista* viittaa eläimen hyvinvoinnin viiteen vapauteen (ks. FAWC 2009: 1–2; EHK 2012a: 16). *Jotka*-relatiivipronomilla viitataan sitä edeltävään substantiivilausekkeeseen (VISK § 735). Pronomini on osa predikatiivilauseetta, jossa luonnehditaan tauteja substantiivipredikatiivilla *muissa maissa yleisiä*. Näin jälleen luodaan vertailu Suomen ja muiden maiden välille.

- 33) Eläinten sairauksia pyritään ennaltaehkäisemään, mutta sairastapauksen sattuessa eläintä hoidetaan eläinlääkärin määräyksestä *tarvittaessa* kipulääkkeillä tai antibiooteilla. Kuitenkin *Suomessa* käytetään huomattavasti vähemmän mikrobilääkitystä eläinten hoidossa kuin *Euroopan maissa keskimäärin*. Hormonien käyttö kasvunestäjinä ei ole sallittua *Suomessa eikä muissa EU-maissa*. (HK, Hyvinvoivat eläimet)

Esimerkissä 33 vertaillaan eläinten lääkitystä Suomessa ja ulkomailla. Eläimiä ei lääkitä turhaan, mikä ilmenee tavan adverbista *tarvittaessa*. Toisessa virkkeessä vertailukonjunktilla

*kuin* (VISK § 819) vertaillaan Suomen ja Euroopan maiden lääkitysmääriä. Komparatiivimuotoisen adjektiivin *vähemmän* määritteenä on kvanttoriadverbi *huomattavasti*, joka vahvistaa komparaatiomuotoa. Vertailu on kuitenkin suhteellinen, koska eläinten hoidossa käytettävän mikrobilääkitysten tarkka, todellinen määrä ei käy tekstistä ilmi. (VISK § 633.) Viimeisessä virkkeessä Suomi ja muut EU-maat rinnastetaan toisiinsa kieltoverbin ja *-kä*-liitepartikkelin muodostamalla liitekonjunktiolla *eikä* (VISK § 1095). Hormonien käytössä Suomi on siis samalla viivalla muiden maiden kanssa.

- 34) *Suomessa* antibioottien käyttö on *minimissään ja yksi alhaisimmista Euroopassa*. *Päinvastoin kuin muualla, Suomessa* EI eläimiä lääkitä ennaltaehkäisevästi. *Meillä* kasvuolosuhteet ja terveysseuranta ovat sellaiset ettei mm. broilereitamme ole kolmeen vuoteen tarvinnut lääkitä ollenkaan. (Atria, 10 syytä)

Esimerkin 34 ensimmäisessä virkkeessä antibioottien käyttöä kuvaillaan luonnehtivalla predikatiivilauseella. Adverbiaali *Suomessa* ilmaisee, että kuvailtavana on Suomessa tapahtuva antibioottien käyttö. Substantiivi *minimissään* luonnehtii antibioottien käyttöä 'pienimmäksi' (KS s.v. *minimi*). Lukusana *yksi* ja superlatiivimuotoinen adjektiivi *alhaisimmista* muodostavat elatiivirakenteen, joka ilmaisee osan suhdetta kokonaisuudesta (VISK § 1254). Suomi on siis yksi maa niiden maiden joukosta, joissa lääkitysmäärät ovat alhaisia, eli Suomi ei ole ainoa laatuaan.

Toisessa virkkeessä kielletään se, että eläimiä lääkittäisiin Suomessa ennaltaehkäisevästi. Adverbiaalilla *päinvastoin kuin muualla* luodaan vastakkainasettelu Suomen ja muiden maiden välille. Siitä rakentuu representaatio, että Suomessa ei lääkitä eläimiä ennaltaehkäisevästi, mutta muualla lääkitään. Kieltoverbin *EI* kirjoittaminen versaaleilla on visuaalinen keino, joka korostaa sanan merkitystä. Syntyy representaatio, että Suomessa ei todellakaan lääkitä ennaltaehkäisevästi. Kolmannessa virkkeessä monikon ensimmäisen persoonan pronominilla *meillä* kirjoittaja kuvaa kuuluvansa joukkoon, johon hän viittaa eli mahdollisesti suomalaisiin. Persoonapronominilla *meillä* kirjoittaja rakentaa kuvaa sisä- ja ulkoryhmistä ja vertailua niiden välille. (Ks. Pälli 2003: 41, 95–104, 134–135.)

- 35) *Kariniemen kananpoikia* ei altisteta ennaltaehkäisevälle lääkitykselle, *kuten monissa muissa maissa* on tapana. Mahdollinen lääkitys tapahtuu vain asiantuntijaeläinlääkärin toteamaan tarpeeseen. Nämä tapaukset ovat kuitenkin hyvin harvinaisia. Kariniemen kananpojissa ei ole salmonellaa ja kasvatuksessa hormonit ovat kiellettyjä. (Kariniemen, Ei turhaa lääkitystä eikä rokotteita)

Esimerkissä 35 vertailu Kariniemen kananpoikien ja muiden maiden välillä tapahtuu vertailevalla konjunktiolla *kuten* (VISK § 819), joka asettaa vertailuun pää- ja sivulauseen kuvaamat

asiantilat. Päälauseessa kuvataan kielteisellä ja passiivimuotoisella transitiviverbillä *ei altisteta*, sen saamalla objektilla *kariniemen kananpoikia* ja predikatiiviadverbiaalilla *ennaltaehkäisevälle lääkitykselle*, että broilereita ei lääkitä ennaltaehkäisevästi. Sivulauseessa on alussa paikanilmaus *monissa muissa maissa*, sitten kopulaverbi *on* ja sen samaa predikatiiviadverbiaali *tapana* (VISK § 974). Broilerien nimityksellä *Kariniemen kananpoikia* representoidaan idyllistä maaseutua, mikä vahvistaa vertailua idyllisen Suomen broilerituotannon ja ulkomaisen tehotuotannon ja ennaltaehkäisevän lääkityksen välillä.

36) *Suomalainen sika* on terve ja hyvin hoidettu. (Atria porsastilat, Vastuullinen toiminta)

Esimerkissä 36 Suomea ei vertailla muihin EU-maihin, mutta siinä suomalaisuus kuitenkin tuodaan korostetusti esiin. Predikatiivilauseessa substantiivilauseketta ja lauseen subjektia, suomalaista sikaa, luonnehditaan positiivisella adjektiivipredikatiivilla *terve* ja *hyvin hoidettu*. Kansallisuussana *suomalainen* kuvaa terveen ja hyvin hoidetun sian alkuperää. Suomalaisuus ja hyvinvointi siis tavallaan representoituvat samaksi asiaksi: terve ja hyvin hoidettu sika on suomalainen.

Suomea ja muita maita vertaillaan myös puhuttaessa sikojen hännänpurennasta, joka liittyy sikojen terveyteen, mutta myös lajityypilliseen käyttäytymiseen ja olosuhteisiin.

37) *Suomessa* ei typistetä sikojen häntiä, kuten *monessa muussa maassa* tehdään hännänpurennan ehkäisemiseksi. Hännänpurentaa ehkäistään *meillä* pitämällä huolta sikalan olosuhteista, kuten lämmöstä, siisteydestä ja ilmanvaihdosta. Oikeanlainen ja riittävä ruokinta sekä virikkeet edistävät myös sikojen hyvinvointia. (Atria porsastilat, Vastuullinen toiminta)

Esimerkissä 37 suomalaisia eläintenkasvatuskäytäntöjä kuvaillaan transitivilauseella, jonka ytimenä on dynaamista toimintaa kuvaava ja kielteinen verbiliitto *ei typistetä*. Sitä määritetään paikanadverbiaalilla *Suomessa*, joka kertoo tapahtumapaikan. Vertailu suoritetaan vertailukonjunktiolla *kuten* ja paikanilmauksella *monessa muussa maassa*. Paikanilmaus on substantiivilauseke, jossa paikallissijainen kvanttoripronomini *monessa* tarkoittaa muiden maiden määrää: kyseessä eivät ole kaikki muut maat, mutta useat niistä (VISK § 570). Toisen virkkeen aloittavalla paikallissijaisella persoonapronominilla *meillä* tarkennetaan, mitkä ovat meidän keinot hännänpurennan ehkäisemiseksi. Jälleen kirjoittaja asettaa itsensä mukaan joukkoon, joka toimii hyvin, ja representoi samalla, että jotkut muut toimivat huonommin. (Ks. Pälli 2003.)

38) *Suomi* on yksi harvoista Euroopan maista, joka noudattaa typistämiskieltoa. (Atria porsastilat, 10 syytä)

Esimerkki 38 on luonnehtiva predikatiivilause, jossa Suomi on luonnehdittava subjekti. Predikatiivina toimii substantiivilauseke, joka koostuu numeraalista ja elatiivirakenteesta, jolla representoidaan osan ja joukon suhde. Osaa ilmaisee numeraali *yksi* ja se on osa muuta lauseketta *harvoista Euroopan maista*. Predikatiivia tarkennetaan relatiivilauseella *joka noudattaa tyypistämiskieltoa*. Suomi on yksi harvojen joukkoa, mutta on siis muitakin maita, joissa noudatetaan tyypistämiskieltoa.

### 3.2.2 Eläimet elävät hyvissä olosuhteissa

Tämä representaatio kuvaa eläinten olosuhteet hyviksi sekä tärkeiksi eläimen hyvinvoinnille. Lisäksi syntyy kuva, että olosuhteilla mahdollistetaan eläinten lajityypillinen käyttäytyminen. Representaatio rakentuu merkitykseltään myönteisistä ilmauksista sekä positiivistamisen kautta, eli asioita katsotaan positiivisesta näkökulmasta, vaikka negatiivisempi tulkinta olisi myös mahdollinen (Hiidenmaa 2001: 40). Myös epämääräisillä ilmauksilla saadaan olosuhteet näyttämään hyvältä.

- 39) *Heti* synnyttyään vasikka saa *äidillisen käsittelyn* emältään, kun tämä nuolee poikasensa kuivaksi ja puhtaaksi limasta. Samalla vasikka virkoo ja tämän verenkierto lähtee toimimaan. Eläimen hoitaja huolehtii vasikan kuivaamisesta, mikäli emä ei tähän jostain syystä pysty. *Vastasyntyneen vasikan hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että* poikimapaikka ja vasikkakarsina pidetään puhtaana ja kuivitetään hyvin. (Atria nautatilat, Vastuullinen toiminta)

Esimerkissä 39 kuvaillaan vasikan elämän ensihetkiä. Ensimmäisessä virkkeessä substantiivin *käsittelyn* adjektiivimäärite *äidillinen* luo kuvaa käsittelystä, joka on 'hellä, lämminsydäminen, huolehtivainen, suojeleva' (KS s.v. *äidillinen*). Näin vasikan syntymästä rakennetaan kuva lämpimänä tapahtumana. Viimeinen virke on predikatiivilause, jossa *että*-lauseen voi tulkita lauseen subjektiksi (VISK § 1152), jolloin kopulaverbin jälkeinen partitiivimuotoinen *tärkeää* on adjektiivipredikatiivi. Adverbilauseke *vastasyntyneen vasikan hyvinvoinnin kannalta* tarkoittaa predikatiivia. Virkkeellä siis representoidaan vasikan hyvinvoinnin kannalta tärkeiksi asioiksi poikimapaikan ja vasikkakarsinan puhtaus sekä hyvät kuivikkeet, ja vasikan hyvinvoinnista huolehditaan pitämällä huolta olosuhteista. Positiivisia merkityksiä välittävillä adjektiiveilla *puhtaana* ja *hyvin* olosuhteet eli vasikkakarsina ja poikimapaikka representoidaan hyviksi. Tekstissä mainittu vasikkakarsina tarkoittanee yksilökarsinaa, jossa vasikkaa voidaan pitää 8 viikon ikäiseksi. Yksilökarsinassa vasikan hyvinvointia on helppo seurata, mutta se rajoittaa vasikan liikuntaa, leikkiä ja sosiaalisen seuran saamista. (EHK 2012b: 16, 18.)

## 40) Ulkoilevatko siat?

*Sioille tärkeintä on tasalämpöinen ja vedoton kasvuympäristö, jossa on kylliksi tilaa elää ja kasvaa. Sikojen ulkoiluun liittyy merkittäviä, osin ihmisellekin vaaraksi olevia, tautiriskejä. Siat eivät tämän vuoksi pääasiallisesti ulkoile. (Atria porsastilat, Usein kysytyt kysymykset)*

Esimerkin 40 ensimmäinen virke on predikatiivilause, jossa subjektia *tasalämpöinen ja vedoton kasvuympäristö, jossa on kylliksi tilaa elää ja kasvaa* luonnehditaan adjektiivipredikatiivilla *sioille tärkeintä*. Olosuhteet siis representoidaan sioille tärkeiksi. Olosuhteita myös kuvataan merkitykseltään myönteisillä adjektiivitäydennyksillä *tasalämpöinen* ja *vedoton* sekä kvanttoriadverbilla *kylliksi*. Sioilla on siis tilaa 'riittävän paljon' (KS s.v. *kylliksi*).

Esimerkin 40 toisessa virkkeessä verbillä *liittyy* luodaan suhde ulkoilun ja tautiriskien välille. Lause on eksistentiaalilause, jossa paikkaa ilmaisee adverbiaali *sikojen ulkoiluun*, jonka jälkeen on kongruoimaton verbi *liittyy*. Lauseen lopussa on eksistentiaalilauseessa mahdollinen partitiivisubjektiksi *merkittäviä, osin ihmisellekin vaaraksi olevia, tautiriskejä* (VISK § 893). Partitiivimuoto kertoo tautiriskien kvantitatiivisesta epämääräisyydestä (VISK § 893). Lauseen subjekti on substantiivilauseke, jonka pääsana *tautiriskejä* saa määritteekseen adjektiivin *merkittäviä* sekä VA-partisiipin *osin ihmisellekin vaaraksi olevia*. Tautiriskit eivät siis ole pieniä, vaan 'huomattavia' (KS s.v. *merkittävä*). Tautiriskien merkittävyyttä pyritään kenties korostamaan sillä, että taudit voivat olla ihmisellekin vaarallisia. Tautiriskit näyttäytyvät pahempina, kun ne ovat vaarallisia myös ihmiselle eikä pelkästään eläimelle, ja näin saadaan lisävakuvuutta perusteluihin. Tautiriskeillä eli sikojen terveydellä siis perustellaan sitä, että siat eivät ulkoile. Viimeisen virkkeen intransitiivilauseeseen adverbiaali *pääasiallisesti* merkitsee, etteivät siat 'ensisijaisesti' (KS s.v. *pääasiallisesti*) ulkoile. Luomusiat tekevätkin poikkeuksen, sillä luomutuotannossa sikojen on päästävä ulkoilemaan ulkotarhaan, ulkojaloittelualueelle tai laitumelle vähintään toukokuun ja lokakuun välisen ajan (Evira 2016b: 29), mikä herättää kysymyksen tautiriskien tosiasiallisesta suuruudesta ja vaarallisuudesta. Koko esimerkistä syntyy representaatio, että olosuhteet ovat tärkeä osa hyvinvointia, mutta olosuhteita tärkeämpää on terveys, joka myös määrittää mahdollisia olosuhteita.

## 41) Kariniemen kananpojat elävät hyvissä olosuhteissa ja ne saavat liikkua vapaasti lattialla. Siksi erityisesti turvepehkon laatu on tärkeää, sillä sen kunto vaikuttaa kananpoikien jalkapohjien ja kinteiden terveyteen. Tämä hyvinvointi kertoo samalla kananpoikien yleisestä terveydentilasta. Hyvä pehkon laatu on myös merkki koko kasvatustilan ensiluokkaisista olosuhteista. (Kariniemen, Vaapaana hyvissä olosuhteissa)

Esimerkin 41 ensimmäisen virkkeen intransitiivilauseen indikatiivimuotoinen verbi *elävät* ja sen saama adverbiaalitäydennys *hyvissä olosuhteissa* representoivat toteavasti ja varmasti broilereiden elinolot hyväksi. Toisessa virkkeessä *kananpoikien jalkapohjien ja kintereiden terveys* on ensimmäisen virkkeen reemapaikalla, mutta seuraavassa virkkeessä siitä on tullut lauseen teema, *tämä hyvinvointi*. Ne ovat siis sama asia. Kommunikaatioverbillä *kertoo* rinnastetaan *tämä hyvinvointi* eli jalkapohjien ja kintereiden terveys broilereiden yleisen terveydentilan mittariksi: jalkapohjien terveys representoi yleistä terveydentilaa. Toisessa ja kolmannessa virkkeessä siis kuvataan, että olosuhteet vaikuttavat broilereiden terveyteen. Viimeisen virkkeen predikatiivilauseessa subjekti *hyvä pehkun laatu* luokitellaan substantiivipredikatiivilla *merkki koko kasvatuksiltaan ensiluokkaisista olosuhteista*. Lauseesta syntyy kuva, että pehkun laadulla on hyvin suuri rooli broilereiden olosuhteissa. Myös EHK:n (2012b: 31) mukaan pehkun laatu on tärkeimpiä broilereiden hyvinvointiin vaikuttavia olosuhdetekijöitä.

- 42) Lintuja kuolee noin kolmen prosentin luokkaa parven kokonaismäärästä. Se on erittäin pieni luku ja kertoo osaltaan lintujen hyvästä hoidosta ja kunnossa olevista olosuhteista. (Atria broileritilat, Vastuullinen toiminta)

Esimerkissä 42 ensimmäisessä virkkeessä ilmaistaan kokonaisuuden elatiivirakenteella kuolevien lintujen määrä, joka on *noin kolmen prosentin luokkaa parven kokonaismäärästä*. Esimerkin toisessa virkkeessä broilereiden *noin kolmen prosentin* kuolleisuuteen viitataan pronomilla *se*. Virkkeen alussa on identifioiva ekvatiivilause, jossa *se*-subjekti ja substantiivipredikatiivi *erittäin pieni luku* osoitetaan samoiksi. Lintujen kuolleisuus representoidaan siis erittäin vähäiseksi. Saman virkkeen *kertoo* on kommunikaatioverbi, jonka subjekti *se* eli kolmen prosentin kuolleisuus representoi lintujen hyvää hoitoa ja kunnossa olevia olosuhteita. Ensimmäisessä virkkeessä kuvattu lintujen kuoleminen siis käännetään positiiviseksi asiaksi: lintuja kuolee, mutta ei paljoa, ja vähäinen kuolleisuus kertoo positiivisista asioista, kuten hyvästä hoidosta ja olosuhteista. Eläinten hyvinvointikeskuksen (2012b: 31) mukaan vuonna 2004 broileritiloilla oli tilaa kohti keskimäärin 40 000 lintua. 40 000 linnusta kolme prosenttia on 1200 lintua. 1200 lintua 40 000:sta on melko vähän, mutta yksinään tarkasteltuna 1200 lintua on melko paljon. Broileri teurastetaan noin 5–6 viikon ikäisenä (EHK 2012b: 32), joten vuodessa ehtii kasvaa useampi parvi, joissa kolme prosenttia linnuista kuolee. Onkin suhteellista, onko kolme prosenttia *erittäin pieni luku* vai ei. Esimerkin 42 lukuilmaukset *noin kolmen prosentin luokkaa, kokonaismäärästä* ja *luku* kertovat myös talousdiskurssista, jossa eläimistä ja niiden

hyvinvoinnista puhutaan lukuina, eikä huomiota kiinnitetä niinkään eläinyksilöön ja eläinyksilön tunteisiin ja kokemuksiin. Se, että broilereista puhutaan joukkona, kuvaa broilerituotantoa, jossa yksittäisellä eläimellä ei ole suurta merkitystä.

- 43) *Suurin osa lihanaudoista* elää ja kasvaa vapaina karsinoissaan. *Osa lypsylehmistä* kasvaa parsinavetoissa kytkettyinä. *Myös* parsinavetoissa kasvavat eläimet pääsevät *eläinsuojelulain määräysten mukaisesti* jaloittelemaan kesäisin. (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkissä 43 kerrotaan nautojen liikkumisesta ja siitä, ovatko ne kytkettyinä. Ensimmäisen virkkeen intransitiivilauseella kuvataan, kuinka *suurin osa lihanaudoista elää ja kasvaa vapaina karsinoissaan*. Kokonaisuuden elatiivirakenne *suurin osa lihanaudoista* paljastaa, että osa lihanaudoista ei elä vapaana (VISK § 1254). Myös seuraavan virkkeen intransitiivilauseessa rajataan kokonaisuuden elatiivirakenteella osa substantiivin *lypsylehmistä* ilmaisemasta joukosta (VISK § 1254). Todellisuudessa parsinavetoissa kytkettyinä kasvava *osa lypsylehmistä* tarkoittaa 53–63 prosenttia lypsylehmistä eli suurta osaa Suomen lypsylehmistä (Lappalainen 2012: 201). EHK:n (2016: 115) mukaan noin 70 prosenttia suomalaisista lypsykarjanavetoista oli parsinavettoja ja vuonna 2013 hieman yli puolet lypsylehmistä eli parsinavetoissa. Esimerkin toisella virkkeellä ilmaistaan negatiivinen asia, joka kääntyy seuraavassa lauseessa positiiviseksi. Muutos positiiviseksi tapahtuu inklusiivisella fokuspartikkelilla *myös*, joka ohjaa lukijan huomion siihen, että parsinavetoissakin kasvavat lehmät pääsevät jaloittelemaan. Parressa kasvatettavat lehmät onkin päästettävä ulos kesäaikana toukokuun ja syyskuun välillä vähintään 60 päivänä (EHK 2012b: 117), joten vuodesta ne voivat olla kytkettyinä 8–10 kuukauden ajan. Asiaa voi tarkastella sekä positiivisesta että negatiivisesta näkökulmasta. Tekstissä vedotaan myös eläinsuojelulakiin tavan adverbilla *eläinsuojelulain määräysten mukaisesti* eli ulkoilun määrä perustellaan lailla, ja tällä lakiin vetoamisella perustellaan ulkoilumäärien asianmukaisuutta.

- 44) *Siat eivät ole koskaan* kytkettyinä esimerkiksi kaulapannalla. *Suurin osa sioista* saakin liikkua vapaasti koko elämänsä ajan. Emakoiden liikkumistilaa *saatetaan rajoittaa* väliaikaisesti porsimis- ja imetysaikana häkin avulla. Toimenpide tehdään vastasyntyneiden porsaiden turvallisuuden takaamiseksi. Joitain poikkeuksia lukuunottamatta myös emakot saavat liikkua vapaasti *pääosan* elämänsä ajan. (Atria porsastilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkissä 44 kerrotaan sikojen vapaasta liikkumisesta ja sen rajoittamisesta. Ensimmäisen virkkeen kopulalauseella luonnehditaan, että lauseen subjekti eli siat eivät ole kytkettyinä esimerkiksi kaulapannalla. Lauseessa verbin jälkeen olevana predikatiivina esiintyy partisiippilauseke *kytkettyinä esimerkiksi kaulapannalla*. Partisiippilausekkeet toimivat usein adjektiivin

tehtävissä (VISK § 521, § 535). Ajan adverbi *koskaan* ilmaisee, että verbin *eivät ole* osoittama kielto toteutuu aina eli sikoja ei kytketä milloinkaan (VISK § 649). Virke ilmaisee positiivista tilannetta, jota seuraavakin lause tukee, tosin teemapaikalla oleva kokonaisuuden elatiivirakenne *suurin osa sioista* jättää osan sioista vapaan liikkumisen ulkopuolelle (VISK § 643). Kolmannessa virkkeessä episteemistä modaalisuutta ilmaiseva *saatetaan*-modaaliverbi ilmaisee, että emakoiden liikkumistilaa rajoitetaan 'mahdollisesti' tai 'ehkä' (VISK § 1571). Viimeisen virkkeen substantiivi *pääosan* kertoo, että emakot viettävät suurimman osan (KS s.v. *pääosa*) elämästään vapaana, mutta samalla representoidaan, että osan elämästään emakot ovat häkissä. Emakoiden liikkumistilan rajoittaminen onkin tiloilla enemmän sääntö kuin poikkeus. EHK:n (2012b: 23–24) mukaan suurimmassa osassa sikaloita emakot ovat porsimisen ajan porsitushäkissä, jossa emakko ei mahdu kääntymään.

- 45) Kariniemen kananpoikien *kuljetus kotitiloilta tuotantolaitokselle* pyritään pitämään *mahdollisimman lyhyenä*. *Lämmitettävä ja ilmastoitu kuljetuskalusto* varmistaa *kuljetuksen hyvät olosuhteet* ja niitä valvotaan reaaliaikaisesti koko kuljetuksen ajan. (Kariniemen, Stressitön kuljetus)

Esimerkissä 45 kuvaillaan broilereiden kuljetusten olosuhteita. Substantiivin ja adverbien yhdistelmällä *kuljetus kotitiloilta tuotantolaitokselle* kerrotaan kiertoilmauksella broilereiden matkasta tilalta teurastamolle. Verbiketju *pyritään pitämään* koostuu modaaliverbistä *pyrkii* sekä MA-infinitiivimuotoisesta *pitää*-verbistä (VISK § 496). *Pyritään pitämään* ilmaisee, että kuljetukset yritetään pitää lyhyinä, mutta on mahdollista, että yrityksestä huolimatta matka joskus kestää kauemmin. Kuljetusmatkan pituutta kuvaillaan adjektiivilausekkeella *mahdollisimman lyhyenä*. *Lyhyt* on suhteellinen adjektiivi, eli sen ilmaisema pituus riippuu näkökulmasta (VISK § 605). Eviran vuonna 2015 tarkistamien 382 eläinkuljetusten keskimääräinen kuljetusaika oli noin 3,5 tuntia (Evira 2016a). Toisen virkkeen transitiivilauseessa verbin *varmistaa* subjektina on *lämmitettävä ja ilmastoitu kuljetuskalusto* ja kohteena *kuljetuksen hyvät olosuhteet*. Kuljetuksessa eläinten hyvinvoinnista siis huolehditaan pitämällä huolta olosuhteista eli lämmityksestä ja ilmastoinnista. Toisaalta ei sanota, että hyvät olosuhteet varmistaisivat broilereiden hyvinvoinnin kuljetuksen aikana. Kuljetuksissa broilereille voikin tulla murtumia siipiin ja jalkoihin (EHK 2012b: 32).

Seuraavissa esimerkeissä tarkastelen, kuinka hyvät olosuhteet liitetään lajityypilliseen käyttäytymiseen. Hyvillä olosuhteilla mahdollistetaan se, että eläimet voivat toimia lajinsa mukaisesti.

- 46) Tiloilla huolehditaan nautojen mahdollisuudesta lajityypilliseen käyttäytymiseen useilla tavoilla.



*Emolehmien vasikoineen annetaan laiduntaa koko kesä ulkona. Navetoissa nautojen vapaan liikkumisen mahdollistava pinta-ala on kasvanut kasvattamoita modernisoitaessa. Lihanaudat kasvavat vapaina lajitovereidensa kanssa samassa karsinassa. Karsinassa eläimillä on mahdollisuus liikkua vapaasti, hoitaa kehoaan ja levätä luonnollisessa asennossa. Vapaan liikkumisen ansiosta myös vasikat pääsevät leikkimään keskenään. (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)*

Esimerkissä 46 kuvataan, kuinka olosuhteilla mahdollistetaan nautojen mahdollisuus lajityypilliseen käyttäytymiseen. Emolehmät ovat liharotuisia lehmiä tai rotujen risteytyksiä, joiden vasikat imevät emonsa maidon, koska niitä ei lypsetä (EHK 2012b: 14, 20). *Emolehmien vasikoineen annetaan laiduntaa koko kesä ulkona*, mutta ei muiden nautojen. Esimerkissä näkyy kasvun retoriikka (Hiidenmaa 2001: 35–36) intransitiivilauseessa *navetoissa nautojen vapaan liikkumisen mahdollistava pinta-ala on kasvanut*. Verbi *on kasvanut* antaa positiivisen kuvan karsinoiden koosta, mutta ei täsmällistä tietoa todellisuudesta. Voihan olla, että karsinoiden pinta-alat ovat kasvaneet, mutta karsinat ovat edelleen pieniä. Esimerkissä kerrotaan myös, että *lihanaudat kasvavat vapaina* ja niillä *on mahdollisuus liikkua vapaasti*. Lihanautojen vapaus kuitenkin ulottuu karsinan seinien rajaamalle alueelle, mikä tulee ilmi paikan adverbialista *karsinassa*. Viides virke on omistuslause, jossa naudat kuvataan toimijoina, jotka saavat itse valita mitä tekevät: naudat omistavat mahdollisuuden *liikkua vapaasti, hoitaa kehoaan ja levätä luonnollisessa asennossa*.

47) Nautojen lajityypillisestä käyttäytymisestä huolehditaan myös tarjoamalla eläimille vapaasti korsirehua ja vettä. Vasikoiden juottamisessa käytetään *tutteja*, joista eläimet saavat juoda *oman tahtonsa mukaan*. (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkissä 47 kuvataan, kuinka olosuhteilla huolehditaan nautojen lajityypillisestä käyttäytymisestä. Eläimille tarjotaan *vapaasti* rehua ja vettä, eli eläimillä on esteetön pääsy juomaan ja syömään korsirehua. Eläimen omaa tahtoa ja päätäntävaltaa representoidaan lausekkeella *oman tahtonsa mukaan*. Eläimet siis nähdään toimijoina, jotka itse päättävät, mitä tekevät, eli lajityypillinen käyttäytyminen on eläimen itsensä toteuttamista. Toimijuus on kuitenkin ihmisen mahdollistama, sillä ihminen tarjoaa korsirehua ja vettä ja käyttää *tutteja*, joita eläimet saavat hyödyntää.

48) Sioille *annetaan mahdollisuus lajityypilliseen touhuamiseen* tarjoamalla niille erilaisia virikkeitä. Siat saavat leluja, sanomalehtiä, olkia tai turvetta tongittavaksi ja tutkittavaksi. Tämän lisäksi siat kasvavat koko elämänsä ajan lajille tyypillisessä 10-15 yksilön laumassa. (Atria porsastilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkin 48 ensimmäisen virkkeen ytimenä on verbi *annetaan*, jonka objektina on substantiivilauseke *mahdollisuus lajityypilliseen touhuamiseen*. Lauseella siis representoidaan, että ihminen mahdollistaa sikojen lajityypillisen käyttäytymisen: siat eivät pystyisi toteuttamaan lajityypillistä käyttäytymistä, jos ihminen ei antaisi siihen mahdollisuutta. Touhuamisen merkitykset ovat 'puuhailla innokkaasti, hääriä, hyöriä, puuhata' (KS s.v. *touhuta*), eli sikojen lajityypillinen käyttäytyminen näyttäytyy iloisena hyörimisenä. Siat *saavat* eli niille 'annetaan käyttöön' (KS s.v. *saada*) virikkeitä ja siat sitten itse päättävät, hyödyntävätkö niitä vai ei.

### 3.2.3 Suomalaiset hyvät olosuhteet

Tässä representaatiossa kuvataan myös eläinten elinolosuhteita, mutta niitä verrataan muiden maiden eläinten olosuhteisiin samaan tapaan kuin suomalaiset terveet eläimet -representaatiossa vertaillaan suomalaisten ja ulkomaisten eläinten terveydentilaa. Vertailulla saadaan suomalaiset olosuhteet näyttämään paremmilta kuin muiden maiden eläinten olot. Seuraavissa kahdessa esimerkissä tarkastellaan suomalaisten eläinten elintilojen kokoa ja vertaillaan sitä muuhun maailmaan.

- 49) Sioilla on aina raikasta vettä vapaasti saatavilla ja tilaa karsinoissa sikaa kohti *selvästi enemmän* kuin muualla maailmassa. (Atria porsastilat, Vastuullinen toiminta)

Esimerkki 49 on prototyyppinen omistuslause, jossa lauseen teemapaikalla on habitiivinen paikallissijainen substantiivilauseke *sioilla*, kopulaverbi *on* ja verbin jäljessä partitiivimuotoinen substantiivilauseke *raikasta vettä vapaasti saatavilla ja tilaa karsinoissa sikaa kohti selvästi enemmän kuin muualla maailmassa* (VISK § 895). Komparatiivimuotoista adjektiivia *enemmän* vahvistaa positiivisesti adverbi *selvästi*, jonka jälkeen seuraa *kuin*-rakenne, joka koostuu *kuin*-konjunktiosta ja paikallissijaisesta substantiivilausekkeesta *muualla maailmassa* (VISK § 636). Komparatiivimuotoisella adjektiivilla ja *kuin*-rakenteella luodaan vertailu kielellisesti. *Selvästi enemmän* on suhteellinen ilmaus eikä kerro tarkasti karsinoiden koosta.

- 50) "Broilerihallit ovat suuria ja avaria kanaloita, joissa linnut kulkevat vapaana kuivikepehkun päällä. Koko elämänsä ajan niillä on mahdollisuus liikkua ja tutkia ympäristöään ja niillä on lajityypillistä seuraa toisista kanoista. Kanalaan otettavien untuvikkojen määrää myös säännöstellään suhteutettuna käytössä olevaan tilaan. Suomessa kanoja on *yhtä lattianeliometriä kohden noin seitsemäntoista*, mikä on *eurooppalaisessa käytännössä maltillinen luku*. Lintujen liikkumista kanalassa ei kuitenkaan rajoiteta mitenkään, vaan kaikki lattianeliöt ovat vapaasti niiden käytössä." (Atria broileritilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkki 50 on sitaatti broileritilalliselta ja entiseltä terveydenhuoltoeläinlääkäriltä. Neljännessä virkkeessä on kvanttorilause, jolla luonnehditaan kanojen lukumäärää. Kvanttorilauseen tunnistaa partitiivisijaisesta substantiivilausekkeesta kanoja, *olla*-verbistä sekä määränilmauksesta *yhtä lattianeliometriä kohden noin seitsemäntoista*. Lause on intransitiivinen, joten *kanoja* on lauseen subjekti. (VISK § 902) Paikanilmaus *Suomessa* tarkoittaa lausetta ja kertoo, missä kanoja on noin seitsemäntoista. Kvanttorilauseetta tarkoittaa *mikä*-relatiivipronominilla alkava sivulause, jonka substantiivipredikatiivilla *eurooppalaisessa käytännössä maltillinen luku* ilmaistaan vertailukohta Suomen kanatiheydelle. Tekstissä ei avata tarkemmin, mikä on eurooppalainen käytäntö, johon verrattuna Suomen *noin seitsemäntoista* kanaa *yhtä lattianeliometriä kohden* on *maltillinen luku*. Substantiivipredikatiivin ilmaisema asia myös antaa ymmärtää, että jossain toisessa kuin eurooppalaisessa käytännössä suomalaisten broilereiden määrä neliometriä kohden ei olisi maltillinen. Jos määräte puuttuisi, ilmaus olisi ehdottomampi: *mikä on maltillinen luku*. Maltillinen tarkoittaa esimerkiksi 'järkevää' (KS s.v. *maltillinen*) eli broilereita otetaan halliin kohtuullisesti. Maltillisuus on kuitenkin suhteellista. Kun linnut ovat untuvikkoja, niillä onkin tilaa runsaasti. Loppuvaiheessa linnut kuitenkin painavat jo kaksi kiloa, jolloin seitsemäntoista kanaa neliometrillä tuottaa ahtautta. (EHK 2012b: 32.)

Esimerkissä 51 tarkastellaan suomalaisten eläinten olosuhteita useammasta näkökulmasta eikä pelkästään tilan näkökulmasta:

- 51) *Suomessa* eläinten kasvatustilat pidetään *huolellisesti* puhtaina. Puhtaus on tärkeää myös eläintautien leviämisen ehkäisemisessä. Eläimillä on tilaa liikkua ja ruokailla. Sikojen karsinoissa on tarjolla viirikkeitä, kuten olkia tai sanomalehtiä. Lehmät pääsevät kesällä ulos laitumelle. (HK, Hyvinvoivat eläimet)

Esimerkin 51 ensimmäisessä virkkeessä Suomea korostetaan transitiivilauseen paikan adverbiaalilla *Suomessa*. Sillä kuvataan, kuinka nimenomaan Suomessa eläinten kasvatustiloista pidetään hyvää huolta. Kun maa tuodaan näkyviin, herää kysymys, kuinka muualla maassa toimitaan. Tavan adverbiaali *huolellisesti* vahvistaa lauseen positiivista sanomaa. Paikan adverbiaali on näkyvissä vain ensimmäisen virkkeen alussa, mutta sen voisi ehkä ajatella kuvaavan myös muita virkkeitä. Esimerkin virkkeet ovat lyhyitä ja toteavia ja indikatiivimuotoiset verbit esittävät asiat varmana.

### 3.2.4 Hyvin ruokitut eläimet

Tässä representaatiossa kuvaillaan eläinten ruokintaa ja ruokailua. Ruokinta on olennainen osa eläimen elämää ja hyvinvointia, ja aineistossa rakentuukin kuva, että siihen kiinnitetään paljon huomiota.

52) 5. Oikea eläinten ruokinta  
Takaa laadun

Atrialla hyvä maku alkaa tilalta. Siksi tarjoamme tuottajillemme *puhtaan, kotimaisen rehevaihtoehdon*. Atrialainen A-rehu on *geenimuuntelusta vapaata*. Oikeanlainen ruokinta takaa *niin eläinten kuin ihmisten hyvinvoinnin*. *Puhtaasta mausta puhumattakaan*. (Atria, 10 syytä)

Esimerkissä 52 eläinten rehuja kuvaillaan adjektiiveilla *puhdas* ja *kotimainen*. *Puhdas* saa Kielitoimiston sanakirjassa esimerkiksi merkityksiä 'saasteeton', 'virheetön' ja 'muuta, vieraita aineita sisältämätön' (KS s.v. *puhdas*). Kotimaisuus esitetään positiivisena adjektiivina, ja se ammentaa merkityksensä suomalaisuudesta, koska kyseessä on suomalainen yritys, joka toimii Suomessa. Suomalaisuuteen voidaan liittää esimerkiksi 'luotettavuus', 'luonto', 'lähellä tuotettu', ja nämä merkitykset liittyvät siten myös kotimaisuuden käsitteeseen. Atrian rehevaihtoehto representoidaan siis puhtaaksi ja kotimaiseksi, mutta samalla rakennetaan tavallaan myös vastakohta *likainen, ulkomainen*. Predikatiivilauseessa kotimaista rehua eli lauseen nominatiivimuotoista substantiivilauseketta, subjektia *atrialainen A-rehu* luonnehditaan substantiivipredikatiivilla *geenimuuntelusta vapaata*, eli geenimuunnellun rehun voi nähdä puhtaan rehun vastakohtana eli likaisena. (Ks. Kotilainen 2015.) Kolmannen virkkeen transitiivilauseessa subjekti *oikeanlainen ruokinta* on toimija ja syy, joka tuottaa *niin eläinten kuin ihmisten hyvinvoinnin*. Genetiivimuotoinen totaaliobjekti kuvaa hyvinvoinnin rajatuksi kokonaisuudeksi (VISK § 925), eli ruokinta representoituu ikään kuin on ainoana asiana, joka varmistaa hyvinvoinnin.

Esimerkin 52 toiseksi viimeisessä virkkeessä additiivinen parikonjunktio *niin-kuin* rinnastaa eläinten ja ihmisten hyvinvoinnin (VISK § 815). Eläinten hyvää ruokintaa ei siis perustella vain eläinten vaan myös ihmisten hyvinvoinnilla, ikään kuin se, että eläimet voivat hyvin, ei olisi riittävä peruste. Adverbilla *puhumattakaan* (VISK § 390) lisätään oikean ruokinnan tulokseksi myös *puhdas maku*, mikä lienee kuvaannollinen ilmaus hyvänmakuiselle ruualle. Tutkimuksessa kuluttajien näkemyksistä luomutuotantoa ja eläinten hyvinvointia kohtaan selvisi, että kuluttajat yhdistävät eläinten hyvinvoinnin ja ruuan terveellisyyden toisiinsa: eläinten terveys ja hyvinvointi näkyvät myös tuotteen laadussa (Harper & Makatouni 2002: 295–298).

Samanlainen eläinten hyvinvoinnin ja tuotteen laadun rinnastus on nähtävissä myös esimerkissä 52. Ihmisten hyvinvoinnin takaaminen tekee eläinten hyvästä ruokinnasta vielä tärkeämpää.

Esimerkissä 53 nousee esiin se, kuinka eläinten ruokinta on tarkkaan suunniteltua ja huolellisesti toteutettua:

- 53) Kariniemen kananpoikien ruokintaan kiinnitetään erityistä huomiota. Kananpojat syövät lähellä tuotettua kotimaista kokojyväviljaa, joka takaa hyvän ravinnonsaannin. Ruokavaliota täydennetään kasviproteiinilla, vitamiineilla ja kivennäisaineilla. Kananpojilla on myös jatkuvasti saatavilla raikasta juomavettä. (Kariniemen, Viljaa kotitiloilta)

Esimerkissä 53 ensimmäisen virkkeen transitiivilauseella representoidaan ruokintaan liittyvää huolellisuutta verbillä *kiinnitetään* ja objektilla *erityistä huomiota*. Adjektiivi *erityistä* kertoo ruokintaan kiinnitetyn huomion laadusta. Ruokintaa kuvaillaan merkitykseltään myönteisillä adjektiiveilla ja partisiipilla *lähellä tuotettu, kotimaista, hyvän ja raikasta*. Kotimaisuuteen eli suomalaisuuteen liittyvät esimerkiksi luonnollisuus ja luotettavuus, joita analysoin edellisen esimerkin kohdalla (ks. s. 54). Kotimainen ja lähellä tuotettu kertovat tutusta ja puhtaasta ruoasta. *Kokojyväviljaa* määritellään lähellä tuotetun ja kotimaisen lisäksi relatiivilauseella, mikä kuvaa kokojyväviljan aikaansaannoksia eli *hyvän ravinnonsaannin* takaamista. Broilereille tarjottava juomavesi ei ole mitä tahansa vaan *raikasta*. Viimeisessä virkkeessä on mahdollisuusrakenne *on saatavilla* (VISK § 1585). Omistajan ilmaus *kananpojilla* kertoo, että raikas juomavesi on niiden saatavissa. Kananpojille on siis tarjottu mahdollisuus, jonka ne voivat halutesaan käyttää.

- 54) Millä nautoja ruokitaan?

Tärkein osa nautojen ravintoa on *oman tilan nurmirehu*. Ravinnon monipuolisuuden takaamiseksi ruokinnassa käytetään lisäksi *ostorehua*, josta nauta saa tarvitsemansa ravinteet. Tarkkojen analyysien perusteella valitut *ostorehut* sisältävät esimerkiksi *valkuaista ja kivennäisaineita*. Eläinten ruokinnassa *pystytään hyödyntämään* myös elintarvikkeiden valmistuksessa syntyviä sivutuotteita. Esimerkiksi *leipomoiden ylimääräiset leivät ja oluenvalmistuksessa syntyvä mäski sopivat nautojen ruokintaan mainiosti*. (Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset)

Esimerkissä 54 kuvataan nautojen ruokintaa. Toinen virke on ekvatiivilause, jossa substantiivilausekkeet identifioidaan samoiksi. Tässä lauseessa subjekti *oman tilan nurmirehu* identifioidaan tärkeimmäksi osaksi nautojen ravintoa. (VISK § 950.) Tässäkin esimerkissä lähiruoka-teema näkyy substantiivilausekkeen genetiivimäärittäessä *oman tilan*. Kolmannen virkkeen materiaalisesta, translatiivimuotoisesta verbin a-infinitiivistä ja sen täydennyksistä koostuva finaaliirakenne *ravinnon monipuolisuuden takaamiseksi* ilmaisee syytä ostorehun käyttämiselle (VISK § 513). Monipuolinen ruokinta on siis tärkeää. Ruokinta on huolellisesti suunniteltua,

mikä ilmenee subjektia *ostorehut* määrittävästä partisiippilausekkeesta *tarkkojen analyysien perusteella valitut*. *Ostorehut* on analysoitu, eli niiden koostumus ja laatu on selvitetty tarkasti (KS s.v. *analyysi*). Rehuja ei siis ole valittu sattumanvaraisesti. Sananvalinta luo kuvaa tieteellisyydestä ja siitä, että sillä on väliä, millä eläimiä ruokitaan. Myös ravintoaineiden nimeäminen – *ravinteet, valkuaista ja kivennäisaineita* – luo kuvaa ravitsemustieteestä. Toisaalta neljäs ja viides virke luovat kuvaa eläinten ruokinnasta hyötynäkökulmasta: elintarviketuotannossa syntyviä sivutuotteita ei tarvitse heittää roskiin, vaan *eläinten ruokinnassa pystytään hyödyntämään niitä*.

- 55) Tärkeimmät eväät alkaneeseen elämäänsä vastasyntynyt vasikka saa ternimaidosta, jonka saanti varmistetaan jo poikimisvaiheessa. Ensimmäisen elinvuorokautensa aikana vasikalle *annetaan yhteensä 4 litraa hyvälaatuista ternimaitoa, joko tuttipullosta tai juottolaitteesta*. Ternimaidossa on vasikan hyvinvoinnin kannalta elintärkeitä vasta-aineita. (Atria nautatilat, vastuullinen toiminta)

Esimerkissä 55 kerrotaan vastasyntyneen vasikan ruokinnasta. Vasikan ruokinta on ihmisen tehtävä, mikä ilmenee toisen virkkeen sananvalinnoista, joita esittelen seuraavaksi. Passiivimuotoinen verbi *annetaan* ei kerro, kuka maitoa antaa. Passiivista huolimatta maidon antaja on selvästi ihminen, mikä käy ilmi adverbialista *joko tuttipullosta tai juottolaitteesta*: lehmä ei ruoki vasikkaansa tuttipullolla tai juomalaitteella. Parikonjunktio *joko-tai* sulkee pois muut vaihtoehdot tuttipulloa ja juottolaitetta lukuun ottamatta, eli ei ole ikään kuin mahdollista, että jossain tilanteessa emä imettäisi vasikkaa. Eläinten ruokinta on tarkkaa ja laskelmoitua toimintaa, mikä näkyy siinä, että ternimaidon määrä kuvataan tarkasti numerolausekkeella *yhteensä 4 litraa*. Substantiivia *ternimaitoa* määrittävä adjektiivi *hyvälaatuista* on positiivinen, mikä luo representaation, että eläimistä huolehditaan hyvin: vasikalle ei anneta vaikkapa tavallista tai huonolaatuista ternimaitoa vaan nimenomaan *hyvälaatuista ternimaitoa*. Viimeisen virkkeen eksistentiaalilauseella perustellaan, että ternimaito on tärkeää sen sisältämien vasta-aineiden vuoksi. Esimerkissä 55 vasikan hyvinvoinnin kannalta tärkeäksi osa-alueeksi nostetaan ravinto ja siitä saatavat vasta-aineet.

Syöminen on olennainen osa broilereiden elämää, mikä ilmenee seuraavista esimerkeistä.

- 56) Vesilinjan alla olevalla paperilla on myös rehua. Näin vastasyntynyt untuvikko löytää heti syötävää ja juotavaa. Linnut löytävät ruokintalaitteiden kupeissa olevan rehun jo tulopäivänään, mutta *paperiruokintaa jatketaan* muutaman päivän ajan. *Näin varmistetaan, että kaikki linnut löytävät syötävää*. Aloituserhu on muutaman millimetrin kokoista muretta, jota vastasyntynyt pystyy helposti syömään. (Atria broileritilat, Broilerin elämää)
- 57) Linnut juomassa nipasta. Nipan alla on tippakuppi, joka estää pehkua kastumasta. *Ruokinta- ja juomalaitteita nostetaan ylemmäksi sitä mukaa, kun linnut kasvavat*. Näin *linnut pystyvät syömään ja*

*juomaan vaikeuksista. Veden on oltava laadultaan ihmisten juotavaksi kelpaavaa. Muu ei linnuille käy. (Atria broileritilat, Broilerin elämää)*

- 58) *Kanala on varusteltu siten, että vuorotellen on rehu- ja vesilinja. Näin varmistetaan, että kaikilla kanoilla on esteetön mahdollisuus syödä ja juoda. (Atria broileritilat, Broilerin elämää)*
- 59) *Broilereita syömässä ja juomassa. Ruokintakuppien korkeutta säädetään koko kasvatusajan lähes päivittäin. Kaikkien lintujen on saatava syödä vaikeuksista, mutta kuppien on pysyttävä puhtaana. (Atria broileritilat, Broilerin elämää)*
- 60) *Noin viikon iässä broilereiden aloitusrehu on syöty loppuun ja linnut alkavat syödä rakeista rehua. Rehukupin alla voi nähdä vielä osan ruokintapaperia, joka hajoaa ja maatuu pehkun sekaan. (Atria broileritilat, Broilerin elämää)*

Näissä yhdestä Atrian Broilerin elämää -kuvasarjan tekstistä otetuista esimerkeistä 56, 57, 58, 59 ja 60 huomaa, että broilereiden ruokinta ja ruokailu ovat esillä paljon. Kuvattaessa broilereiden elämää kuvataan lähinnä, kuinka ne syövät ja juovat. Tästä voi päätellä, että broilereiden pääasiallinen tehtävä on syödä ja kasvaa teuraskuntoon. Näissä kuvauksissa ihmisten toimintaa kuvaavat verbit ja niiden täydennykset *paperiruokintaa jatketaan* (esimerkki 56), *ruokinta- ja juomalaitteita nostetaan* (esimerkki 57), *näin varmistetaan, että kaikki linnut löytävät heti syötävää* (esimerkki 56), *näin varmistetaan, että kaikilla kanoilla on esteetön mahdollisuus syödä ja juoda* (esimerkki 58) ja *ruokintakuppien korkeutta säädetään* (esimerkki 59) kuvaavat, kuinka ihmiset varmistavat, että linnut saavat ruokaa. Ihmistoimijoiden häivyttämistä passiivilla voi perustella sillä, että broilereiden näkökulma on haluttu nostaa esiin, koska tekstin otsikkokin on *Broilerin elämää*. Aktiivimuotoiset verbit liittyvätkin broilereiden toimintaan. Broilerit esimerkiksi *löytävät syötävää* (esimerkki 56), *pystyvät syömään ja juomaan vaikeuksista* (esimerkki 57) ja *linnut alkavat syödä rakeista rehua* (esimerkki 60). Broilerit siis esiintyvät aktiivisina toimijoina – tosin toiminta liittyy vain ruokailuun. Ruokinnan reunaehtoja kuvataan kopulaverbin ja VA-partisiipin muodostamilla verbiliitoilla ja niiden saamalla täydennyksillä (VISK: § 1581): *veden on oltava laadultaan ihmisten juotavaksi kelpaavaa* (esimerkki 57), *kaikkien lintujen on saatava syödä vaikeuksista* (esimerkki 59), *kuppien on pysyttävä puhtaana* (esimerkki 59). Broilereiden esteetön ruokailu sekä ruokintalaitteiden ja juomaveden puhtaus ovat siis tärkeitä asioita. Nesessiivirakenteissa voi nähdä myös institutionaalisen tekstin piirteitä, että sillä pyritään ohjaamaan työtä.

## 4 PÄÄTÄNTÖ

### 4.1 Tutkimuksen tulokset ja päätelmät

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää, miten lihanjalostajat kuvailevat eläinten hyvinvointia vastuullisuusviestinnässään. Etsin vastausta kahteen tutkimuskysymykseen: 1. Millaisia eläinten hyvinvoinnin representaatioita lihanjalostajat rakentavat verkkosivujensa vastuullisuusviestinnässä? 2. Miten representaatioita rakennetaan kielellisesti? Analyysini mukaan lihayritykset kuvailevat eläinten hyvinvointia yhdeksän eri representaation kautta. Hyvinvoinnin määrittelyyn ja kuvailemiseen yleisellä tasolla liittyvät representaatiot *eri osa-alueista koostuva hyvinvointi, tuottava hyvinvointi, mitattava hyvinvointi, säädelty hyvinvointi ja valvottu hyvinvointi*. Tuotantoeläinten hyvinvointia kuvaillaan konkreettisemmin representaatioissa *suomalaiset terveet eläimet, eläimet elävät hyvissä olosuhteissa, suomalaiset hyvät olosuhteet sekä hyvin ruokitut eläimet*. Esittelen seuraavaksi kokoavasti eri representaatioita ja niiden kielellistä rakentumista, representaatioiden taustalla piileviä diskursseja ja sitä, kuinka tulokset näyttäytyvät laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa.

Eri osa-alueista koostuvan hyvinvoinnin representaatioissa näkyy eläinten hyvinvoinnin tutkimus ja erilaiset määritelmät hyvinvoinnista, esimerkiksi Welfare Qualityn periaatteet ja kaksitoista indikaattoria. Havaitsin aineistossani myös pari viittausta eläinten viiteen vapauteen ja erityisesti vapauteen sairauksista. (Ks. luku 1.2.) Terveys hyvinvoinnin osa-alueena nousi korostetusti esiin yhdessä esimerkissä. Toisaalta myös muutamissa muiden representaatioiden esimerkeissä terveys nousi jonkin verran esiin (ks. esimerkit 14, 21, 22, 40). Kielellisesti representaatio rakentuu eri osa-alueiden nimeämisinä ja niiden rinnastamisina toisiinsa. Representaatioissa käytetään predikatiivilauseita ja eksistentiaalilauseita eli Hallidayn termin relationaalisia prosesseja (ks. luku 2.5). Representaatiolla lihanjalostajat osoittavat olevansa perillä uusimmasta eläinten hyvinvointiin liittyvästä tutkimuksesta. Vaikka terveys näyttäytyykin hyvinvoinnin keskeisenä osa-alueena, myös muut hyvinvoinnin osa-alueet nähdään tärkeinä eläimen hyvinvoinnille.

Hyvinvointi nähdään oleellisena osana eettistä toimintaa ja taloudellista kannattavuutta tuottavana. Tässäkin representaatioissa kuvaillaan predikatiivilauseilla, mutta hyvinvointi esitetään myös hyödyllisenä asiana kuvaamalla se transitiviilauseen subjektina, jolloin hyvinvointi näyttäytyy asiana, joka saa jotakin aikaan. Hyvinvoinnin kuvataan tuottavan taloudellista kannattavuutta. Aineistossani hyvinvointi nähdään myös mitattavana asiana. Mittarina käytetään



eläimen hedelmällisyyttä ja kasvua: hyvinvoiva eläin siis tuottaa paljon jälkeläisiä ja lihaa. Eläinten hyvinvointikeskuksen (2012a: 15) mukaan hyvä tuotos ei kuitenkaan välttämättä kerro hyvinvoinnista, koska tuotantoeläimet on jalostettu tuottamaan ja ne voivat sen tehdä oman hyvinvointinsa kustannuksellakin ainakin lyhytaikaisesti.

Lihanjalostajat representoivat eläinten hyvinvoinnin säädeltynä. Hyvinvointia säädellään erilaisin ohjeistuksin ja sopimuksin, joita tuottajat sitoutuvat noudattamaan. Sopimusten noudattamista valvotaan yritysten taholta esimerkiksi eläinlääkärin tekemillä tarkastuksilla. Representaatio kuvaa eläintuotannon institutionaalisenä toimintana, jossa teksteillä ohjataan toimintaa (ks. Hiidenmaa 2001). Representaation tunnistaa sanastosta tekstien nimeämisinä. Verbit liittyvät hyvinvoinnin *varmistamiseen* tai säädöstekstien *noudattamiseen*, *edellyttämiseen* ja tekstien noudattamisen *seuraamiseen*. Säädöksiä ja sopimusten yksityiskohtia ei avata tarkemmin, joten lukija ei saa tarkkaa tietoa siitä, millaisen hyvinvoinnin tason sopimukset tuotantoeläimille todellisuudessa takaavat. Säätelystä ja valvonnasta syntyy ehkä turhankin positiivinen kuva. Esimerkiksi Atrian tekstissä LaatuVastuu-merkintä kuvataan vastuullisen tuotannon merkiksi, mutta kuvaus on kuitenkin harhaanjohtava, koska vastuullisuus ja lainsäädännön kriteerien ylittäminen koskevat vain tuoteturvallisuutta ja eläinten terveyttä. LaatuVastuu-merkki ei siis ole kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tae. Lisäksi LaatuVastuu-merkin piiriin kuuluu 95 prosenttia suomalaisesta sianlihantuotannosta, mistä voi päätellä, että käytännössä LaatuVastuu tarkoittaa aivan tavallista tuotantoa (ks. Lappalainen 2015; Lihatie-dotus 2015: 2).

Säädely hyvinvointi -representaation ulkopuolella parissa esimerkissä vedotaan lakiin ja rakennetaan siten oikeutusta eläintuotannon toimintatavoille. Eläinsuojelulaisissa määritellään vähimmäisvaatimukset eläinten pidolle ja hoidolle, mutta lain noudattaminen ei kuitenkaan vielä välttämättä takaa eläinten hyvinvointia (EHK 2012a: 15). Nykyinen eläinsuojeluasetus esimerkiksi sallii karjuporsaiden kastroinnin ja vasikan sarvien nupouttamisen ilman kivunlievitystä (Eläinsuojeluasetus 23 §). Nykyistä eläinsuojelulakia on pidetty puutteellisena ja valmisteilla onkin uusi eläinsuojelulaki, joka näillä näkymin tulee voimaan vuoden 2019 alussa (Maa- ja metsätalousministeriö 2016; 2017). Lakiin vetoamisen ja Säädely hyvinvointi -representaation tavoitteena lienee rakentaa kuluttajan luottamusta eläintuotantoa kohtaan, mikä on yksi vastuullisuusviestinnän tavoitteista.

Eläinten hyvinvointia valvotaan yritysten tasolla, mutta myös tiloilla tuottajien toimesta, mitä kuvataan valvottu hyvinvointi -representaatioissa. Eläinten vointia seurataan ja ongelmiin puututaan. Seuranta näyttää olevan niin suuressa roolissa hyvinvoinnista huolehtimisessa, että lukija saattaa pohtia, tekevätkö tuottajat muuta kuin havainnoivat. Representaation tunnistaa

erityisesti mentaalisisä prosesseista eli transitiiviverbien luokkaan kuuluvista, havainnointiin liittyivistä verbeistä, kuten *tarkkailla, nähdä, huomata, seurata, havaita*. Representaatio luokin kuvaa eläintuotannosta ja erityisesti broilerituotannosta hyvin automatisoituna ja teollisena. Lappalaisen (2012: 111) mukaan broileritiloilla automatiikka huolehtiikin suurimmasta osasta, joten ihmisten tehtäväksi jää valvonta, heikkokuntoisten lintujen lopettaminen ja kuolleiden kerääminen. Valvottu hyvinvointi -representaatio rakentaa kuvaa siitä, että eläinten hyvinvoinnista huolehditaan ja ollaan kiinnostuneita. Eläinsuojeluasetuksessa (Eläinsuojeluasetus: 10 §) määrätään, että eläimen kunto, terveydentila ja hyvinvointi on tarkastettava vähintään kerran päivässä ja tarvittaessa useamminkin. Yrityksen yhteiskuntavastuun ideana taas on, että yritys omaehtoisesti tekee enemmän kuin vaikkapa laki vaatii ja siten oikeuttaa olemassaolonsa (Juholin 2004: 14). Hyvinvoinnin valvonta ei siis ole omaehtoista toimintaa, ja valvottu hyvinvointi -representaatio käytännössä kuvaa, kuinka lihanjalostajat noudattavat lakia.

Hyvinvoinnin määrittelyn lisäksi eri representaatioilla kuvataan, kuinka tuotantoeläimet voivat. Kaiken kaikkiaan eläinten hyvinvointi kuvataan lihayritysten teksteissä hyväksi. Suomalaiset terveet eläimet ja suomalaiset hyvät olosuhteet -representaatiot ovat erityisen mielenkiintoisia. Representaatiot rakennetaan vertailemalla suomalaisten tuotantoeläinten lääkitsemistä ja sairastavuutta sekä olosuhteita muihin maihin. Ne tunnistaa kielellisesti muun muassa paikan ilmauksista, kuten *Suomessa* ja *muualla maailmassa*, jotka liittyvät predikatiivilauseisiin. Vertailua rakennetaan myös monikon ensimmäisen persoonan persoonapronominilla *meillä* (ks. Pälli 2003). Predikatiivilauseissa suomalaista toimintaa kuvataan positiivisesti. Vertailua rakennetaan myös komparaatioadjektiivin ja *kuin*-konjunktion yhdistelmällä.

Vertailu muihin maihin hämärtää kuvaa eläintuotannon ja eläinten hyvinvoinnin todellisesta tilasta: se, että Suomessa asiat ovat paremmin kuin muualla, ei tarkoita, että ne olisivat täällä hyvin. Vaikkapa suomalaisten sikojen hyvinvointia emakko- ja lihasikatioilla Welfare Qualityn periaatteiden mukaan arvioineessa tutkimuksessa (Munsterhjelm, Valros & Kuismin 2014) suomalaiset sikatilat sijoittuivat neliportaisella asteikolla kahteen korkeimpaan arvosalaluokkaan. Lihatilosta 58 prosenttia ja emakkotiloista 28 prosenttia saivat korkeimman arvosalanan (mts. 16). Kansainvälisessä vertailussa suomalaisten tilojen tulokset olivat 25 prosenttia paremmat kuin kansainvälisen vertailuaineiston tulokset. Suomi erottui parempana erityisesti eläinten terveyden ja käyttäytymisen osalta. (Mts. 27.) Tutkijoiden mukaan suomalaisten tilojen erinomaiset tulokset kertovat siitä, että Welfare Qualityn arviointiasteikot on kehitetty keskieu-

rooppalaista tuotantoa varten, jossa hyvinvointivaatimukset ovat selvästi suomalaisia alemmalla tasolla. Arviointiasteikot ovat siis suomalaisille tiloille liian lepsut eivätkä ole käyttökelpoisia luokittelemaan suomalaisia sikatiloja hyvinvoinnin perusteella. (Mts. 3, 16, 27.)

Suomalaisuuden käyttäminen hyvyyden vakuutena näkyy myös hyvin ruokitut eläimet -representaatiossa. Ravintoaineiden nimeäminen rakentaa kuvaa ruokinnan terveellisyydestä ja tieteellisyydestä. Eläinten ravintoa kuvataan merkitykseltään myönteisten adjektiivien *geeni-muuntelusta vapaa, oikeanlainen, raikas, hyvälaatuinen* ja *puhdas* lisäksi adjektiivilla *kotimainen*. Lihanjalostajien teksteissä suomalaisuuteen ja kotimaisuuteen liitetään kaiken kaikkiaan hyvä eläinten terveys, lääkkeettömyys, tilavat ja puhtaat tilat sekä puhdas ravinto. Teksteissä siis luodaan kuvaa suomalaisesta vastuullisesta tuotannosta, joka erottuu ulkomaalaisesta tuotannosta. Havaitsemani suomalaisuuden korostaminen on yhteneväinen Kaljosen ja Lonkilan (2013) sekä Salosen (2014) havaintojen kanssa.

Lihaa tuodaan Suomeen ulkomailta, joten suomalaiset lihayritykset joutuvat kilpailemaan markkina-asemastaan. Vuonna 2014 Suomen naudanlihan kulutuksesta tuontilihaa oli lähes 21 %, sianlihan kulutuksesta 18 % ja broilerin kulutuksesta 14 % (Niemi & Ahlstedt 2015: 34–36). Kotimaisuus toimiikin lisäarvona, joka erottaa tuotteen muista vastaavista. Oikeuttaessaan toimintansa vastuullisuutta lihayritykset pyrkivät samalla vahvistamaan kansallista kilpailuasemaansa muuttuvilla markkinoilla. (Kaljonen & Lonkila 2013: 98.) Kotimaisuudesta luodaan myyntivaltti, joka kannustaa kuluttajia ostamaan kotimaisia tuotteita.

Suomalaisuuden korostamisessa voi nähdä myös uusnationalistisen ajattelun piirteitä. Atrian 10 syytä -mainosta tutkineen Noora Kotilaisen (2015: 51) mukaan mainoksen ulkoista uhkaa korostavissa teemoissa voi nähdä merkkejä uusnationalistisesta ajattelusta. Ulkomainen tuotanto esitetään epäeettisempänä kuin suomalainen ja kotimainen esitetään ulkomaista parempana: kotimainen liha tulee perheestä, mutta ulkomainen liha on alkuperältään epämääräistä (mts. 49). Kun suomalainen liha, tuotanto ja eläimet määritellään Atrian mainoskielessä puhtaaksi, tullaan samalla määritelleeksi ulkomainen tuotanto likaiseksi. Nationalistisessa retorikassa oma puhtaus on ollut keskeinen metafora, jolla on pyritty erottamaan meidät muista. (Mp.) Kotilainen (mts. 55–56) pohtii, että kansallistematiikka puhuttelee kuluttajia sen ollessa tuttu, laajasti omaksuttu ja positiivisena koettu. Mainoksessa käytetty puhuttelutyylillä on hänen (mp.) mukaansa harhaanjohtavaa mainontaa, jolla pyritään muun muassa kasvattamaan voitoja, hämärtämään lihatuotannon todellisuutta ja luonnollistamaan nykyistä lihan tuotantoa ja kulutusta.

Edellä kuvattujen representaatioiden lisäksi aineistossa eläinten olosuhteet kuvataan hyviksi: eläimillä on tilavat oltavat ja mahdollisuus lajityypilliseen käyttäytymiseen. Olosuhteisiin liitetään merkitykseltään myönteisiä adjektiiveja, kuten *hyvä*, *ensiluokkainen* ja *tasalämpöinen*. Representaatio rakentuu myös epämääraisten ilmausten varaan, kuten *suurin osa* tai mahdollisuutta ilmaiseva *saatetaan rajoittaa*. Vaikka tuotantoeläimet kuvataan lihanjalostajien teksteissä hyvinvoiviksi, todellisuudessa eläimet kärsivät monenlaisista ongelmista. Nautojen yleisimpiä hyvinvointiongelmia ovat tilanpuutteesta johtuva rajallinen liikkuminen, epämukavat ja kovat makuupaikat, vasikoiden nupoutus ilman rauhoitusta, puudutusta ja kivunlievitystä, alle puolivuotiaiden vasikoiden suuri kuolleisuus, tuotantorasisairaudet sekä hyvän ruokavalion koostamisen vaikeus (EHK 2012b: 15). Sikoja vaivaavat tonkimismateriaalin puute, por-saskuolleisuus, karjuporsaiden kastointi ilman kivunlievitystä, tilanahtaus ja emakoiden vähäinen liikkumatila (mts. 22). Siipikarjan yleisiä ongelmia ovat huono ilmanlaatu, tilanahtaus, tyydyttämätön ruuanetsintä- ja hiekkakylpykäyttäytyminen, virikkeettömyys, suuri eläintiheys, jalostuksen tuomat terveys- ja rakenneongelmat sekä broileriemojen jatkuva näläntunne (mts. 28). Lihanjalostajien luoma kuva onkin hyvin positiivinen, mikä herättää kysymyksen, voiko se olla totta.

Vastuullisuusviestinnän tavoitteena on kuvailla vastuullista toimintaa ja teksteissä onkin melko paljon relationaalisiin prosesseihin kuuluvia predikatiivilauseita, joilla luonnehditaan ja luokitellaan. Myös transitiiivilauseita on, mutta ne eivät kuitenkaan ole aina kovin prototyyppiisiä, vaan lauseen subjektina saattaa olla elollisen toimijan sijaan abstrakti asia, kuten *hyvinvointi*, *lämmitettävä ja ilmastoitu kuljetuskalusto* tai *oikeanlainen ruokinta*. Paljon *varmistetaan* ja *taataan*. Vastuullisuusviestinnässä kuvataan yrityksen toimintaa, mikä lienee syy passiivimuotoisille verbeille, jotka häivyttävät yksilön ja kuvaavat toimintaa vähemmän konkreettisella tasolla.

Aineistossani on eniten tekstejä Atrialta. HK:lta ja Kariniemeltä tekstejä on vähemmän. Atrian teksteissä kaikki representaatiot ovat näkyvissä. HK:n teksteissä suurin rooli on representaatiolla säädely hyvinvointi, lisäksi HK:n teksteissä näkyvät representaatiot suomalaiset terveet eläimet ja suomalaiset hyvät olosuhteet. Kariniemen teksteissä näkyvät kaikki muut representaatiot paitsi suomalaiset hyvät olosuhteet -representaatio. Vaikka Atrialta onkin eniten aineistoa, tarkempi analyysi paljasti, että Atrian teksteissä on paljon toistoa. Teksteissä toistuvat samat sanat ja asiat kerrottaessa eri eläimistä, mistä syntyy vaikutelma, että tekstejä tuotettaessa on käytetty samaa tekstipohjaa, jota on vain hieman muokattu eri konteksteihin sopivaksi. Ehkä asiat pitävät sinänsä paikkansa, mutta viestintä ei tunnu aivan harkitulta, kun samoja asioita

toistellaan eri sivuilla. Se, että teksteihin ei ole panostettu, herättää kysymyksen myös siitä, kuinka paljon eläinten hyvinvointiin panostetaan.

Ikävistä asioista ei kerrota lihanjalostajien teksteissä ja jos kerrotaan, ne käännetään positiivisiksi tai niitä pyritään muuten lieventämään. Eläinten hyvinvoinnin tarkastelu tapahtuu siis positiivisesta näkökulmasta. Positiivisuus onkin merkki markkinoivasta diskurssista. Markkinoiva diskurssi palvelee vastuullisuusviestinnän tavoitteita, kuten yrityksen markkinointia, brändin vahvistamista ja asiakkaiden luottamuksen parantamista (Kuisma & Temmes 2011: 268–269; Kuvaja & Malmelin 2008: 34). Markkinoinnin lisäksi vastuullisuusviestinnän pitäisi kuitenkin pystyä välittämään uskottavaa tietoa yrityksen vastuullisesta toiminnasta (Halme & Joutsenvirta 2011; Kuvaja & Malmelin 2008). Läpinäkyvyyden ja uskottavuuden kannalta viestinnän tulisi perustua tietoon ja olla konkreettista. Lihanjalostajien teksteissä on jonkin verran konkreettisuutta esimerkiksi kerrottaessa ruokinnasta ja hyvinvoinnin valvonnasta. Niistä onkin ehkä helppo kertoa, koska hyvinvoinnin valvonnasta säädetään laissa ja eläimen ruokinta lienee helppo hoitaa asianmukaisesti. Läpinäkyvyyden tavoite ei aineistossani arvioni mukaan kuitenkaan toteudu kovin hyvin. Analyysini osoittaa, että lihanjalostajien rakentama kuva eläinten hyvinvoinnista poikkeaa Eläinten hyvinvointikeskuksen (EHK 2012b) esittelemästä kuvasta. Suomen vertailu muihin maihin, epätarkkuudet eri asioiden kuvailuissa ja positiivistaminen hämärtävät eläinten hyvinvoinnista rakennettua kuvaa ja herättävät kysymyksiä. Ei siis ole ihme, jos elintarvikeyritysten markkinointi herättää kuluttajassa epäilyksiä (Jokinen ym. 2012: 209–212).

Nähdäkseni lihanjalostajien vastuullisuusviestintä on uskottavuuden ja läpinäkyvyyden sijaan enemmän kallellaan markkinointiin, mikä on toki ymmärrettävää. Lihayrityksen tavoitteena on myydä lihaa, eikä se onnistu kertomalla eläintuotannon epämiellyttävistä yksityiskohdista. Pelissä ovat taloudelliset voitot ja ihmisten työpaikat tiloilla, teurastamoilla ja jatkojalostuksessa. Rakentamallaan representaatioilla lihanjalostajat oikeuttavat nykyisen kaltaista eläintuotantoa ja vakuuttavat kuluttajan siitä, että tuotannollisen – ja varsinkin suomalaisen – lihan ostaminen on eläinten hyvinvoinnin, vastuullisuuden ja eettisyyden kannalta turvallista. Suomalaisten näkemyksiä tuotantoeläinten hyvinvoinnista kartoittaneen tutkimuksen (Kupsala ym. 2011: 29–30) kyselyyn vastanneista 61,9 % eli yli puolet ei ollut etsinyt tietoa tuotantoeläinten oloista, ja 47 % vastaajista kertoi, ettei ajattele tuotantoeläinten hyvinvointia ruokaostoksilla. Lihanjalostajien rakentamat positiiviset representaatiot ovat sellaisia, joita tavallinen kuluttaja ehkä haluaakin nähdä. Ne myös vahvistavat kuluttajien myönteistä kuvaa eläinten hyvinvoinnista (ks. luku 1.1). Kun vielä lähes puolet eli 47,7 % kyselyn vastaajista katsoo, että

liha on ihmiselle terveydellisesti välttämätöntä ravintoa (Kupsala ym 2011: 29–31), voidaan todeta, että representaatioillaan lihanjalostajien on helppo vahvistaa valta-asemaansa.

Tämä tutkimus toivottavasti herättelee pohtimaan, millaisia todellisuuksia eri tahot rakentavat ja miksi. Loppujen lopuksi kyse on siitä, millaista tuotantoeläinten kohtelua yhteiskunnassamme pidämme hyväksyttävänä ja eettisenä.

## 4.2 Tutkimuksen onnistumisen arviointi ja jatkotutkimusideat

Niin kuin van Dijk (1993: 253) sanoo, kriittinen diskurssintutkimus on vaikeaa. Se vaatii monitieteisyyttä sekä tekstin, sosiaalisen toiminnan, vallan, yhteiskunnan ja kulttuurin monisyisten suhteiden kuvausta (mp.). Monitieteisyys ja monipuolisuus ovat mielestäni kuitenkin kriittisen diskurssintutkimuksen vahvuudet ja ne asiat, jotka tekevät tutkimuksen teosta mielenkiintoista. Tätä tutkimusta tehdessäni olen päässyt tutustumaan eläintuotantoon sekä vastuullisuusviestintään ja liittämään ne kielitieteeseen. Olen oppinut näistä eri aiheista paljon uutta tietoa. Kriittinen diskurssintutkimus ja systeemis-funktionaalinen kieliteoria ovat haastavia teorioita, mutta koen niiden hallinnan ja soveltamisen vahvistuneen tutkimustyön aikana. Olen myös oppinut paljon tutkimusprosessin kulusta.

Tavoitteenani on ollut tarkastella kriittisesti lihanjalostajien vastuullisuusviestintää tuotantoeläinten hyvinvoinnin näkökulmasta. Koen onnistuneeni tavoitteessani hyvin. Sain tutkimuskysymyksiini vastaukset aineistoni analyysillä. Laadullisen tutkimuksen luonteesta johtuen toinen tutkija voisi toki tehdä erilaisia tulkintoja, mutta koen tulosteni olevan analyysillä perusteltuja ja siten vakavasti otettavia. Lisäksi aiempi tutkimus tukee saamiani tutkimustuloksia.

Rajasin aineiston kuluttajasivuille, koska halusin tietää, millainen kuva kuluttajille rakennetaan. Kuluttajasivujen vastuullisuusviestintä on kuitenkin vain osa kaikesta lihayritysten vastuullisuusviestinnästä, joten vastuullisuusraportoinnin tutkiminen kokonaisuudessaan voisi antaa erilaisen kuvan eläinten hyvinvoinnin rakentumisesta. Voi miettiä, tutkisiko eläinten hyvinvoinnista todella kiinnostunut kuluttaja myös konsernisivut, jossa kenties kerrotaan eläintuotannosta eri tavalla kuin kuluttajasivuilla. Kuitenkin koen aineistoni rajauksen toimivaksi, koska se, mitä yritys millekin sivuille laittaa, on merkityksiä rakentava valinta. On siis arvokasta tutkia myös pelkkiä kuluttajasivuja. Jatkossa olisi mielenkiintoista saada tutkimustietoa

eläinten hyvinvoinnista laajemmassa vastuullisuusviestinnän aineistossa. Myös eläinsuojelujärjestöjen luomia representaatioita eläintuotannosta ja eläinten hyvinvoinnista olisi mielenkiintoista verrata lihanjalostajien luomiin representaatioihin.

Tutkielmani on antanut mielenkiintoista uutta tietoa lihanjalostajien vastuullisuusviestinnästä ja erityisesti siitä, miten merkityksiä rakennetaan kielellisesti. Kielenkäytön tutkimus antaa tuotantoeläinten hyvinvoinnista, eläintuotannosta ja niihin liittyvistä puhetavoista tietoa, jota voidaan hyödyntää, kun pohditaan esimerkiksi eläinten hyvinvoinnin merkityksiä ja eläintuotannon oikeutusta. Kielitieteellisellä tutkimuksella on jatkossakin annettavaa yhteiskunnalliselle eläintutkimukselle.

## LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2011: *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Atria 2016: *Tunnusluvut*. – <https://www.atria.fi/konserni/sijoittajat/atria-sijoituskohteena/atria-lyhyesti/> 6.10.2016.
- Chouliaraki, Lilie & Fairclough, Norman 1999: *Discourse in late modernity. Rethinking critical discourse analysis*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- van Dijk, Teun A. 1993: Principles of critical discourse analysis. – *Discourse & Society* (4) 2 s. 249–283.
- EC 2005: *Special eurobarometer 229. Attitudes of consumers towards the welfare of farmed animals*. Bryssel: European Commission. – [http://ec.europa.eu/public\\_opinion/archives/ebs/ebs\\_229\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_229_en.pdf) 18.3.2017.
- EHK 2012a = Eläinten hyvinvointikeskus 2012a: *Eläinten hyvinvointi Suomessa. Kansallinen eläinten hyvinvointiraportti*. – [http://www.elaintieto.fi/wp-content/uploads/2015/12/EHV\\_raportti\\_valmis\\_16.5.2012-27hf7uk.pdf](http://www.elaintieto.fi/wp-content/uploads/2015/12/EHV_raportti_valmis_16.5.2012-27hf7uk.pdf) 4.2.2017.
- 2012b = Eläinten hyvinvointikeskus 2012b: *Eläintenpito Suomessa. Liite kansalliseen eläinten hyvinvointiraporttiin*. – <http://www.elaintieto.fi/wp-content/uploads/2015/12/Liite-1ldirw3.pdf> 1.2.2017.
- 2016 = Eläinten hyvinvointikeskus 2016: *Eläinten hyvinvointi Suomessa. Kansallinen eläinten hyvinvointiraportti II*. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö, Helsingin yliopisto, Evira. – [http://www.elaintieto.fi/wp-content/uploads/2016/06/Eläinten\\_hyvinvointi\\_Suomessa.pdf](http://www.elaintieto.fi/wp-content/uploads/2016/06/Eläinten_hyvinvointi_Suomessa.pdf) 26.3.2017.
- Eläinsuojeluasetus (7.6.1996/396) – <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960396#L4P14> 26.3.2017.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2014: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Evira 2016a: *Kaupallisten eläinkuljetusten valvonta 2015*. – <https://www.evira.fi/elaimet/elainsuojelu-ja-elaintenpito/elainsuojelun-valvonta/elainkuljetusten-valvonta/elainkuljetusten-valvonta-2015/> 25.2.2017.
- 2016b: *Luomutuotanto 2. Eläintuotannon ehdot*. Eviran ohje 18217/9. – [https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomutuotannon-ohjeet/luomutuotanto-2-versio-9-elaintuotannon-ehdot\\_fi.pdf](https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomutuotannon-ohjeet/luomutuotanto-2-versio-9-elaintuotannon-ehdot_fi.pdf) 14.3.2017.
- Fairclough, Norman 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- 1993: Critical discourse analysis and the marketization of public discourse: the universities. – *Discourse & Society* (4) 2 s. 133–168.
- 2003: *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- FAWC 2009 = Farm Animal Welfare Council 2009: *Farm animal welfare in Great Britain: Past, present and future*. London: Farm Animal Welfare Council. – [https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/319292/Farm\\_Animal\\_Welfare\\_in\\_Great\\_Britain\\_-\\_Past\\_Present\\_and\\_Future.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/319292/Farm_Animal_Welfare_in_Great_Britain_-_Past_Present_and_Future.pdf) 4.2.2017.
- Halliday, M. A. K. 1985: *An introduction to functional grammar*. Baltimore: Arnold.
- 2009: Methods – techniques – problems. – M. A. K. Halliday & Jonathan J. Webster (toim.), *Continuum companion to systemic functional linguistics* s. 59–86. London: Continuum.
- Halliday, M. A. K. & Matthiessen, Christian M. I. M. 2004: *An introduction to functional grammar*. 3rd ed. London: Arnold.
- Halme, Minna & Joutsenvirta, Maria 2011: Yritysten vastuuviestintä. – Maria Joutsenvirta, Minna Halme, Mikko Jalas & Jukka Mäkinen (toim.), *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa*. s. 251–266. Helsinki: Gaudeamus.
- Harper, Gemma C. & Makatouni Aikaterini 2002: Consumer perception of organic food production and farm animal welfare. – *British Food Journal* 104 (3/4/5) s. 287–299. – <http://dx.doi.org/10.1108/00070700210425723> 18.3.2017.
- Hasan, Ruqaiya 2009: The place of context in a systemic functional model. – M. A. K. Halliday & Jonathan J. Webster (toim.), *Continuum companion to systemic functional linguistics* s. 166–189. London: Continuum.
- Hiidenmaa, Pirjo 2001: Työ ja kieli. – Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa & Ulla Tiililä (toim.), *Teksti työnä, virka kielenä* s. 19–34. Helsinki: Gaudeamus.
- HKScan Finland Oy 2016: *Tunnuslukuja*. – <http://www2.hkscan.com/portal/suomi/suomi/tunnuslukuja/> 6.10.2016.
- Jokinen, Pekka, Vinnari, Markus & Kupsala, Saara 2012: Kuluttajien luottamus suomalaiseen kotieläintuotantoon. – Tuija Mononen & Tiina Silvasti (toim.), *Hyvä ja paha ruoka. Ruoan tuotannon ja kuluttamisen vaikutukset* s. 196–213. Helsinki: Gaudeamus.
- Joutsenvirta, Maria, Halme, Minna, Jalas, Mikko & Mäkinen, Jukka: *Johdanto*. – Maria Joutsenvirta, Minna Halme, Mikko Jalas & Jukka Mäkinen (toim.), *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa* s. 9–28. Helsinki: Gaudeamus.
- Juholin, Elisa 2004: *Cosmopolis. Yhteiskuntavastuusta yrityskansalaisuuteen*. Helsinki: Inforviestintä.



- Kaljonen, Minna & Lonkila, Annika 2013: Tuttu ja turvallinen kotimainen – huomioita lihatalojen vastuullisuusviestinnästä. – *Maaseudun uusi aika* 21 (2–3) s. 91–99.
- Kalliokoski, Jyrki 1996: Johdanto. – Jyrki Kalliokoski (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä* s. 8–36. Kieli 9. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Kotilainen, Noora 2015: Puhdasta, suomalaista, nationalistista lihaa. – Elisa Aaltola & Sami Keto (toim.), *Eläimet yhteiskunnassa* s. 37–56. Helsinki: Into.
- Kress, Gunther & Leeuwen, Theo van 2006: *Reading images: the grammar of visual design*. London: Routledge.
- KS = Kielitoimiston sanakirjan MOT-versio. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 46. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone 2017.
- Kuisma, Mika & Temmes, Armi 2011: Yritysten vastuuraportointi. – Maria Joutsenvirta, Minna Halme, Mikko Jalas & Jukka Mäkinen (toim.), *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa*. s. 267–282. Helsinki: Gaudemus.
- Kuortti, Joel, Mäntynen, Anne & Pietikäinen, Sari 2008: Kielen rakennustelineillä: kielellisen ja yhteiskunnallisen käänteen merkitys. – *Media & viestintä* (31) 3 s. 25–37.
- Kupsala, Saara, Jokinen, Pekka, Vinnari, Markus & Pohjolainen, Pasi 2011: Suomalaisten näkemykset tuotantoeläinten hyvinvoinnista. – *Maaseudun uusi aika* 19 (3) s. 20–35.
- Kuvaja, Sari & Malmelin, Karoliina 2008: *Vastuullinen yritysviestintä. Kilpailuetua vuoropuhelusta*. Helsinki: Edita Publishing.
- Laiho, Johanna 2014: *Suomalaisten lihanjalostajien vastuullisuusviestintä niiden verkkosivuilla*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Markkinointi. – <http://www.doria.fi/handle/10024/104306> 26.3.2017.
- Lappalainen, Elina 2012: *Syötäväksi kasvatetut. Miten ruokasi eli elämänsä*. Jyväskylä: Atena.
- 2015: *Viisi teesiä eläimistä*. – <http://www.syotavaksikasvatetut.fi/viisi-teesia-elaimista/> 26.3.2017.
- Lihatiedotus 2015: *Laatuvastuu laajenee sianlihavalmistajiin*. – <http://laatuvastuu.fi/data/uploads/lehdistoetiedote-laatuvastuu-laajenee-sianlihavalmistajiin-12052015.pdf> 26.3.2017.
- Luke 2016: *Ruoka- ja luonnonvaratilastojen e-vuosikirja 2016*. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 64/2016. – [http://stat.luke.fi/sites/default/files/luke-luobio\\_64\\_2016.pdf](http://stat.luke.fi/sites/default/files/luke-luobio_64_2016.pdf) 27.2.2017.
- Luukka, Minna-Riitta 2002: M. A. K. Halliday ja systeemifunktionaalinen kielitiede. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita* s. 89–124. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2016: *Eläinsuojelulakia ollaan uudistamassa*. – <http://valtioneuvosto.fi/web/mmm/elainsuojelulaki> 5.10.2016.
- 2017: *Eläinsuojelulain voimaantulo siirtyy vuoden 2019 alkuun maakuntauudistuksen vuoksi*. – [http://mmm.fi/artikkeli/-/asset\\_publisher/elainsuojelulain-voimaantulo-siirtyy-vuoden-2019-alkuun-maakuntauudistuksen-vuoksi](http://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/elainsuojelulain-voimaantulo-siirtyy-vuoden-2019-alkuun-maakuntauudistuksen-vuoksi) 10.3.2017.
- Meyer, Michael 2001: Between Theory, Method, and Politics: Positioning of the Approaches to Cda. – Wodak, Ruth & Meyer, Michael (toim.), *Methods of critical discourse analysis*. s. 14–31. London: SAGE.
- Munsterhjelm, Camilla, Valros, Anna & Kuusmin, Ari 2014: *Sikojen hyvinvointi kilpailuvaltioksi – Welfare Quality® -järjestelmän pilotointi Suomessa, Loppuraportti*. Helsingin Yliopisto. – [http://finnish-pigwq.edublogs.org/files/2014/02/WELFARE-QUALITY-LOPPURAPORTTI-2013\\_Lopullinen-ycahip.pdf](http://finnish-pigwq.edublogs.org/files/2014/02/WELFARE-QUALITY-LOPPURAPORTTI-2013_Lopullinen-ycahip.pdf) 26.3.2017.
- Niemi, Jyrki & Ahlstedt, Jaana (toim.) 2015: *Suomen maatalous ja maatalouselinkeinot 2015*. 2. korjattu painos. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 25/2015. Helsinki: Luonnonvarakeskus. – [https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/486005/luke-luobio25\\_2015.pdf?sequence=1](https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/486005/luke-luobio25_2015.pdf?sequence=1) 26.3.2017.
- Nieminen, Elina 2016: Kasvisruuan suosio yllätti kaupan: "Kasvu on ollut niin valtavaa, ettei olla aina pysytty perässä". *Yle uutiset* 7.6.2016 – <http://yle.fi/uutiset/3-8936323> 26.3.2017.
- Pietikäinen, Sari 2000: Kriittinen diskurssintutkimus. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 191–217. Jyväskylä: Solki.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pälli, Pekka 2003: *Ihmisyryhmä diskurssissa ja diskurssina*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopiston kielijä käännöstieteiden laitos. – <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-5580-0> 19.3.2017.
- Salonen, Laura Elina 2014: *Takaisin menneisyyden maaseudulle. Kulttuuriset ja yhteiskunnalliset piirteet suomalaisten lihayritysten vastuullisuudesta kertovassa mainonnassa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitos. – <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/137636> 19.3.2017.
- Shore, Susanna 1992: *Aspects of a systemic-functional grammar of Finnish*. Väitöskirja. School of English and Linguistics, Macquarie University, Sydney. – <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.129.1396&rank=3> 27.3.2017.
- 2005: Referoinnista projektoon ja metarepresentaatioon. – Markku Haakana & Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys* s. 44–82. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- 2012a: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 131–157. Helsinki: Gaudeamus.
- 2012b: Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 158–185. Helsinki: Gaudeamus.
- VISK = Hakulinen, Auli, Vilkkuna, Maria, Korhonen, Riitta, Koivisto, Vesa, Heinonen, Tarja Riitta & Alho, Irja 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk/6.10.2016>.
- Vuorio, Jukka 2016: Vegaanituotteiden kysyntä on nyt ennennäkemättömässä nousussa – lähtölaukauksena oli Docventuresin lihaton lokakuu. *Helsingin Sanomat* 1.10.2016 – <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002923525.html> 26.3.2017.
- Wodak, Ruth 1989: Introduction. – Ruth, Wodak (toim.), *Language, power, and ideology: studies in political discourse* s. xiii–xx. Critical theory, v. 7. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- 2001: What CDA is about – A summary of its history, important concepts and its developments I. – Wodak, Ruth & Meyer, Michael (toim.), *Methods of critical discourse analysis* s. 1–13. London: SAGE.
- Yle 2015: *Julmuutta ja välinpitämättömyyttä suomalaisturastamoissa*. – <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/10/22/julmuutta-ja-valinpitamattomytta-suomalaisturastamoissa> 28.9.2016.

## Aineistolähteet

- Atria, 10 syytä: <https://www.atria.fi/lihan-alkupera/10-syyta/> 7.11.2016.
- Atria broileritilat, Broilerin elämää: <https://www.atria.fi/lihan-alkupera/broileritilat/broilerin-elamaa/> 7.11.2016.
- Atria broileritilat, Usein kysytyt kysymykset: <https://www.atria.fi/lihan-alkupera/broileritilat/usein-kysytyt-kysymykset/> 7.11.2016.
- Atria broileritilat, Vastuullinen toiminta: <https://www.atria.fi/lihan-alkupera/broileritilat/vastuullinen-toiminta/> 27.9.2016.
- Atria nautatilat, Usein kysytyt kysymykset: <https://www.atria.fi/lihan-alkupera/nautatilat/usein-kysytyt-kysymykset/> 7.11.2016.
- Atria nautatilat, Vastuullinen toiminta: <https://www.atria.fi/lihan-alkupera/nautatilat/vastuullinen-toiminta/> 27.9.2016.
- Atria porsastilat, Laatuvaastuumerkittyä sianlihaa: <https://www.atria.fi/lihan-alkupera/porsastilat/sertifioitu-laatuvaastuu/> 27.9.2016.
- Atria porsastilat, Usein kysytyt kysymykset: <https://www.atria.fi/lihan-alkupera/porsastilat/usein-kysytyt-kysymykset/> 7.11.2016.
- Atria porsastilat, Vastuullinen toiminta: <https://www.atria.fi/lihan-alkupera/porsastilat/vastuullinen-toiminta/> 27.9.2016.
- HK, Hyvinvoivat eläimet: <http://www.hookoo.fi/yritys/vastuullisuus/elaimet-etusijalla/hyvinvoivat-elaimet/> 27.9.2016.
- HK, Laatuvaastuu: <http://www.hookoo.fi/yritys/vastuullisuus/elaimet-etusijalla/laatuvaastuu---kansallinen-sianlihan-laatujaarjestelma/> 27.9.2016 – uusi osoite: <http://www.hk.fi/vastuullisuus/elainten-hyvinvointi/laatuvaastuu---kansallinen-sianlihan-laatujaarjestelma/> 24.3.2017.
- Kariniemen, Ei turhaa lääkitystä eikä rokotteita: <http://www.kariniemen.fi/artikkeli/-3-ei-turhaa-laakitysta-eika-rokotteita/> 28.9.2016.
- Kariniemen, Kotitilan päivä: <http://www.kariniemen.fi/artikkeli/kotitilan-paiva/> 10.11.2016.
- Kariniemen, Stressitön kuljetus: <http://www.kariniemen.fi/artikkeli/6-stressiton-kuljetus/> 28.9.2016.
- Kariniemen, Vapaana hyvissä olosuhteissa: <http://www.kariniemen.fi/artikkeli/2-vapaana-hyvissa-olosuhteissa/> 28.9.2016.
- Kariniemen, Viljaa kotitiloilta: <http://www.kariniemen.fi/artikkeli/4-viljaa-kotitiloilta/> 28.9.2016.